

Langs den waterkant

Cor Bruijn

bron

Cor Bruijn, *Langs den waterkant*. Gebr. Kluitman, Alkmaar 1918

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/brui003lang01_01/colofon.htm

© 2004 dbnl / erven Cor Bruijn

Eerste hoofdstuk.

Het was een Maandagmiddag in het begin van November. Broer Siem werkte hard in het tuintje bij het huis. De boerekoolplantjes, die hij er nu al weken in had staan, bleven maar kleine miezertjes, zoodat hij besloten had alles maar om te spitten. En daar was hij nu mee bezig. Er viel een akelig motregentje, doch Siem was nu juist dien middag thuis en dan moest die motregen maar motregenen, vond hij. De meeste regen viel toch bezijden hem. Hij werkte flink door, want hij wou voor het donker werd, klaar zijn en het liep al tegen vieren. Siem was in October twaalf jaar geweest. Hij ging nog school, maar nu was hij thuis om op kleine Japie te passen, want vader was dood en moeder ging vijf dagen van de week uit werken om den kost te verdienen voor haar twee jongens en zich zelf. Meestal nam ze Japie dan mee, maar 's Maandags werkte ze bij een mevrouw, die dat niet wou toestaan en daarom bleef

Siembroer dan thuis om op hem te passen. Kleine Japie was een man van drie jaar. Hij had al een broek aan met diepe zakken, waarin hij zijn korte, ronde armen haast tot de ellebogen begraven kon. Nu zat hij voor het raam en keek toe, hoe Siembroer kluit voor kluit en strook na strook van de vochtig-glimmende aarde keerde. Siembroer werkte ijverig door. Hij was niet groot voor zijn leeftijd, tenger gebouwd, en hij liep wat moeilijk. Daarom noemden de jongens hem Kreupelen Siem, maar daar bedoelden ze niets onaangenaams mee. Ik zelf heb hem altijd zoo genoemd en hij was toch een van mijn beste vrienden.

't Was een klein huisje, waarin ze woonden. Van den vaartweg af kon je er niets van zien. 't Speelde heelemaal verstoppertje achter het groote, houten huis van Keesbuur. Eerst als je de steeg daarnaast inliep, zag je het er achter tegen aanleunen. 't Was een klein huisje, en 't was ook een oud huisje. Vroeger hoorde het bij het huis van Keesbuur en het diende zoowat voor bijkeuken en bergplaats. Maar toen de kinderen van Keesbuur langzamerhand getrouwd waren en hij met zijn vrouw Jannetje alleen bleef in het groote huis, vond hij, dat hij met dat aanbouwseltje nog wel wat verdienen kon. De binnendeur werd dichtgespijkerd, er werd een en ander in vertimmerd en nu was het het huis van Siem en Japie. Ze woonden er al een paar jaar met hun moeder. Japie wist niet beter, of hij had er altijd gewoond, maar Siem wist nog best van dat groote huis van vroeger. En dat was ook niet zoo oud.

Dat was in den tijd, toen vader nog leefde. Het stond

ook aan den vaartweg en je had er een groote kamer, een klein kamertje, een keuken, een portaal en een grooten zolder, waar ze allemaal sliepen. Maar na vaders dood, konden ze daar niet blijven wonen en toen had moeder dit huisje gehuurd. Een gulden in de week moest ze er voor aan Keesbuur betalen, dan mocht ze ook nog dat stukje grond hebben, om er wat aardappelen en groente op te telen.

Siembroer werkte ijverig door. De motregen lag als een zilveren waasje over zijn ouden jekker. Maar hij dacht er in stilte aan, hoe hij het volgende jaar zijn tuin zou bezaaien en beplanten. Al vroeg wat spinazie en wat radijsjes, en dan al gauw de boontjes en erwten met wat sla er tusschen en het stuk bij de sloot maar met vroege aardappels. 't Was jammer van die boerekool, dat die nu niet wou, moeder hield er zoo van en in den winter was de groente zoo duur. Keesbuur zou wel weer goeie zaken maken met zijn groentenwinkeltje, dacht hij. Die woonde toch maar fijn in dat groote huis met zijn vrouw. Zouden ze veel geld hebben? Hij dacht van wel duizend gulden. Die moest hij es hebben. Daar zou hij wat voor kunnen koopen voor moeder. Allereerst een lekkeren, warmen mantel. Dien kon ze wel gebruiken dezen winter, en dan een grooter huis, net zoo als dat andere. En voor Japie een hobbelpaard. Zat hij daar nog voor het raam? Hij hield even op en ja hoor, daar zat die beste kerel heel tevreden te kijken. Hij wierp eens een steentje tegen het raam en nog een en nog een. Natuurlijk zeer naar den zin van Jakobbroer.

't Was een goed jochie, vond Siem. Hij had hem

vanmorgen geholpen houtjes hakken, vloer vegen en verder hadden ze maar wat over den grond gerold, wat gekeken in dien mooien bijbel met platen, dien moeder van vader gekregen had, toen ze trouwden. Nu zat hij maar rustig te kijken naar den regen en naar het spitten. Maar dat zou niet lang meer duren. Die steentjes deden Japie naar meer plezier verlangen. Siem had dan ook nog maar weer een paar spitten gedaan of tik, tik, ging het tegen de ruit, en toen broer niet gauw genoeg opkeek, tik, tik, bom, met de kleine knuistjes.

‘Wat is er, jò?’

‘Buiten, boew, buiten!’ De *r* kon Japie niet al te best zeggen en de *l* ook niet. Zoo doende wierd broer *boew*.

‘t Zou mij ook vervelen!’ mompelde boew Siem. Hij stak zijn spa in den grond, trok bij de deur zijn bemodderde klompen uit en ging naar binnen.

‘Wou je buiten, broer?’

‘Japie wiw ook spitten!’

‘Jij spitten, reuzenmensch? Je kunt de spa nog niet eens vasthouden!’

Maar Japie scheen van andere gedachten te zijn, tenminste hij liet zich van zijn stoel glijden en met de handen diep in zijn zakken stapte hij kordaat naar de deur toe en stopte zijn kleine voetjes in z'n klompen.

Ja, daar kon Siem niet veel aan doen, vond hij. Als Japie wat wou, wist hij wel, dat Japie 't goed wou en er moeilijk af te brengen was. Vooruit dus maar. Hij greep nog gauw even de oude kolenschop, die bij de kachel lag en samen trokken ze naar buiten, en de kleine Jaap en de groote Siem werkten tot het duister al meer en

meer over de landen viel. Toen kwam buurvrouw eens kijken.

Keesbuur en vrouw Jannetje waren een paar oude mensen, midden in de zestig. Ze waren allebei mager en allebei rimpelig. Ze hadden altijd in dat groote huis gewoond, en ze zouden er wel blijven wonen tot hun dood. Ze hielden een winkel in groenten en aardappelen. Keesbuur had het land aan leeglopen, daarom deed hij het, want voor hun broodje behoefden ze het niet te doen. Het huis zag uit op de vaart, dagelijks gingen daar vele booten en schepen door, en wanneer je er 's middags voorbij ging, kon je ze beiden zien zitten, ieder voor een raam, vrouw Jannetje aan den eenen kant en Keesbuur aan den anderen, terwijl ze keken naar wat er buiten zoo al voorviel.

Buiten zag je ze niet veel. Alleen ging Keesbuur eenmaal in de week naar de groentemarkt en soms ook zag je hem, lang en mager als hij was, in een blauwe kiel naar zijn pakhuis gaan, waar hij zakken bij zakken aardappelen bewaarde om ze anderen te verkoopen. Keesbuur was bij ons jongens niet erg gezien. Hij was een stille, in zichzelf gekeerde man, die niet veel met jongens op had. We konden dan ook niet even op het hekje voor zijn huis zitten, of wat luidruchtig er heen en weer hollen, of je zag zijn rimpelig gezicht met den grooten bril voor de ramen verschijnen en dan wenkte hij met driftig gebaar dat we weg moesten gaan. Nee, we mochten Keesbuur niet, en dat heeft hij dan ook nog al eens ondervonden ook. Met vrouw Jannetje was dat wat

anders. Die had tenminste, al was ze at brommerig, nog wel eens een appel of een peer of een lekkeren, verschen wortel voor ons over. Iederen zomer kwam voor hun huis één keer in de week een Langedijker groentenschipper aanleggen, en nauwelijks hoorden we den toeter van Bram Klein over het water klinken of zagen we hem maar in de verte aankomen, of we stonden al aan den wal om zijn touwen vast te maken, ers wat te helpen, als het mocht, en een verloren worteltje op te knabbelen. Was Keesbuur er bij, dan wisten we haast zeker, dat we weggejaagd werden. En dan bleven we een beetje op een afstand toekijken, om als we den kans schoon zagen, toch op Bram los te schieten, net als een troep musschen op een schotel eten, waar de kat bij zit.

Vrouw Jannetje mopperde ook wel zoo iets van: ‘Jongens, die zoo lastig waren en je voortdurend voor de beenen liepen,’ maar wegjagen deed ze je niet en als we vroegen: ‘Vrouw Jannetje, mag ik een peer?’ of: ‘Vrouw Jannetje, heeft u nog een los worteltje?’ dan was het wel: ‘Och jongen, zeur niet, ga naar je moeder om een wortel,’ maar als je dan nog eens vroeg, en desnoods nog eens, dan wist je wel, kwam er een los worteltje met een: ‘Daar dan lastpost, en vooruit nu, of je krijgt een emmer water over je hoofd.’ Maar van dien emmer water zijn we nooit nat geworden en de wortel of peer, dien we op die manier veroverden, smaakte dubbel heerlijk.

Vrouw Jannetje dan kwam zoo tegen donker eens kijken, hoe de beide jongens het maakten. Dat had ze

moeder Pieterse beloofd. Ze vond ze bezig in den tuin. Siem spitte juist de laatste strook om. Japie zat midden tusschen de omgewerkte aardkluiten met zijn schop in den grond te woelen en genoot niet zoo'n beetje. Zoo nu en dan streek hij eens met zijn vuile modderhanden over zijn gezicht, zoodat je je kunt voorstellen, hoe smakelijk hij er uitzag.

‘Maar Simon, moet die kleine Jakob daar nu zóó zitten, wat is hij vuil. Je past slecht op je broertje, hoor!’

‘Japie spit!’ riep de kleine man, terwijl hij ijverig zijn kolenschop om en om keerde in den grond, om te laten zien hoe dapper hij wel werkte.

‘Japie verveelde zich, vrouw Jannetje, hij moet toch wàt doen!’

‘Hij moet toch wàt doen, hij moet toch wàt doen! Ben jij nu een jongen van twaalf jaar? Je broertje zou ziek worden op dien kouden grond!’

‘t Is maar aarde met wat regen, vrouw Jannetje en koud is hij niet,’ plaagde Siem een beetje ondeugend. ‘Ben je koud, Japie?’

‘Japie spit.’ Hij werkte woest voort.

‘Nou jij bent een mooie jongen! Ga nu maar gauw met hem in huis. Ik zal je moeder wel eens vertellen, hoe jij op je broertje past!’

‘Moeder vindt het wel goed, vrouw Jannetje. Japie moet toch wàt doen. Kom Japie, Siem is klaar. Ga je mee naar binnen?’ en hij stak zijn broertje een hand toe.

‘Japie is ook kaaw.’ De dreumes stond op en zoo als Siem met de spa over den schouder stond, wierp hij

zijn kolenschap omhoog en hand aan hand stapten ze op hun huisje toe, vrouw Jannetje er achteraan.

De deur hing zwaar in zijn scharnieren en piepte flink bij 't open en dicht gaan.

‘Die wenscht ons altijd goeien dag, vrouw Jannetje!’ Ze schudde het rimpelig hoofd eens. ‘Zul je nu niet meer met hem naar buiten gaan?’

‘Nu niet meer, 'k zet aanstonds de aardappelen voor moeder op, dat ze koken als ze thuis komt. 'k Heb ze vanmorgen al geschild.’

‘Zoo, zoo, pas dan maar op, dat je geen brand krijgt met dat vuur.’

‘Geen nood, vrouw Jannetje.’ Bom, de deur viel dicht en het oudje scharrelde weer naar haar huis toe. Maar voor ze binnen was, piepte de deur in het lage huisje en klonk het door het duister van den avond: ‘Vrouw Jannetje, vrouw Jannetje!’ en vreezende, dat er wat gebeurd was, haastte zij zich terug.

‘Is er wat, Simon?’

‘Nee, vrouw Jannetje, maar kleine Japie wou zoo graag een worteltje.’

‘En moet ik dáárvor terugkomen en doe je me dáárom zoo schrikken, 'k zal Jakob wortelen, dat kun je gelooven!’

Een beetje boos keerde ze naar huis terug.

‘Hij houdt er zoo van, vrouw Jannetje!’ hoorde ze zich nog naroeven. Toen stapte ze haar keuken binnen.

Er was maar één raam in het huis van Siem en Japie. Tegen dat raam stond de tafel. Die had een groen blad

met een bruinen rand. Er stond een stelletje op met een witten koffiepot met bloemetjes. Verder een theeblad met twee kopjes; een mooi blauw van moeder; dat had ze van Siem en Japie gekregen voor haar laatsten verjaardag. Het had wel veertig centen gekost. Die had Siem zelf verdiend met boodschappen doen voor den bakker, die naast hen woonde. Dan was er een kopje voor Siem en een groote kom voor Japie. Dien kreeg hij alle morgens vol warme melk van zijn moeder, voor ze samen de deur uitgingen. Boven die tafel hing de lamp. Dat was in Japies oogen het mooiste ding uit het huis. Hij was groen geschilderd en er hingen mannetjes aan, die keken naar beneden op de tafel en onderaan hing een prachtige roos van rood papier. Daar had Japie, toen hij kleiner was, al heel wat naar gegrepen, en 't had wat een moeite gekost hem er af te houden. Maar nu was hij een groote jongen en hij begreep best, dat het ding scheurde, als hij er aan trok. Midden in de kamer stond een groote potkachel. Die had Siem 's middags al aangemaakt en zij brandde nu lekker. 't Zou heerlijk warm zijn, als moeder straks thuis kwam. Toen ze binnen kwamen, was het al haast heelemaal donker in de kamer. Je zag alleen de roode wang van de kachel en aan den muur bij het raam zag je wat glimpertjes. Daar hingen een paar portretten in koperen lijstjes, verbleekte portretten van vader en moeder, toen ze nog jong waren. Je hoorde de ouderwetsche hangklok tikken aan den wand en een groote, zwarte poes streek Siem langs zijn beenen.

Siem stak de lamp op, deed een wit-katoenen doek

voor het raam. ‘Ziezoo Japie, nu kunnen we zien, wat we zeggen.’

‘Zien, wat we zeggen,’ kwam Japie heel gewichtig. Toen trok groote broer zijn natten jekker uit en hing hem bij de kachel te drogen. Japie z'n kleeren werden uitgetrokken en even later scharrelde hij in zijn nachtkostuum over den grond, werkend met de kolenschop. Hij was weer aan 't spitten en strook na strook lei hij de vochtige aarde om. Onderwijl zette Siem de aardappelen op de kachel, stak het stelletje op tafel aan om water voor de koffie te koken.

‘Straks komt moeder,’ dacht hij, ‘dan gauw eten en naar buiten. Vanavond bij mekaar komen bij de groote lantaarn voor de kerk. Napoleonnen.’

Daarbij verstopte de eene helft van de jongens zich en de andere helft zocht; ontdekten ze onraad, dan riepen ze: ‘Napoleon.’ Wie getikt was, moest aan den paal gaan staan en kon door een nog niet-getikte weer verlost worden. ‘k Weet een reuzeplekje, daar vinden ze me in geen eeuwen. En 'k neem er maar een stuk of wat mee. Die moeten mij beloven het geheim te houden. Ah, daar is moeder al.’

De deur piepte en wenschte goeden avond, maar inplaats van moeder verscheen 't rimpelige gelaat van vrouw Jannetje om een hoekje. ‘Daar ondeugden! 'k Heb toch nog een paar losse worteltjes gevonden, maar het is de laatste keer, hoor je! En hier heb ik nog een lekkere, zachte peer. Geef die aan moeder, als ze thuis komt. Jakob niet zoo over den grond kruipen! Je vat kou!’

‘Japie spit,’ maar Japie hield toch even op, toen hij de goudgele worteltjes verschijnen zag.

‘Dank u wel, vrouw Jannetje. Japie is aan 't spitten. Hij moet toch wàt doen.’

‘Och jij met je: “hij moet toch wàt doen.” Japie ga eens lief aan tafel zitten met je worteltje. 't Is te koud op den grond,’ en ze tilde hem op een stoel bij de tafel. Maar hij was er gauwer weer af, dan er op. ‘Japie spitten. Japie wotew uit de gond!’

Vrouw Jannetje ging hoofdschuddend heen. ‘Zulke jongens toch!’

Siem lei de peer netjes op een schoteltje voor moeder, en borg haar weg in een kastje, dat, laag en donkerrood geverfd, weggedoken stond in de halve schemering aan het andere einde van de kamer.

't Was toch nog zoo'n kwaad mensch niet, dacht Siem, al was ze een beetje bromtollerig. Hij porde eens in de kachel, prikte eens in de aardappelen als een volleerde keukenmeid, speelde met Japie voor tuinman. Even later kwam moeder thuis.

Dat was altijd een feest. Dan was het net, of de lamp vroolijker brandde, of het mooier in de kamer was. Moeder was een flinke vrouw, en het was gelukkig, dat ze zoo flink was, want wat zou er anders van haar en haar jongens geworden zijn? 't Was natuurlijk heel naar geweest, toen die lieve vader, waar ze allen zoo van hielden en die zoo van hen hield, gestorven was. En moeder vooral had er heel veel verdriet over gehad. Maar ze had toch ook begrepen, dat ze er met treuren alleen niet kwam. Ze had dadelijk flink de handen uit

de mouwen gestoken en zoo kwam het, dat ze gelukkig nog nooit honger hadden behoeven te lijden, al woonden ze in dat heele kleine huisje, en dat ze altijd nog behoorlijk gekleed gingen.

't Was uit met de spitterij van Japie, zoo gauw hij moeders stem maar hoorde. De kolenschop bleef midden op den vloer liggen en hij zat in drie tellen op moeders arm.

'Daar heb ik mijn driedubbelen, lieven Japeknaap! Geef moeder maar gauw een dikkerd, en jij ook, grooterd.'

Dat waren daar drie blije mensen in het kleine huisje.

'Vouw Jannetje, moeme, vouw Jannetje een peew, voor moeme en voor Japie wotew! Japie gespit moeme, Siem ook gespit!'

Hup, daar wrong hij zich al weer van moeders arm af, hield triomfantelijk zijn kolenschop omhoog. 'Japie ook een schop.'

'Dat is prachtig, hoor. En ben je klaar gekomen, jongens, in dien regen?'

't Is af, moeder,' kwam Siem, die onderwijl naar de kast liep en de peer voor den dag haalde. 'En moeder, die bracht vrouw Jannetje. 'k Vroeg een worteltje moeder, voor Japie.' En nu volgde het heele verhaal, dat vrouw Jannetje kwam kijken, dat ze zoo mopperde, maar dat ze toch eindelijk die heerlijke peer bracht.

'Ja Siem, 't is een goed mensch, en Keesbuur is heusch wel een goeie man, al mogen jelui jongens hem niet. 'k Zal je nog wel eens wat van allebei vertellen op een

avond, dan zal je misschien wel begrijpen, dat ze niet altijd even opgewekt zijn, als een heeleboel andere mensen.'

Gezellig zaten ze even later met z'n drietjes aan tafel, voor hun bord aardappelen, met wat worteltjes, die moeder meegekregen had uit haar werkhuis.

'Moeder, mag ik aanstonds nog even buiten? We wilden Napoleonnen.'

'Jongen, en 't is zoo donker!'

'Da's juist fijn, moeder. Kun je mekaar zoo veel te moeilijker vinden!' Siems oogen glinsterden.

'Als je er maar om denkt: om acht uur thuis en in bed, hoor.'

'Ja, moeder,' en weg was Siem.

Moeder hoorde hem heengaan. Ze kende zijn pas uit duizenden: een lichte stap en dan een zware er na. 't Was een beste Siem, vond ze, al was hij een rakkerd. 't Zou wel prettig geweest zijn, als hij thuis gebleven was, maar zij gunde hem zijn plezier van harte.

Na een kwartiertje stond ze op, waschte Japie eens lekker en bracht hem naar bed. De bedstede was in een donkeren hoek tegenover het raam. Het kastje stond er naast. Ze deed de deuren open, schoof de helderwitte gordijnen op zij, en klom op een stoel. 't Was een hooge bedstee, waarin ze met Japie sliep, want er onder was nog plaats voor Siem. Daar had moeder het bed voor haar oudsten jongen. Een andere plaats was er niet in het huisje. Siem vond het wel goed; als die maar slapen kon. Maar moeder had het wel graag anders gewild, dat begrijp je.

Daar lag Japie met zijn ronde knikkertje en zijn roode wangen, hoog in zijn hooge staatsiekoets. ‘Wel te rusten, lieve vent.’

‘Wew te usten, ieve moeme.’ Moeme sloot de gordijnen wat toe, anders bleef hij te lang wakker. Toen ging zij stilletjes aan het werk, dat haar nog wachtte.

Onderwijl was Siem zoo gauw hij kon voortgegaan door het donker. 't Had opgehouden te motregen, de wind stak wat op en de hemel was duister. 't Was fijn Napoleonweer, vond Siem. In de verte bij de lantaarn, die al brandde, zag hij reeds verscheidene jongens bij elkaar. Ze hadden het druk. Zeker waren ze al aan het kiezen.

‘Daar heb je kreupelen Siem. Nu zijn we er allemaal! Siem, je bent al gekozen. Je bent bij Klaas Struiser z'n partij. Je moet verstoppen!’

‘Mooi!’ zei Siem en hij dacht aan zijn prachtige plaats, ‘wie zijn er meer bij ons?’

‘Ik, ik, ik!’ riepen er enkelen tegelijk.

Dat waren: Hein Mulder, Jan de Zwart, Gerrit Glas, Jaap van den Berg, Piet van Stralen en Mijndert Bakker. Die laatste was ik. We waren dus met z'n achten en de anderen hadden er ook acht.

‘Mooi zoo,’ zei Siem nog ers, ‘vooruit dan maar, na driehonderd tellen kun je komen!’

Weg vlogen we, het duister in, vier den eenen en vier den anderen kant op. Hein Mulder verdween al gauw in de steeg bij den bakker. Daar was een goot, die kwam in een regenton uit. Als je daar boven opklom, kon je op 't dak komen en veilig tusschen het dak

van het woonhuis en de bakkerij wegkruipen. Maar de plaats was al bekend en je moest oppassen, dat de bakker het niet merkte, want die was lang niet malsch. Met z'n drieën renden we verder, Kreupele Siem, Gerrit Glas en ik.

‘k Weet een prachtplaats, jongens, neem me maar tusschen je in, dan gaat 't gauwer.’ We namen Siem tusschen ons in en zoo gauw 't kon ging 't voorwaarts.

‘Waar?’

‘Zul je wel zien!’

We holden Keesbuur voorbij, hielden een paar huizen verder voor z'n pakhuis stil. Naast dat pakhuis stond de woning van Gerrit Glas. Meneer Glas was boekhouder op een kantoor. De beide gebouwen waren gescheiden door een ruimte, die nauwelijks een pas breed was en die aan den weg afgesloten was door een plank met onderaan een ronde opening, waar juist een kat door kon. We noemden die gang dan ook de kattedang. Daar hield Siem stil. De plank was niet hooger dan een man reiken kon.

‘Til me eens op, jongens!’

Huup, daar ging Siem de hoogte in. Daar zat hij op den bovenkant, weg waren zijn beenen, weg was z'n bovenlijf; alleen zijn handen zag je nog. Een bons. Hij was er.

‘Nu jullie’ riep hij met gedempte stem onder door het kattedang. Wij waren wat vlugger en redden met eenige moeite ons zelf. En nu zaten we veilig, vonden we. Maar Siem was blijkbaar nog niet tevreden. 't Was er pikdonker. We zagen niets van elkaar, we hoorden

alleen Siems stem, die fluisterde: 'Mijndert, hou me vast aan m'n blouse en Gerrit, jij Mijndert maar weer. Daar gaan we.'

Daar gingen we, voetje voor voetje. We moesten oppassen niet te vallen, want er lagen brokken van afgewaaide pannen en de grond was er glibberig van den regen.

'Zullen we maar niet teruggaan?' 't Werd Gerrit een beetje bang om 't hart en eerlijk gezegd mij ook wel wat. Maar ik wou me groot houden. 'Ben je mal, jò! Vooruit maar, Siem!'

Eindelijk hield Siem stil. 'Nu zitten, jongens, op je hielen.' Even was het stil. We voelden Siem wat scharrelen, we hoorden wat rammelen. Hij stak een lucifer aan, we zagen hem zitten met een kaarsje in de andere hand.

Daar zaten we. Flauw verlichtte de brandende kaars de omgeving. Links rees zwart-glimmend de geteerde muur van Gerrits huis omhoog, de grond lag klefferig van den regen, vol gebroken pannen en stukken kalk, rechts keken we in de donkere ruimte onder Keesbuurs pakhuis, en in die donkere ruimte stonden de pilaren, die daar al jaren en jaren het gebouw hoog hielden boven den vochtigen veengrond. Grauw zagen die steenklompen er uit en verder op zag je hun schimmen langzamerhand wegdoezelen in het sombere donker, dat daar altijd heerschte.

'Vooruit, jongens,' fluisterde Siem. Hij kroop tusschen de buitenste pilaren door en wij moesten wel volgen, al vonden we het wel wat griezelig. Op onze

hurken schoven we er onder voort. Vlak boven ons hoofd was de vloer van het pakhuis en we moesten oppassen, dat we ons niet aan de balken stieten. 't Waren groote, dikke balken, vuil en grijs van den ouderdom en bedekt met spinrag en slakkenwegen. De grond was er vettig rul en kleefde aan onze klompen. We spraken fluisterend, terwijl we langzaam voortschoven meer en meer naar de achterzijde, tot we er waren. De muur was hier tot onder toe dichtgemetseld, evenals aan den voorkant en aan de andere zij. Gevaar, dat we ontdekt zouden worden, was er dus niet. Siem was hier blijkbaar meer geweest. Tenminste hij scharrelde behendig tusschen de pilaren, zocht wat steenen bij elkaar, waar we op konden zitten. Daar aan den achterkant waren de pilaren wat hooger, want van den weg af helde de grond. We konden ons daar dus iets gemakkelijker bewegen. Siem lei nog een steen midden tusschen een paar pilaren in, en zette daarop zijn kaarsje te branden, ging er dichtbij op z'n steen zitten met den rug tegen een pilaar.

‘Ziezo jongens, hier hebben we het verblijf van de bende der holbewoners.’

Het kaarslicht flapperde, Siem zag er gewichtig uit, fluisterde z'n woorden. We voelden ons als in een andere wereld, ver van die der gewone menschen.

‘Die pilaren zijn boomen,’ fluisterde Gerrit Glas, ‘en dit is ons hol.’

Er klepperden klompen over den weg, en we hoorden een paar jongens luid ‘Napoleon’ roepen.

‘Die is er bij! Zou 't Hein Mulder wezen?’

Daar vloog er een het pakhuis voorbij en even later nog enkelen. ‘Napoleon’ riepen ze. ‘Napoleon’! ‘t Is Mijndert Bakker.’

‘Hoor je ‘t? Ze denken, dat ze mij ontdekt hebben?’ en van genoeg wreef ik in m'n handen. Wat voelden we ons toch veilig en wel geborgen.

‘Ze vinden ons hier nooit,’ zei Gerrit.

‘De bende der holbewoners is onvindbaar,’ kwam Kreupele Siem met donkere stem. ‘De bende der holbewoners heeft hier een veilige plaats om samen te komen en uit te rusten, als ze vermoeid is van de verre tochten door de velden en wouden.’

Ik begon me ook al een echte holbewoner te gevoelen in die donkere wereld. ‘Hoor ze hollen daarbuiten, onze vervolgers! Maar vergeefs zullen ze in deze bosschen naar onze schuilplaats zoeken. We wonen in de donkere aarde, een steen sluit de ingang en de regen heeft al lang de sporen van onzen laatsten tocht uitgewischt. Wat beveelt mijn hoofdman, dat er nu gebeuren zal?’

‘Vooreerst nog niets. Eerst zullen we rusten van de inspanning, die de laatste tocht van ons vergde. Maar als nog eenmaal het licht van de maangodin zal zijn gerezen boven de aarde, weet dan, dat ik u beiden hier weer verwacht, het zesde uur voor middernacht. Morgen zal het de tiende November zijn, en overmorgen de elfde. Dien dag vieren de menschen het feest van Sint-Maarten en ook de holbewoners zullen dat vieren. Roep daarom ook de anderen tegen dat uur hier te zamen.’

‘Maar wie zullen dat zijn, hoofdman?’ vroeg Gerrit.

‘Ik stel voor, dat wij er ieder nog twee kiezen. Ik kies Hein Mulder en Piet van Stralen,’ antwoordde de hoofdman. Gerrit koos Jaap van den Berg en Wouter Berens, en ik Jan de Zwart en Gerrit Groen.

‘We zullen dus met zijn negenen zijn!’ hernam hoofdman Siem. ‘Zorg, dat ze van alles meenemen, wat dienen kan om de holbewoners een prachtige Sinter-Maartenoftocht te doen vieren.’

Weer klonk er klompengeklos over de straat.

‘Hein Mulder is er bij!’ hoorden we roepen. We waren haast vergeten, dat we aan ‘t Napoleonspelen waren. Ook van den anderen kant klonken stemmen en we hoorden ze schreeuwen, dat de andere vier ook al gevangen waren en aan den paal stonden. ‘Nu is het tijd voor de holbewoners om ze te verlossen,’ fluisterde Gerrit.

We maakten ons gereed om ons onderaardsch verblijf te verlaten. Gerrit maakte het eerst aanstalten; doch hoe het kwam, weet ik niet, maar hij struikelde, stiet tegen den steen aan, waar het kaarsje op stond, dit viel om, we zaten in volslagen duister.

‘Lummel,’ beet ik hem toe, ‘daar zitten we nu met onze gebakken peren!’

‘Wacht maar even, ik vind het wel,’ hoorden we Gerrit. Hij scharrelde wat met zijn handen zoekend over den grond.

‘Hier heb ik het al! Siem, steek even een lucifer aan.’

‘Dadelijk,’ hoorden we Siem zeggen. Maar dat dadelijk duurde nog al wat. Blijkbaar zocht hij er naar in zijn zakken.’

‘Toe dan, jô!’

‘Nou ja, ik kan ze niet vinden! Nee, ik heb ze zeker in de kattedang laten liggen.’

Daar zaten we met zijn drieën in het pikdonker. We konden geen hand voor oogen zien.

‘Dezen kant maar op, jongens’ fluisterde Siem, ‘ik weet den weg wel zoo'n beetje.’ Maar welken kant hij bedoelde, moesten we maar raden, want wijzen gaf niet.

‘Laten we dicht bij elkaar blijven,’ fluisterde Gerrit en hij leek wel wat bang.

‘Mij goed,’ zei Siem, ‘vooruit maar.’

En daar kropen we op handen en voeten tusschen de steenen pilaren, over den killen, vochtigen grond. Telkens struikelden we, bonsden eens tegen zoo'n pilaar aan, die natuurlijk geen zin had om uit den weg te gaan.

‘O, o!’ hoorde ik opeens achter me. ‘Oó, óó!’

‘Wat is er, jô?’ vroeg ik. t' Was Gerrit, die achter mij aankroop.

‘Oó, kijk ers, kijk ers, een geest, een geest!’

Ik schrok geweldig.

‘Waar? Siem, een geest. Gerrit ziet een geest!’

‘Zoo’ hoorde ik Siem kalm zeggen, ‘waar?’

‘Oó, óó, daar, daar! Kijk ers, wat een oogen! O moeder! moeder! een geest, een geest!’

t' Werd mij ook benauwd in mijn lijf. Ik hield m'n adem in. Daar zagen we recht voor ons uit, twee glimmende lichten, die groenachtig glansden in het donker, en die telkens even verdwenen, maar het volgend oogenblik waren ze er weer.

‘De bende der holbewoners heeft slechts moedige mannen,’ zei Siem.

‘Vooruit Gerrit, er op af.’

‘O nee, nee! Stil Siem, stil! Hij ziet ons, o, ik kom hier nooit meer, óóó!’

Ik hoorde Siem opeens geweldig snuiven en ingehouden lachen.

‘Pch, pch, pss!’

‘Miauw-auw.’

Weg waren de lichtjes.

De geest met zijn kattestaart was verdwenen. Nu ik begreep, wat het geweest was, begon ik zoo onbedaarlijk te lachen, dat Siem moest zeggen: ‘Stil, jô, anders hooren ze ons!’

Gerrit krabbelde zoo hard hij kon ons voorbij in de richting van de kattedang. We waren er gauw. Gerrit hoorden we vooruit hollen, de pannenbrokken maakten meer geraas dan ons lief was, we hoorden het doffe geluid van klompen, die tegen een schutting sloegen, een plof op straat. Gerrit was er van door gegaan, we zagen hem dien avond niet meer terug.

‘Die is er vandoor,’ zei Kreupele Siem. ‘Nou, zoo'n held kunnen we missen! Als ze hem maar niet hebben gehoord. Ik moet nog even naar mijn lucifers zoeken.’

Hij scharrelde wat met zijn handen over den grond, maar hij vond niets. Toen klommen wij ook weer terug. We stonden weldra op den weg. Er was geen jongen te zien. Langs de huizen slopen wij voorzichtig in de richting van de lantaarn. Daar zagen we onze vijf hand aan hand staan, bewaakt door twee van de anderen.

‘Nu oppassen,’ zei ik. We zorgden, dat we voortdurend in de schaduw bleven. Toen kreeg ik opeens een inval.

‘Siem, ga jij vlak langs de vaart. Zie, dat je ze voorbij sluipt en spring dan aan den anderen kant te voorschijn. Dan hebben ze erg in jou, en dan probeer ik ze ondertusschen te verlossen.’

Siem gaf een knikje van begripen, sloop vlug over den weg, kroop langs den vaartwal op handen en knieën vooruit. Onderwijl gelukte het mij tot in de steeg van den bakker te komen, zonder gezien te worden.

Als een donkere schim zag ik Kreupelen Siem langs den walkant voortkruipen. Bij den paal dachten ze zeker niet, dat we zoo dicht bij waren, anders zouden ze niet zoo rustig geweest zijn. Ik dook in mekaar om me zoo klein mogelijk te maken. Siem kon ik nu niet meer zien, maar ik wachtte en was waakzaam. Daar hoorde ik opeens: ‘Napoleon, Napoleon!’

Siem was ontdekt. Voorzichtig, niet te veel wagens, keek ik om den hoek en zag den paal door de bewakers verlaten. Ik sprong te voorschijn, rende zoo hard ik kon en voor de anderen het verhinderen konden, was ik bij de lantaarn en kon door een tikje de gevangenen verlossen, die in een oogenblik alle kanten uitsloven en in de duisternis een goed heenkomen zochten.

Maar Siem en ik stonden als gevangenen nu aan den paal. Even later sloeg de klok, acht zware slagen klonken door het donker.

Al zoo laat! We moesten ophouden. ‘We gaan naar huis, we gaan naar huis!’

Even later was alles stil aan den weg, en het was, of ons veendorpje geen enkelen jongen bezat.

Maar daarbinnen in het kleine huisje woelde Siem om en om in zijn lange bedstee, en hij moest maar al denken, hoe den volgenden avond het best te besteden was.

‘Een held, die Gerrit, hoor!’ dacht hij nog, ‘die is bang van een poessie!’

Tweede hoofdstuk.

Den volgenden middag was het stil bij meester Banders in de klas.

Meester Banders was het hoofd van de school, waar we leerden, en we zaten bij hem in de zesde klas. We waren aan 't rekenen. Staartsommen. Van die lange, waarbij je eerst vermenigvuldigen en dan deelen moet.

De griffels tikten op de leien, we waren vol ijver. Meester liep tusschen de rijen door, hielp eens een achterblijver en zette nu en dan een groote G met mooie krullen door een som, die goed was. Wat konden die middagen gezellig zijn in den tijd, dat de dagen steeds minder uren telden en de schemering al viel, voor het buiten vier uur had geslagen. In het lokaal heerschte dan een gedempt licht, dat je rustig en prettig stemde, en dan zat je met zoo'n tevreden gevoel met je dertigen over je werk gebogen, vroeg nu en dan eens kalm wat aan je buurman, zei eens een of ander en werkte weer door.

Meester Banders was een bedaarde, kalme, vrien-

delijke man, die best eens een grapje of een praatje kon verdragen, als hij maar wist, dat er goed gewerkt werd. 't Gezelligst waren die middagen nog, als het licht moest branden. Er brandde gaslicht. Meester klom dan met zijn stijve beenen langzaam op een bank, streek een lucifer aan, draaide aan het kraantje, hield den brandenden lucifer boven het glas, 'plom' zei het dan en er was licht. Dan blies meester kalm den lucifer uit en stapte met moeilijke bewegingen weer naar beneden. Zoo ging het bij alle vier lampen precies gelijk. En iederen keer was het ons een vreugde om er naar te kijken. We wisten al, wanneer het kwam. Dan tilde meester het deksel van zijn lessenaar op, die voor de klas stond en haalde daar zijn doosje uit. En alsof het afgesproken was, hielden we dan allen even op met werken, zaten met omhoog geheven hoofden in de schemering naar meester te kijken, tot 'plom' daar ineens licht kwam en je alle gezichten zag met een warmen, roodachtigen schijn.

'Ziezoo, Siem,' was het dan, of: 'Mijndert, het groote licht laat ons in den steek, de kleintjes moeten ons helpen. Werkt maar weer door, kinders.'

Het was rustig in de klas, de kinders werkten, de griffels tikten. Toch leek er wel iets te broeien. Siem Pieterse zat op de voorste bank, ik in dezelfde rij op de achterste. Meester had al eens een paar maal omgezien naar Siem, en nu vroeg hij al weer:

'Is er wat, Siem?'

'Niks, meester,' zei Siem gauw, wierp zich weer met ijver aan 't rekenen.

Maar een paar minuten later werd er zacht tegen m'n been getikt. Ik keek onder de bank en zag, dat Hein Mulder, die voor mij zat, mij een opgerold papiertje toestak, met: 'voor Mijndert' er op. Een potlood was er bij ingesloten.

Nu was het geen gewoonte in onze klas om mekaar briefjes te schrijven. Als we wat te vragen hadden, was 't altijd: 'Meester, mag ik die of die even wat vragen!' en dat vond Meester dan wel goed, maar vaak gebeurde het niet.

Maar Siem hield nog al van de geheimzinnigheid. Gelukkig zat Meester juist met zijn rug naar mij toe in de andere rij, Piet van Stralen kon maar niet voort met zijn werk.

Ik dus gauw het papiertje ontrold.

'Gerrit Glas niet mee doen!' stond er op. 'Die lafaard!' Gauw teruggeschreven:

'Gerrit Glas wel meedoen, anders verraait ie ons!'

Hein Mulder op zijn rug geklopt, en het telegram aanvaardde langzaam de terugreis. Maar weinig telegrammen zullen met zooveel hartkloppingen verzonden zijn als dat van mij. 't Was een bof, dat Piet van Stralen op dat oogenblik zoo dom was. Daardoor bereikte het bericht nog al spoedig de plaats van zijn bestemming, en ik merkte, dat er weer een nieuw op de heenreis was.

'Klaas Struiser, kom eens hier!'

't Klonk onverwacht door de klas en de schrik ging door onze rij.

'Klaas Struiser, kom eens hier!'

Klaas zat op de derde bank in onze rij. Hij stond

langzaam van z'n plaats op en stapte op meester af, die een boos gezicht trok.

‘Neem maar mee, wat je daar in je kastje legt, jongen!’

Klaas weer terug. M'n hart bonsde me in mijn lijf.

Nu zou het uitkomen!

IJverig ging ik aan het rekenen, of ik van den prins geen kwaad wist. Of zou het gekomen zijn, omdat ik juist zoo goed het kwaad wist, dat prins Mijndert begaan had? Ik zag niets dan de cijfers, of eigenlijk zag ik die ook niet, maar deed of ik ze zag. Ik hoorde Klaas langzaam weer naar meester toegaan. Toen was het een oogenblik stil. ‘Nu leest hij het, nu leest hij het’ ging het door mij heen. Ik kreeg het er warm van.

‘Zoo Klaas, ben jij postbode geworden, jongen? Siem Pieterse, kom eens hier!’

Ik hoorde Siems ongelijken pas over den houten vloer. 't Was doodstil in de klas.

‘Heb jij dat geschreven, Siem?’

‘Ja, meester!’

‘En aan wien heb jij dat geschreven, Siem!’

‘Staat er op, meester!’

Ai, nu was het mijn beurt. Ik zag op en voelde, dat ik rood was als een kalkoensche haan.

‘Lees het eens voor, Siem, luid, dat we het allemaal kunnen hooren.’

En Siem las luid met een stem, die een beetje trilde:

‘Hij doet niet mee, die lafaard, en owee als hij ons verraait!’

‘Wie is die lafaard, Siem?’

Siem bewaarde een diep stilzwijgen, dat wou hij niet zeggen.

‘Mijndert Bakker, kom ers hier!’

En nu kwam ik met een benauwd hart voor de vierschaar.

‘Wie is die lafaard, Mijndert?’

Maar Siem wou hem niet verraden, ik dus ook niet.

‘Zoo, dat willen jullie dus niet zeggen, nu dat is zoo kwaad nog niet. 'k Heb liever, dat je me te weinig van een ander vertelt, dan te veel. Maar waaraan mag hij niet meedoen, Siem? Dat wil je me toch zeker wel vertellen?’

‘Aan Sintermaarten, meester.’

‘En waarom niet, Siem?’

‘Omdat hij in 't donker bang is voor een poessie, meester, en denkt dat het een geest is, en dan hard naar huis holt!’

Hier schaterde de heele klas het uit van het lachen. Gelukkig voor Gerrit Glas, dat hij een klas lager zat.

‘Zoo, zoo en jullie kunt alleen moedige jongens gebruiken, Siem?’

‘Tenminste geen bangerds, meester.’

‘Ben jij gauw bang, Siem?’

‘Nee, meester.’

‘Jij, Mijndert?’

‘Nee meester, niet zoo heel erg!’

‘Jij, Klaas?’

‘Nee meester.’

‘En waarom doen jullie dan zoo gniepig met dit briefje?’

'Ziezoo jongens, hier hebben we het verblijf van de bende der holbewoners. -

Ai, die was raak. We voelden ons heel geen helden meer.

‘Was je zoo vol van Sinter Maarten en jullie plannen, Siem, dat je niet wachten kon tot vier uur?’

Siem knikte.

‘Zoo, zoo. Zoo zoo,’ kwam meester, zacht in zichzelf. ‘Ga zitten, jongens. 'k Zal jullie straks je straf wel geven voor je gnieperigheid.’

Verslagen gingen we naar onze plaats. Meester was boos, dat merkten we wel en dat gebeurde niet gauw. 't Waren geen prettige minuten, die we doorbrachten. Even later sloeg de klok half vier.

Meester liet ons de leien opbergen.

‘Kinders, ik heb gemerkt, dat sommige jongens zoo slecht hun gedachten bij hun werk kunnen houden door Sinter Maarten, dat we maar zullen ophouden met werken. Ga jullie maar rustig zitten met de handen op den rug, dan kunnen jullie net zooveel aan Sinter Maarten denken als je maar wilt.’

Zoo zaten we. Allen stil. Meester voor de klas op zijn stoel, wij in de banken. O, o, wat duurde dat lang! Je dacht aan veel, maar niet aan Sinter Maarten. Wat was het toen naar in de klas. Eindelijk, eindelijk stond meester op.

‘Ziezoo jongens, er zijn vijf minuten om.’

Vijf minuten en die hadden me wel een half uur geleken!

‘Nu zal ik jullie wat vertellen.’

Vertellen? Meester vertellen? Nu? Daar ging een verwondering door de heele klas.

‘Nu zal ik eens wat vertellen, omdat 't Sinter Maarten is, jullie bent er toch zoo druk mee bezig, niet?’ En meester glimlachte een beetje plagend. ‘Maar onder één voorwaarde? En dat is? Dat die lafaard met die helden mee mag doen. Goed, Siem?’

Siem knikte met een rood hoofd! Was het van schaamte of van genoeg? 't Kon wel zijn van beide.

Die laatste vijf entwintig minuten, wat waren die gauw om. Want meester kon vertellen!

Om vier uur hadden we op 't plein voor de school dadelijk groote bijeenkomst. Veel was er door de brief-schrijverij, die zoo leelijk in 't water viel, gelukkig niet verraden. Alleen, dāt er wat gebeuren zou met Sinter Maarten, maar wāt dat was en wie er aan meededen, daar had meester gelukkig niet naar gevraagd.

‘Je bent er genadig afgekomen, Siempie,’ zei er een.

‘Hij is altijd meesters lievelingetje!’ plaagde Gerrit Groen.

‘Da's een leugen!’ beet Klaas hem direkt toe.

‘Siem is net zoo min z'n lievelingetje, als jij of ik. Zoo gemeen is meester niet.’

‘t Was eigenlijk jou schuld, Klaas,’ zei ik, ‘want bij jou ontdekte hij het.’

Het had weinig gescheeld, of we waren luid met elkaar aan 't kibbelen gegaan, maar gelukkig begon Siem over onze avondplannen.

‘t Is beter, dat we afspreken, hoe we vanavond zullen doen,’ merkte hij droogjes op. ‘Wees trouwens

maar blij, dat het is uitgekomen, anders had hij nooit zoo fijn verteld.'

Daar konden we weinig tegen inbrengen. Toen kwam het fluisteren over ons avondwerk. Om zes uur zouden we samen komen achter op het erf van Keesbuur. Daar was het veilig. Ieder zou meenemen, wat er noodig was, en verder zouden de zes nieuwen wel merken, wat er ging gebeuren.

Daar werd hun nog niets van verteld, want Siem en ik waren veel te bang, dat er verder iets van zou uitlekken, vooral na het voorval in de klas. Met een kort afscheid: 'tot straks' gingen we dus uit elkaar, de nieuwe zes brandend van nieuwsgierigheid naar wat er komen zou; wij tweeën vol trots, dat we zoo'n heerlijk plan hadden bedacht en - meteen de bazen van het zaakje waren.

Toen Siem van me wegging, zei hij nog even bij Gerrit Glas te willen aanloopen. We hadden hem zoo goed als niet meer gezien.

'En hij moet toch maar meedoen, al is hij bang van geesten,' lachte Siem.

't Was een donkere avond. 't Was nieuwe maan, alleen een enkele ster zag je hier en daar aan den donkeren hemel. Kwart voor zessen klopte ik aan de deur in het kleine huisje van Kreupelen Siem. Hij deed me zelf open.

'Ga je mee?'

'Ja, dadelijk.'

'Wie is daar, Siem?' hoorde ik zijn moeder vragen.

'Mijndert, moeder.'

‘Kom maar even binnen, Mijndert. Siem moet eerst nog even zijn boterham verder opeten, anders gaat hij er zoo weer van door.’

De deur groette me op haar bekende manier en ik trad binnen. Vrouw Pieterse zat bij de tafel en Japie zat op haar schoot.

‘Buurvrouw! Japie!’

‘Zoo, Mijndert, kom je mijn jongen weer halen om kattenkwaad uit te halen!’

‘Ja, buurvrouw.’

Siem knipoogde me met een fijn lachje toe.

‘Jullie bent een mooi stel jongens! Wil je een wortel, Mijndert?’

‘Asjeblijft, buurvrouw!’

‘Moet je maar zien, dat je hem krijgt, vent. Maar je kunt hem verdienen. Wil je dat?’

‘Als het voor zessen kan, buurvrouw!’

‘Ja, dat zal wel gaan, denk ik. Je moet me alleen maar eens vertellen, waar die knieën van Siem gisteravond zoo zwart van waren!’

‘Van den modder, denk ik, buurvrouw.’

‘Zoo'n rakkerd. Ja, dat heb ik gemerkt, dat het modder was. Maar hoe kwam dat allemaal aan zijn kousen en zijn broek?’

‘Dat heeft *mijn* moeder *mij* ook al gevraagd, buurvrouw. Maar 'k zou het u niet kunnen zeggen.’

‘Ook niet voor een wortel?’

‘Ook niet voor een wortel.’

‘Dan zal ik het je zeggen: jullie hebt gekropen op je handen en voeten. Want zijn handen waren zoo zwart

als turven. En jullie hebt ook ergens in of onder gezeten, want zijn rug had hij ook vuil gemaakt. Je kondt zien, dat hij ergens langs geschuurd was.'

Drommels, dacht ik, die gebruikt haar oogen goed. Ik wist een oogenblik niet wat te zeggen, en begon een vaag vermoeden te krijgen, dat ze er meer van wist. Ze keek me lachend aan en ik moet er zeker wel wat eigenaardig hebben uitgezien, want ineens riep Japie:

'Mijnet bang, moemi, Mijnet bang.'

'Ja Japie, Mijndert is een stoute jongen. Mijndert kruipt onder pakhuizen en Mijndert weet er niets meer van. Mijndert kruipt over de vuile wegen en Mijndert is alles vergeten.'

Stom van verbazing keek ik naar Siem, die zijn laatste hapje van 't lachen haast niet verwerken kon.

'Heb je... heb je 't verraden?'

'Nééé. Aan je moeder vertellen is toch geen verraden!'

'Hoor eens, Mijndert' zei nu vrouw Pieterse, 'vertrouw Siem maar nooit iets toe, hoor! Want een uur later weet zijn moeder alles. Die kan op zijn voorhoofd lezen, wat hij weet en wat hij denkt. Kom ers hier, kereltje!'

'Ze greep Siem bij zijn arm, en of hij al lachende tegenspartelde, het gaf hem niet. Ze nam zijn hoofd tusschen haar handen en las van zijn voorhoofd:

't Is bijna zes uur. Zoo aanstonds komen de holbewoners om te werken voor morgenavond.

Zoo m'n jongen, komen aanstonds de holbewoners? En gaan jullie daar mee om? Jullie? Met zulke jongens

wil ik niets te doen hebben. Vooruit!’ En lachende joeg ze ons naar buiten.

Daar stonden we in het duister van den avond.

Er waren al een paar jongens, Hein Mulder, Jaap van den Berg en Wouter Berens en de anderen waren ook al gauw present. Alleen Gerrit Glas ontbrak nog. Ieder droeg een pak bij zich. De een groter, de ander kleiner.

Wat nu? Siem zou het zeggen.

‘Zoo dadelijk gaan we naar de kattedang, jongens! Heb je de lantaarn, Mijndert?’

‘Nou, of ik.’ ‘k Had moeder om een lantaarn gevraagd. ‘Voor Sinter Maarten,’ had ik gezegd. Meer had ik niet verteld en moeder had niet meer gevraagd.

‘Prachtig’ zei Siem. ‘Ga jij dan eerst met Piet en Hein, dan komen even later Wouter en Jaap, en dan Jan en Gerrit en ik. Maar pas op, hoor, dat ze het niet in de gaten krijgen. Gerrit Glas wou niet mee. Hij had geen zin, zei hij. ‘t Is me een held!’

Ik trok met Piet en Hein voorzichtig af. Onderweg vertelde ik ze, waar we heen gingen en vol vuur bereikten we de kattedang.

‘Eerst jij maar Hein.’

Hein was een dikkerd. En met moeite werkte hij zich er over heen. Ik stak hem onder door het gat m'n lantaarn toe, en heesch me zelf de hoogte in. ‘Steek aan de kaars, Hein.’

In de hoogte bleef ik zitten. Piet reikte me de pakken toe. Weldra waren we alle drie in de nauwte tusschen de twee huizen. Het wachten was nu nog op de anderen.

Wouter en Jaap verschenen al gauw en even later hoorden we de laatste drie ook aankomen. Bij het licht van de kaars zagen we het eerst het hoofd van Siem boven de plank verschijnen, doch nauwelijks zat hij er bovenop, of de twee die nog op den weg stonden, riepen zacht: 'Pas op, daar komt iemand' en weg waren ze.

'Lantaarn uit,' beet Siem ons nog toe. Ffft. Uit.

Even stilte als het graf. Siem hing met z'n handen nog aan de plank. Hij durfde zich niet laten vallen, uit vrees ons te verraden. Een zware, langzame stap naderde. We konden elkaar hooren ademen. De man hield stil.

'Is daar iemand?'

Een stilte als het graf.

'Is daar iemand? Hé, 'k meende toch wat gezien te hebben, een paar liepen er weg,' hoorden we hem mompelen.

'Is daar iemand?' Hij sloeg met de hand tegen de plank.

'Miaauw-auw!'

Siem liet zich zoo zacht mogelijk vallen.

'Niets dan een kat!'

De man verwijderde zich, we hielden ons nog als muizen, tot we den zwaren stap niet meer hoorden. Toen was het een gefluister en een zacht lachen onder elkaar, dat kun je begrijpen.

'Wat ben jij een fijne poes, Siem!'

De lantaarn werd aangestoken, even later voegden Jan en Gerrit zich bij ons. 't Was Koomen,' zeiden ze.

Koomen was de veldwachter.

‘Hij keek nog telkens achterom, net of hij het zaakje niet goed vertrouwde.’

Vooruit ging het nu al strompelend en hompelend bij het onzekere kaarslicht. En daarna begon de tocht naar het hol. Vooral Hein Mulder had groote moeite om tusschen de pilaren vooruit te komen met zijn dikke lijf, maar we kwamen toch allen behouden aan. De lantaarn kreeg een veilige plaats in het midden, we schaarden ons in een kring, zittend op heele of halve steenen en de bende der holbewoners begon haar werkzaamheden.

De pakken werden losgemaakt en daar kwam je me wat uit. Oude zakken, die omgevormd moesten worden tot holbewoners-costuums; rapen, die we moesten uithollen, dan zouden er oogen, neus en mond in worden gesneden en een kaars er in gezet; vuurmakers, om boven op stokken te branden; een paar oude, blikken bussen, die voor trommels moesten dienen; een stel stokken voor bogen en rieten pijlen, waarmee we als holbewoners gewapend zouden zijn en ten slotte een paar groote, witte zakken om de schatten, die we den volgenden avond zouden veroveren, in te bewaren.

Siem was een goede aanvoerder. Hij gaf ieder zijn werk.

‘Eerst de zakken,’ klonk zijn bevel.

‘Hoeveel zijn er?’

‘Ik heb er zes meegebracht!’ riep Jan de Zwart.

‘Jò, schreeuw toch niet zoo, ze hooren ons!’ beet dikke Hein hem toe. ‘Ik heb er vijf, m'n moeder had er niet meer,’ voegde hij er fluisterend aan toe.

‘Ik heb er ook nog twee,’ zei Piet van Stralen.

‘Mooi, dan hebben we wel genoeg. Waar zijn de scharen?’

Drie, vier scharen kwamen er te voorschijn.

In den bodem van de zakken werden toen drie gaten geknipt, één in het midden en aan de hoeken ook een. Door het middelste moest het hoofd en door de twee andere de armen. Ze pasten prachtig. Alleen bij Hein lukte het niet erg. Die had nog al een flinken, ronden knikker en die wou niet door het middelste gat.

‘Trek ers, Mijndert!’

Ik trok uit alle macht onder aan en ja, hij schoof over zijn voorhoofd heen. Maar zijn neus was een nieuwe hindernis. Dat was een leuke, dikke wipverd en die hield met alle geweld den zak tegen. Hein proestte en snoof in zijn zak, maar dat gaf niet veel.

‘Help ers een handje, Jaap!’

Nou, dat wou Jaap wel, en met zijn tweeën hingen we onder aan den zak.

‘Au, au. Mijn neus. Hou op, hou op!’

‘Hij gaat! Nog even, Hein, dan is hij er!’

Nog een flinken ruk. Poef, schoten we naar beneden, rolden over den vochtigen grond, maar Hein had zijn nieuwe jas aan en keek met een gezicht nog rood van benauwdheid weer in onze onderaardsche wereld rond.

‘Hè, hè!’ zuchtte hij.

Wat hadden we een pret.

Daarna werden de pijlen en bogen, de rapen en de fakkels in orde gebracht. Onderwijl we daarmee bezig waren, hoorden we bij het begin van de kattedang gestommel en plotseling staakten we allen ons werk.

‘Hoor, wat is dat?’ - We zwegen als muizen en luisterden gespannen. Er klom iemand bij de plank omhoog, we hoorden het nu duidelijk. Wat te doen?

‘Lantaarn uit!’ kommandeerde Siem. ‘Kruip zooveel mogelijk achter een pilaar.’

Fft, we zaten in pikdonker, scharrelden zoo gauw mogelijk achter de pilaren weg, waarbij er echter wel een paar botsingen plaats hadden, evenals tusschen twee booten bij mist op zee. Maar die liepen gelukkig nog al goed af en menschenlevens waren er niet te betreuren. Achter onze pilaren zaten we nu en spitsten onze ooren. Daar klonk geroep. En nog eens en nog eens. We herkenden de stem van Gerrit Glas.

‘Siem, Mijndert, waar zijn jullie?’ hoorden we duidelijk.

‘Mijndert, jij er op af,’ beval Siem. ‘Wij houden ons stiekem, want hij mocht eens anderen bij zich hebben. Hoor hem nu eens schreeuwen! Straks verradt hij ons nog!’

Snel en onhoorbaar kroop ik naar de kattedang. Ik begon al aardig bekend te worden in ons onderaardsch verblijf. Dicht bij de ingang hield ik halt en luisterde, maar al gauw merkte ik, dat Gerrit alleen was. En nu kwam ik te voorschijn. Hij zat boven op de plank.

‘Stil toch, kerel, moet je ons verraden?’

‘Ben jij het, Mijndert?’

‘Ja, wat moet je?’

‘Is Siem er ook?’

‘Ja, maar wat zou dat?’

‘Mag ik nog meedoen?’

‘Meedoen? Ben je niet bang van geesten?’

‘Toe, wees nu niet flauw! Mag ik?’

‘Weet ik het. Dat moet je de anderen maar vragen!’

‘Mag ik dan mee?’

‘Van mij wel. Maar zacht! Je zou ons verraden met je geschreeuw!’

Gerrit liet zich naar beneden glijden. Ik kroop snel vooruit. Gerrit scharrelde achteraan, maar dat ging niet heel snel.

‘t Is Gerrit, jongens. Steek maar licht aan!’

We kropen allen weer bij elkaar en bij het schemerachtige licht van de lantaarn zagen we Gerrit komen aanstruikelen op handen en voeten. Heel erg vriendelijk werd hij nu juist niet ontvangen, daarvoor waren we allen te bang geweest, dat we ontdekt zouden worden.

Siem maakte echter al gauw een eind aan het geschreeuw. ‘Stil mannen. De holbewoners moeten zich zelf niet verraden. Ik zal hem wel eens ondervragen.’

Allen zwegen. Gerrit, op zijn hurken, zat een beetje beteuterd te kijken.

‘Neem een steen en ga zitten,’ zei Siem. Gerrit deed het.

‘Hoe heet je?’

‘Gerrit Glas.’

‘Hm. Hoe oud ben je?’

‘Elf jaar.’

‘Wat kom je doen in het verblijf der holbewoners?’

‘Ik wou meedoen, als ik mag!’

‘Meedoen mag je, dat heb ik je vanmiddag al gezegd, maar toen wou je niet. Waarom schreeuwde ie zoo?’

‘Ik wou weten, of jullie er waren.’

‘En moet je ons dan verraden met je geschreeuw!’

Gerrit zweeg.

‘Als Koomen dichtbij geweest was, waren we voor de haaien geweest. Mannen, hij mag meedoen, hè!’

Een dof gemompel zei, dat de mannen het goed vonden. Dat had Siem meester moeten beloven, maar anders!

‘Maar dan moet hij zweren, trouw te zijn aan de bende der holbewoners!’

‘Ja, ja, ja!’ klonk het nu duidelijk.

‘Zweer Gerrit, dat je trouw zult zijn aan de bende der holbewoners.’

‘Ik zweer, dat ik trouw zal zijn aan de bende der holbewoners.’

‘En dat je den hoofdman gehoorzamen zult!’

‘En dat ik den hoofdman gehoorzamen zal.’

‘Is het goed, mannen?’

‘Ja, ja!’

‘Mooi. Zoo ben je dan nu lid van de club. Tot straf voor je onvoorzichtigheid moet je vanavond waken bij de ingang van ons hol en zoo gauw er onraad nadert, breng je ons daarvan bericht. Begrepen?’

Gerrit knikte, kroop meteen terug en ging dicht bij de plank op wacht zitten. Zoo was Gerrit nu dan toch weer bij de bende. Gauw werd er nu weer voortgewerkt. En toen de torenklok acht zware slagen door de duisternis zond, waren we met alles klaar, en besloten we tot den terugtocht.

‘We laten alles hier liggen, jongens,’ zei Siem.

‘t Ligt hier zoo veilig, als 't maar kan.’

Alles werd op een stapeltje gelegd en voorzichtig slopen we naar de uitgang.

Zonder ontdekt te zijn kwamen we op straat en vol verwachting voor den volgenden dag gingen we naar huis en naar bed.

‘Jongens,’ zei Gerrit Glas den volgenden morgen tegen ons, ‘weet je wat mijn vader gisteravond tegen mijn moeder zei:

‘Wat zijn de katten vanavond bezig geweest in de kattedag. Ik heb er nog nooit zoo'n herrie gehoord.’

‘Je hebt het toch niet verraden?’

‘Nee, natuurlijk niet!’

Derde hoofdstuk.

Den volgenden dag was het dan eindelijk de elfde November, de dag van Sint-Maarten. Wie Sint-Maarten geweest was, wanneer hij geleefd had en wat voor goede dingen hij zoo al had gedaan, daarover dacht ik als jongen in het geheel niet.

Sinter Maarten was voor ons een avond van pret, van heerlijke, gezellige pret.

Nauwelijks waren de schooldeuren om vier uur achter ons gesloten, of we renden naar huis om onze lampions in orde te brengen. En bijna schoot dan ons geduld te kort om af te wachten, dat de duisternis viel en we met onze kleurige lichtjes langs de huizen konden trekken.

Om half zes zouden we in het hol aanwezig zijn. Om vijf uur kon ik het al haast niet meer in huis uithouden en om tien minuut over vijf stapte ik de deur uit, met nog zorgvuldig een en ander onder m'n blouse verborgen. Het was gelukkig nieuwe maan, dus aardig donker

en bladstil. O, dat ééne jaar, toen het zoo vreeselijk woei en de regen je in het gezicht sloeg op den Sint-Maarten avond, wat bracht dat een teleurstelling.

Maar nu was het mooi, nu was het prachtig, en haastig liep ik den weg naar de kattedang. Hier en daar kwam ik al een kind tegen, een brandende lampion voor zich uit dragend aan een stokje. Maar veel acht sloeg ik er niet op. Daar had je het huis van Gerrit Glas. Nu was het oppassen, want het was drukker dan anders langs den weg. En we mochten niet gesnapt worden. Wacht, daar stond iemand bij de kattedang! Was dat Kreupele Siem?

‘Pst, Siem, ben jij het?’

‘Ja jò. Ben jij het, Mijndert? We zijn de eersten.’

‘Wat doe je toch?’

‘k Heb een touwladder gemaakt. Hij gaat fijn, kerel!’

‘Een touwladder?’

‘Ja, is dat nou zoo erg. Een paar spijkers bovenin, heelemaal aan de kanten. Hij gaat prachtig. Probeer maar eens!’

‘t Waren houten latjes door twee touwen verbonden. Ik wou juist m'n voeten op de onderste sport zetten, toen we stemmen hoorden naderen. Fft, doken we weg in de steeg van Gerrit Glas z'n huis. Rustig hing de touwladder bij de plank neer. Je moest al heel oplettend kijken, wou je hem zien. Enkele jongens met lampions trokken druk pratend voorbij. Die dachten niet aan holbewoners en touwladders.

‘Gauw nu, Mijndert! Jij naar boven! Ik zal de anderen afwachten. Heb je het lantarentje?’

‘Dat staat vlak om het hoekje onder het pakhuis.’

Ik vloog de ladder op, liet me aan den anderen kant naar beneden zakken, en bleef daar rustig de komst van de anderen afwachten? Dat kun je begrijpen! Ik stak dadelijk het lantarentje aan, een trok verder de geheimzinnigheid in. Naar ons hol.

Alles lag nog precies, zooals we het den vorigen avond gelegd hadden. Ik begon al vast een en ander klaar te leggen, dat het zoo aangetrokken kon worden. Maar lang was ik daarmee nog niet bezig, of er kwamen ook andere jongens opdagen en binnen tien minuten waren we allen present. Siem was het laatst.

‘Ziezo, jongens, nu gauw voortmaken!’

Eigenlijk behoefde onze hoofdman dat niet te zeggen, want we waren allen veel te verlangend om te beginnen, dan dat we getalmd zouden hebben. In zenuwachtigen haast grepen we allen tegelijk naar onze zakkencostuums. Maar dat liep al dadelijk mis. De een voor den ander kon het zijne niet vinden.

‘Dat gaat niet goed!’ riep Siem. ‘Allo, ophouden! Van wien is dit?’ En hij hield een zak in de hoogte. ‘Van Jan? Mooi! En dit? Van Jaap. Asjeblieft.’

Dat ging beter en al heel gauw waren we er mee klaar. Zelfs dikke Hein. Z'n neus was zeker wat gewilliger geworden. Toen maakten we ons verder klaar. Siem nam het bevel weer op zich.

‘Mannen, ga allen even zitten. De holbewoners zullen zich rustig klaarmaken voor dezen belangrijken avont. Mijndert, kom jij eens hier.’

We zaten allen in een kring en ik kroop op Siems

verlangen naar het midden toe, nieuwsgierig wat hij nu weer voor plan had. Even verdween Siem achter een pilaar en kwam dadelijk weer terug met een zakje.

‘Oogen dicht.’

‘Ja, maar wat heb je dáár in?’

‘Oogen dicht, Mijndert.’

‘Eerst wil ik weten, wat je daar in hebt!’

‘Oogen dicht! Hoor je!’ - Siem zei het zoo kortaf, dat ik hem verwonderd aankeek. ‘Wie is de baas?’

‘Oogen dicht, Mijndert,’ riepen nu ook de anderen. ‘Anders hebben we geen hoofdman noodig, als je toch niet doet, wat hij zegt.’

Gehoorzaam deed ik nu wat van mij gevraagd werd. Ze hadden gelijk. Ik hoorde hem het zakje openmaken en voelde, hoe hij met z'n vingers me iets op m'n gezicht smeerde, iets zachts en fettigs, en tegelijk hoorde ik de andere holbewoners onderdrukt lachen. Ik wou m'n oogen openen, maar dadelijk klonk Siems stem: ‘Nee, dicht!’ En geduldig bleef ik wachten, tot het Zijne Majesteit zou behagen mij weer verlof te geven om te kijken. Ik voelde de vingers van Zijne Majesteit m'n voorhoofd bewerken, m'n neus, m'n wangen, m'n lippen, m'n kin, ja eindelijk zelfs m'n ooren. Zou Zijne Majesteit er vet op smeren, of pomade of schoensmeer? Of - daar ging mij een licht op - roet?

‘Je smeert me toch niet met roet in, wel?’

Een algemeen gelach was het antwoord.

‘Ziezoo,’ zei koning Siem. ‘Klaar! Nu jij, Gerrit Glas.’

Het wàs roet. Maar nu een ander die bewerking ook

moest ondergaan, was ik er dadelijk mee verzoend. Eigenlijk vond ik het bar leuk, als moriaantje te mogen lopen. Gerrit Glas onderging geduldig de insmeerpartij.

‘Zouden ze ons herkennen?’ vroeg hij.

‘Wel nee, jò. Je lijkt, je lijkt, ik weet niet wat je wel lijkt - geen neger tenminste, want die heeft een kroeskop, maar op Gerrit Glas lijkt je net zoo veel als een kikker op een mager varken.’

Nou, nou wat kwam Hein uit den hoek. Hij was zelf verwonderd over zijn langen zin en lachte vergenoegd.

‘Ziezoo, klaar!’ verklaarde Siem. ‘Mijndert en Gerrit jullie gaan voorop met den bedelzak. Dan komen Piet en Jaap ieder met een raap, dan Wouter en Jan ieder met een fakkel, dan Hein en Gerrit met de trommel.’

‘En jij dan?’

‘Ik ben de hoofdman. Ik mag lopen, waar ik wil. Hebben jullie je bogen en pijlen?’

‘Ja, die waren er.’

‘Dan maar naar de kattedang. Ik heb een hoorn meegenomen, daar zal ik op toeteren, voor we weggaan.’

Vlug kropen we naar de kattedang en gingen al vast zoo'n beetje in de rij staan. Alles was in orde. We waren zenuwachtig van spanning.

‘Heb je de zak wel, Mijndert?’

‘Ja, natuurlijk, denk je, dat ik die vergeten zal.’

‘Pas op, jò, trap niet op me teenen!’

‘Waar zijn m'n lucifers? Nou heb ik m'n lucifers vergeten! O, nee, 'k heb ze al.’

‘Jan, je steekt me straks niet met een vuurmaker in

m'n gezicht, als ik achter je loop, hoor!'

'En sla je maar niet doof op je blikken trommel.'

Zoo ging het druk fluisterend door elkaar.

'Stil nou, jongens. Ze mogen niks van ons hooren voor 't toeteren. Zijn jullie allemaal klaar?'

We waren allemaal klaar. Juist wou Siem den toeter aan z'n mond brengen, toen er op den weg gezongen werd:

'Sinter, Sinter Maarten
De kalfjes dragen staarten.'

Hij liet de hoorn weer zakken.

'Toe nou jò, evengoed blazen,' drongen we aan.

'Even wachten,' zei Siem, 'd'r komen er misschien nog meer. En dan is 't nog leuker.'

Onderwijl ging het gezang voor Gerrit Glas z'n huis door.

'Sinter, Sinter Maarten,
De kalfjes dragen staarten,
De koeien dragen horens,
De klokken dragen torens,
De torens dragen klokken,
De meisjes dragen rokken,
De jongens dragen broeken,
Die kruipen in alle hoeken,
Ouwe wijven
Liggen te kijven,
Laten ouwe schorteldoeken drijven.'

Er waren er al enkelen bijgekomen, want de laatste regels klonken krachtiger, en ook toen ze verder gingen:

‘Sinter Maarte had een vogeltje,
 Met een rood, rood kogeltje,
 Met een rood, rood rokkie an,
 Dat was Sinter Maartes man.’

Nu hoorden we buiten klompengeklos naderen, er kwamen er zeker nog meer.

‘Toe Siem, vooruit, nu toetere!’

‘Wacht nog even, hoe meer hoe liever.’

Buiten voor het huis van Gerrit Glas stonden nu al een tiental Sinter-Maartenzangers met hun rood-, geel-, groen- en blauwlichtende lampions. En er zouden er zeker nog wel meer komen, daarin had Siem gelijk, want kleine en groote kinderen zijn net als musschen; zoo gauw merkt een niet, dat ergens kruimpjes liggen, of al spoedig komen er van alle kanten meerdere aanzetten, die alle ook willen zien, of er wat voor hen te halen is. En op Sinter Maarten is er wat te halen; koekjes, vijgen, pepernoten, appels, peren, amandelen, ja, hier en daar vallen er ook wel centen in de geopende zakken, die de zingende musschen op dien avond allen bij zich hadden. Siem wou dus nog even wachten en de zangers vervolgden hun lied, dat nu heel helder opklonk in den stillen avond.

‘Sintere Maarte is zoo koud,
 Geef em een turfje of een hout,
 Of een bommeles vaatje,
 Dan ben je m'n beste maatje.
 Hier woont een rijk man,
 Die veel geven kan,

Veel kan-ie geven,
Lang zal-ie leven,
Zalig zal-ie sterven,
De hemel zal-ie erven.'

'Toé óet,' klonk het dadelijk op deze vriendelijke wenschen van de zangers en zangeressen en vlak daarop nog eens: 'Toé-oé-oét!'

Het geluid sloeg tegen de muren van Keesbuurs pakhuis en het huis van Gerrit, en schalde toen den weg over en drong luid in de ooren van allen, die in de buurt waren.

'Toé-oé-oét!'

En allen, die in de buurt waren, draaiden zich om, keken elkaar aan, draaiden zich nog eens om en keken elkaar nog eens aan.

'Toé-oé-oét!'

Daar had je het weer! Kwam het uit den grond, kwam het uit den hemel? Zat Keesbuur boven op zijn pakhuis het hoornblazen te leeren, of blies Gerrits moeder door de kachel en den schoorsteen die toetgeluiden omhoog om de sterren wakker te roepen aan den avondhemel?

'Toé-oé-oét!'

't Komt van het dak,' riep er een, en hij stuurde z'n neus in de richting van den hemel.

'Nee, 't komt uit de kattedang,' riep een ander, en hij groef net z'n neus in de aarde om door het kattedgat te kijken. En die ander had het goed gehoord.

'Ja hier, hier! 'k Hoor loopen!' riep hij.

En nog een paar gingen met hun neus aan 't graven.

'Toé-oé-oét!'

Bom, daar werd tegen de katteplank gestommeld. Een paar handen verschenen boven aan. Een punt van een zak verscheen.

Oei! ai! óóó! Kreten van verbazing, gilletjes van angst!

‘Een neger!’ Een kabouter!’

Eenigen stoven van schrik weg, anderen bleven op een kleinen afstand nieuwsgierig toekijken.

Ik mocht geen woord zeggen, had Siem gezegd en zwijgend daalde ik het touwladdertje af, wachtte beneden rustig op de anderen, die mij de een na den ander spoedig volgden. Intusschen kwamen van alle kanten menschen en kinderen toegeschoten, en o schrik, onder hen bemerkte ik ook den helm van onzen Koomen. Met groote stappen kwam hij op ons af, en al van verre riep hij ons toe:

‘Hei daar, ho jullie, wat moet dat?’

Maar er waren ook enkele groote menschen onder en die zeiden:

‘Och, Koomen, laat ze nou maar, je ziet toch, kwaad doen ze niet.’

En Koomen, die nog al niet zoo'n heele kwaaie was, al kon hij ook een booze stem opzetten, Koomen vond het toch zeker ook nog al zoo erg niet en bleef bij de toeschouwers staan. 't Laatst verscheen Gerrit Groen in de menschewereld. Siem was druk bezig ons goed op te stellen, de kaarsen werden aangestoken, de fakkels brandden en toen Gerrit Groen zich ook in 't gelid gesteld had met de blikken bus aan een touw om z'n hals, klonk het helder:

‘Klaar, mannen? Voorwaarts, marsch! Toe-oe-oet!’

En gevolgd door de heele schaar trokken we 't dorp in. Regelmatig klonken de stappen op de straatstenen en Gerrit en Hein sloegen op hun bussen, dat het blikkerigje geluid pijn in je ooren deed, de fakkels walmden, de koolraapkoppen grijnslachten en de hoorn toeterde, toeterde maar steeds, en achteraan kwamen de klossende, klapperende klompen, die zich al gauw bewogen op de maat van onzen troep.

‘Naar de Zuid eerst,’ had Siem gezegd. Dat was de andere zijde van het dorp. ‘En dan terug huis voor huis.’

Regelrecht ging het dus de vaart langs, sommigen bleven ons volgen, anderen zetten al gauw hun zangen voort langs de huizen en te midden van de aan de stokjes wiegelende ballons ging het verder. Heel achteraan volgde Koomen, rustig, met de handen op den rug.

‘Je kon nooit weten, er mocht eens wat gebeuren,’ dacht hij.

Zoo ging het door tot aan het einde van het dorp. Daar stond een watermolen, die het water uit de lager gelegen slooten in de vaart maalde. En daarin woonde Janus Dekker,, dien we, ik weet niet waarom, altijd Janus Driearm noemden. Hij was al een oud, grijs mannetje en heel goedig. Maar in zijn molen en op zijn erf mochten we nooit komen.

‘Jongens,’ zei hij altijd, ‘jullie bent beste kerels, en ik zie jullie graag, maar je blijft buiten het hek, want mijn huis heeft lange armen en als die je even een tikje geven, zou je er niet veel van navertellen.’ En zoo bleven

we ook nu buiten het hek staan, al stond de molen bij gebrek aan wind ook stil. En luid uit alle monden tegelijk klonken de Sinter-Maartenversjes op.

Daar ging het lage, groene deurtje in den molen open en Janus verscheen in de opening. Dapperder nog zongen we nu door en Janus luisterde, doch slechts even, want hij verdween daarna al gauw weer in zijn molen. Kwam terug met een biscuitbus, zoo'n vierkante, je weet wel. Wat kenden we dat ding goed! Wat had Janus Driearm daar al vaak zijn hand in gestoken. 't Leek wel een wonder, die bus. Want altijd kwam er maar wat uit en altijd weer wat anders. Luid klonk het gezang nu op:

Hier woont een rijk man,
Die veel geven kan,
Veel kan-ie geven!

Nu dat kon-ie, want plons! ging het in den zak van glazen Gerrit en mij, en een hand vol pepernoten was onze eerste Sinter-Maartenontvangst. Plons! ging het en weer ging de hand de bus in.

'Lang zal-ie leven!'

Plons! Weer een hand pepernoten. Ze rolden en buitelden over elkaar.

'Zalig zal-ie sterven!'

Plons!

'De hemel zal-ie erven!'

Plons!

En onder dit alles door, hoorden we Janus ons allerlei

toeroepen en zijn gezicht, dat gloorde in het eigenaardige licht van onze lampions, koolraapkoppen en vuurmakerfakkels, glom van plezier. Maar we verstonden er niet veel van en dat hoefde ook niet. Op Sinter Maarten dan zing je en je houdt je zak òp en de menschen luisteren en kijken en gooien wat in den zak. En je hebt allemaal plezier. Nou Janus keek dezen keer dubbel, daarvoor had-ie ook holbewoners voor zijn hek, en hij gaf ook dubbel. En dat vonden de holbewoners dubbel best, en die zongen daarom ook dubbel luid en dikke Hein en Gerrit Groen sloegen daarom ook dubbel hard op hun bliken trommel, zoodat Janus Driearm wel zes handen in zijn ooren had willen stoppen, omdat ze zoo tuiterden, maar dat kon niet, want hij moest pepernoten uitdeelen. En toen wij klaar waren met zingen, was hij klaar met geven en trokken we af, weer terug het dorp in. Het volgende huis lag wat van den molen verwijderd en toen we daar waren en ik nog eens naar den molen omzag, lag die weer heelemaal in het duister van den Novemberavond. Alleen door de deuropening drong een geelachtig schijnsel naar buiten en in dat licht zag ik Janus staan.

‘Janus kijkt naar ons, jongens.’

‘Dag Janus!’ riepen we toen ineens allemaal en we zwaaiden met de bogen. Janus zwaaide met de leege bus boven z'n hoofd, of hij nog wat riep, weet ik niet, maar vlak daarop ging hij zijn molen weer binnen en de deur ging dicht. Toen vervolgden we onzen tocht door het dorp.

Kleine Annie was een meisje uit de tweede klas en een nichtje van Piet van Stralen. Ze had lange, blonde haren en die droeg ze in twee vlechten en in elke vlecht had ze altijd een mooien, blauwen strik. En met die twee vlechten en die blauwe strikken was ze ook aan het Sinter-Maartenzingen gegaan. Moeder had een mooie lampion gekocht, met lange, roode en groene strepen en erin brandde een mooi rose kaarsje.

Kleine Annie was heel gelukkig, toen ze zoo met haar lampion aan het stokje de deur uitstapte. Jullie weet misschien niet hoe heerlijk het is, omdat ze in jullie dorp of in jullie stad niet doen aan Sinter Maarten vieren. Maar ik verzeker je, dat het iets heel, heel moois is. De avond was stil, de vaart lag glad en rustig, in alle huizen zag je door de vensters licht branden en langs de straat al maar, al maar lichtjes, die langzaam schenen voort te zweven als groote, zacht lichtende sterren. En als je dan zelf ook met zoo'n lichtje moogt loopen, en mee moogt zingen bij buurvrouw en tante en grootmoeder, dan is dat één groote heerlijkheid. En zoo vond Kleine Annie het ook. Nu liep ze samen met haar vriendinnetje, Marietje de Zwart, een zusje van Jan, en ze gaven elkaar een hand en in de andere hand hielden ze ieder haar lampion. Zoo gingen ze voorzichtigjes vooruit. Hard durfden ze niet loopen, want heel erg mocht zoo'n lampion niet schommelen; licht sloeg het kaarsevlammetje met gretig tongetje aan het papier en als dat gebeurde, dan was er in een oogenblik één groote, schrikkelijke vlam en in het volgende oogenblik was al het geluk en alle Sint-Maartensvreugde verdwenen. Lang-

zaam liepen ze dus maar voort.

‘Eerst naar mijn grootmoeder,’ had kleine Annie gezegd en Marietje vond dat best. Toen - was ineens het ongeluk gebeurd. Een steen lag op den weg, een klein voetje stootte er tegen aan; kleine Annie struikelde, wist zich nog met moeite op de been te houden, maar t  snel was de beweging zeker geweest en t  plotseling, want ineens was haar lampion in brand gevlogen. Kleine Annie was een flinke meid en zenuwachtig trilden haar lipjes, maar huilen deed ze niet, al was ze heel verdrietig.

Zoo vonden wij, holbewoners, haar. Marietje bukte zich juist om uit het hoopje verkoold papier het overblijfsel van het verraderlijke kaarsje te redden.

‘Is je lampion verbrand, Annie?’ hoorde ze ineens de stem van neef Piet. Toen kon ze het niet langer houden en brak in snikken uit en snikkend vertelde ze, wat er gebeurd was. Een oogenblik was het stil in den troep.

‘Wacht,’ zei Piet ineens, schoot op mij en Gerrit af, grabbelde in den zak.

‘Hier, vijf centen, koop maar gauw een nieuwe bij Arissie.’ - Die verkocht lampions en woonde dichtbij.

Als een plotseling geluk lagen die vijf centen in haar geopende hand en ze keek er naar zonder iets te zeggen.

‘Is 't niet genoeg?’ zei Siem opeens.

‘Wacht’ en ook hij schoot op onzen zak af, grabbelde er in en: ‘Daar jij!’ en hij stopte Annie een flink stuk koek in den mond, en: ‘Daar jij!’ en hij deed bij Marietje hetzelfde, ‘en nu maar gauw naar Arissie! Vooruit mannen, verder op! To -o -oet.’

De toren klonk, de bussen klikkerden, de koolraap-

koppen grijnsden nog dubbel zoo vergenoegd en voort ging het. Maar de vuurmakerfakkels waren uit, want de vuurmakers waren allen opgebrand.

Langzamerhand naderden we weer het andere einde van ons dorp. Onze zak was meer en meer gevuld, er waren pepernoten in, dat weten jullie, die had Janus Driearm er in gedaan; er was koek in, dat kunnen jullie ook weten, want Siem had er koek uitgehaald; er waren centen in, dat kunnen jullie ook weten, want Piet had er centen uitgenomen; maar wat er verder in zat, weten jullie niet, en dat weet ik wel, want ik heb zelf den zak overal opgehouden en ik heb hem zelf gedragen. En als jullie het weten wilt, ga dan zelf maar eens als holbewoners Sinter-Maarten spelen, dan zul je eens bemerken, wàt de menschen al in je zak gooien. Want aan holbewoners geven ze nog eens zoo gauw en nog eens zoo veel als aan andere Sinter-Maartenzangers.

Zoo kwamen we langzamerhand bij Keesbuur z'n huis. We waren heel nieuwsgierig, hoe het daar gaan zou. Van vorige jaren wisten we, dat hij nooit iets aan Sinter Maartenvieren deed. Elk jaar weer aan waren we daar boos om. Maar nu, net zoo'n fijne optocht! Nu kòn hij zijn deur niet gesloten houden, dachten we. En met goeden moed trokken we er op af.

't Licht brandde in de kamer, maar in het winkeltje was het donker. Nu, dat hinderde niet, we zouden het er wel licht zingen. En uit volle borst begonnen we ons gezang. Maar, wat er verscheen, geen Keesbuur en ook geen vrouw Jannetje. Zou de deur vast wezen? Ers even geprobeerd! Jawel hoor, geen beweging in den

klink te krijgen. Daar werd 't gordijn op zij geschoven, en meteen begonnen we weer. Maar dat kun je begrijpen! 't Hoofd van Keesbuur verscheen en met z'n hand wenkte hij tamelijk norsch, dat we heen zouden gaan. Daar stonden we verslagen van! Dat was ons nog nergens overkomen, zoo maar weggejaagd te worden!

‘Vooruit maar, mannen!’ kommandeerde Siem. ‘We kunnen ze missen als kiespijn!’

‘Die saaie pieten!’ bromde dikke Hein en hij sloeg zoo venijnig op zijn blikken bus, of hij den bodem inslaan wou. Weg was de lust om ook de paar laatste huizen nog aan te doen. Ineens kreeg Siem een inval.

‘Lichten uit, mannen!’ kommandeerde hij.

‘Hè?’

‘Lichten uit!’ - Fft, daar gingen ze.

‘Looppas, marsch!’

We begrepen hem. Snel en zoo geheimzinnig mogelijk moesten we verdwijnen, voor Koomen, die ons nog steeds op een tamelijken afstand volgde, het beletten kon. Rrrt! ging het vooruit, ofschoon het Gerrit en mij met dien zwaren zak tamelijk lastig viel. Toé-oé-oét! We waren er. Als een aap klom Siem de ladder op.

‘Geef aan den boel, jongens en gauw!’ en rrrt! ging alles de kattedang in, bogen, pijlen, raapkoppen, bussen, 't kletterde! 't Laatst kwam de zak, maar daar werd voorzigtiger me omgesprongen. Siem liet zich eerst afzakken, ik klom er mee de ladder op, en reikte hem aan Siem over, die er verder mee de gang inging. In de verte zag ik nu Koomen komen.

‘Gauw, lui! gauw, daar komt ie!’

't Werd een stormloop bij de ladder op en 't regende jongens in de nauwe gang, die holderdebolder over de bogen, pijlen, bussen en stukken pannen voorthompelden in 't duister.

'Laat de laatste de ladder ophalen' klonk het schel uit de diepte van de gang uit Siems mond. Die dacht toch overal aan!

De laatste was Jan de Zwart. Haastig palmde hij de ladder in. Koomen was al bij de steeg van Gerrit Glas, en juist plompte Jan op den grond, toen hij tegen de katteplank bonsde.

'Willen jullie er wel eens gauw vandaan komen, rakkers, 't is nu genoeg, hoor!'

Maar jawel, zoo gauw hij kon, strompelde de laatste rakker de donkere gang in en voegde zich bij de anderen.

'Toé-oé-oét,' blies Siem achter zich in de donkere gang. 'Toé-oé-oét!'

'Niet doen, jò, je maakt Koomen razend.'

Maar Siem was een brutalerd en nergens bang voor.

'Hij kan toch niet over de plank, daar is hij te dik voor,' zei hij lachend.

'Hij, die te dik was, lag nu zeker met z'n hoofd onder voor het kattedagat, want van heel laag hoorden we duidelijk:

'Zijn jullie van plan er vandaan te komen, of niet, hé!'

'Zouden we maar niet gaan, jongens,' fluisterde er een. Maar Siem kalm, of hij Koomen en den fluisteraar geen van beiden had gehoord:

'We moesten eens gaan zien, wat er in den zak is. Maar,' vervolgde hij, 'drommels da's waar ook, het

lampje staat nog aan het begin.'

Als een hoopje koeien, dat bang voor een onweer is, stonden wij stil ineengedrongen in 't duister bij elkaar. Ineens hoorden we iemand zich verwijderen.

Dat was

'Siem, Siem, wat ga je doen?'

'Even het lampje halen,' klonk het terug.

'Ben je mal jo, en Koomen dan!'

'Ha, die is buiten de plank en ik ben er binnen. Wat kan die mij nu doen!' En kalmpjes verwijderde hij zich. Wij bleven bij elkaar.

'Als Koomen 't maar niet merkt,' zei er een.

'Hij zal wel stil doen.'

Maar dat leek er niet veel op, want duidelijk kon je hem over de pannen hooren. En Koomen hoorde het zeker ook, want daar klonk z'n stem.

'Ja, ik hoor jullie wel! Kom nu maar als de drommel er uit, rakkers dâ je bent.'

'k Wou even m'n lampje halen, Koomen,' hoorden we Siem antwoorden.

'Je lampje halen en dan, rakker dâ je bent?'

'Dan es kijken, wat er in den zak is, Koomen.'

'Wat, daar in de kattedang?'

'Nee, onder het pakhuis Koomen, daar is ons hol.'

'Wat, rakker dâ je bent, je komt er nu uit, zeg ik je en je komt er niet weer in met je lampje.'

'M'n lampje staat hier, Koomen. Toe, laat ons van avond nog maar spelen.'

'Ja, Koomen,' hoorden we nu buiten, 'je moest ze vanavond nog maar hun gang laten gaan. Ze hebben zoo'n mooien optocht gehouden.'

‘Ja, en dan nu mooi den boel in brand steken. Ze komen d'r uit, dat zeg ik!’

‘Nee, Koomen, we doen heusch heel voorzichtig en kom maar ers kijken, gevaar is er niet bij.’

‘Zoo, rakker dâ je bent.’

‘Mag het, Koomen? we hebben langs den weg toch ook geen kwaad gedaan!’

‘Jullie hebt anders leven genoeg gemaakt, maar allà, gauw voortmaken dan!

Begrepen?’

‘Ja, Koomen.’

Een lucifer ontbrandde, 't lampje werd aangestoken. Toé-oé-oét! klonk het en snel naderde Siem nu zijn holbroeders.

‘Ziezoo, da's in orde.’

Rustig konden we nu verder den boel verdeelen, en een half uur later kroop het heele troepje den ladder weer op, de kostuums nog aan en ieder de zakken met schatten gevuld. Bovendien had Siem vijf en zeventig centen in bewaring gekregen. Die waren voor de ijspot.

Dien winter zouden we n.l. met meester Banders een ijstochtje per schaats maken en daar spaarden we wat voor. De pijlen en bogen bleven in de kattedang achter, daar mochten de echte aardmannetjes verder mee schieten. En dat hebben ze stellig wel gedaan ook, want aardmannetjes zijn er genoeg in de veenlanden. 's Zomers kun je hun gangen door het land zien loopen en in de koude winternachten branden ze allemaal lichtjes op het ijs. Maar dat laatste heb ik nooit gezien, want dan sliep ik altijd.

.... en de hoorn toeterde maar steeds.

Vierde hoofdstuk.

Van Boer Krelis heb ik nog niet verteld. Daarom wordt het tijd, dat ik dat nu eens doe, want als ik één goeien vriend in m'n jeugd heb gehad, dan was het Boer Krelis. Hij woonde in een boerderij vlak bij ons. Eerst had je het huis van Keesbuur, dan kreeg je den bakker, dan ons huis, dan een wijde steeg en dan de boerderij van boer Krelis, zoo'n echte met een puntdak. Die stond een stuk van den weg af en er was een groot grasveld voor met er rondom allemaal mooie, hooge iepeboomen.

Boer Krelis was niet getrouwd. Hij leefde samen met zijn zuster Griet. Toen hun vader stierf, was Krelis misschien dertig en Griet vijfentwintig. Ze hadden altijd met vader samengewerkt en het goed kunnen vinden. En toen vader begraven was, de begrafenisgasten waren vertrokken en ze samen door het groote, stille huis gingen, had Krelis gezegd:

‘Nu zullen we het samen moeten probeeren, Griet.’

‘Ja, Krelis,’ had Griet eenvoudig geantwoord.

En zoo waren ze samen opnieuw aan het werk gegaan. En het was goed gegaan.

Wij, jongens, konden met boer Krelis altijd best opschieten. Hij hield niet van luidruchtige grappen, hij stoeide nooit met ons. Maar werken mochten we bij hem. 's Zomers in het land, de koeien bijeen drijven om gemolken te worden, bij het hooien helpen, de kalveren voeren met de wei van het kazen. In den winter was er minder werk voor ons. Alleen konden we water pompen in de drinkgoot voor de beesten, voeren mochten we de koeien niet en den stal schoon houden konden we niet. Maar we mochten ook luieren bij Krelis 's zomers in het hooiland, of in de wei; 's winters in zijn stal. Zie je, dat was zoo fijn van Krelisboer, dat je 's winters ook in zijn stal mocht. Daar wilden andere boeren nooit iets van weten. Als we dan uit school kwamen en het was zoo langzamerhand donker geworden, dan gingen we de een na den ander de wijde steeg door, achter het huis om. 't Kon daar helsch donker zijn, maar dat gaf niet, we wisten den weg. En het is al zooveel jaren geleden, dat ik daar geregeld kwam, Krelis is al jaren geleden gestorven, vreemde menschen zijn er komen wonen en ik kwam er niet meer, maar ik zou er nog in het donkerste donker den weg kunnen vinden. In de steeg kreeg je eerst de deur, waar de klanten altijd kwamen om melk te halen. Daar was een groote hardstenen stoep voor en ik weet nog, hoe me daar die ouwe nijldige keeshond van Krelis ers in m'n been beet. Waarom weet ik niet meer, maar niet omdat ik hem sarde, want ik was veel

te bang van hem. Maar ik weet nog wel, dat het pijn deed. Dan kwam je bij den hoek van het huis. Daar stond een regenbak, een houten, zwart geverfd. En vlak daarbij stond 's winters een hooischelf en als het nu donker was en je moest naar de staldeur en je wist niet heel goed den weg, dan liep je heel gemakkelijk, of met je beenen tegen den regenbak en je maakte een beleefde buiging voorover, of je liep met je neus tegen de hooischelf en dan maakte je een minder beleefde buiging achterover. En als het je gelukte, om goed en wel het gat tusschen regenbak en hooischelf in te zeilen, dan moest je nog zorgen meer links dan rechts te houden, want als je te veel rechts hield, had je kans, dat je met je voeten in het net liep, dat over de schelf heen lag, om te zorgen, dat het hooi niet weg woei, en dan maakte je nog wel eens meer dan een buiging. Maar was je goed schipper in dit gevaarlijke water, en hield je wat links aan, dan kwam je vanzelf bij de staldeur. 't Touwtje van den klink, oud en vettig door het vele gebruik, vond je na wat misgrijpen wel, je trok er aan en langzaam schoof de deur vanzelf open. En dan was je - niet in den stal achter de koeien, want de winterwind is koud en bij de koeien moest het warm zijn en zoo zou al te gauw de temperatuur te laag worden voor ze - dan was je in een nieuwe geheimzinnigheid, in een nieuw duister land vol gevaren, in de wagenshuur. Maar hier was één lichtpunt, één straal van hoop drong in dit duister door. Het huis van boer Krelis was oud, zóó oud, dat er op den hooizolder plaats en waren, waar hij ons beslist verboden had te komen. Daar golfd en de

planken, als je er over liep, als de golven van de zee, zóó slecht waren ze en zóó oud. Oud was ook de deur tusschen wagen, schuur en stal, er was een groote reet in een van de planken en door die reet drong een gele lichtglans, die je den weg wees naar den stal.

Toen ik een paar weken na den elfden November 's morgens bij 't ontwaken met nog sufferige oogen door de ruiten keek, blonk de straat van den regen en de boomen glommen. Op weg naar school sloeg de wind je tegen; enkele natte, dorre bladeren flaptten schuin naar beneden, bleven daar druilig liggen. De wind slierde me zoo'n natte plak in het gezicht. 't Ging winteren.

Al gauw na vieren werd het donker. Zin om in huis te zitten had ik niet, zin om me buiten in het donker te laten doorsijpelen van het hemelwater had ik evenmin. Dan maar naar Krelis in den stal, waar het warm was en gezellig.

Krelis was al aan het voeren. Twee aan twee stonden de koebeesten tusschen de houten schuttingen, met de gehoornde koppen naar den muur gekeerd, rukkende aan de groote plokken hooi, die Krelis zoo juist had losgewerkt uit den hooiberg, die het midden van het huis tot aan den nok vulde. Hij had altijd volop hooi en haalde daarom vroeg zijn beesten van de wei.

‘Wat het je aan hooi kost, win je aan melk,’ zei hij, ‘en het is geen hapje voor de beesten om in een koude wei den nacht door te brengen.’

Aan den wand hing een klein olielampje een gelig licht te zenden door de lange ruimte, maar hoe het ook z'n best deed, tot achter in den stal kon het z'n stralen

niet goed krijgen. Daar in een geheimzinnig halfduister lagen een paar hokkelingen te dommelen, en een geit mekkerde nu en dan eens even. Een koe sloeg telkens met den staart tegen z'n houten schutting.

‘Stil rooie,’ riep Krelis, ‘hou je gemak, zuip alvast maar. Zoo dadelijk krijg je voer. Mooi dat je komt, Mijndert, roep jij Griet even. Ze kan beginnen.’ - Met melken bedoelde hij. - ‘Ze is in de kamer.’

Ik wist er den weg, als in ons eigen huis en Griet had ik gauw gevonden. Toen ik met haar in den stal kwam, waren Siem en Gerrit Glas er ook gekomen en Krelis stapte juist tusschen het eerste paar koeien met het melkblok in de hand. Een emmer stond voor de groep gereed. Ook Griet maakte dadelijk een begin met haar avondwerk.

Wij met z'n drieën zochten ons gewone plaatsje op, tegen den muur, onder het olielampje, op een stuk of wat melkblokken. Daar zaten we geregeld.

‘Jullie hebt mooi huisgehouden met Sinter Maarten. Hoe kwamen jullie er eigenlijk toe, om onder dat pakhuis te kruipen?’ zei Krelisboer.

‘Van Siem, Krelis, die wist het en die heeft alles bedacht.’

‘Dat zou wel geen wonder wezen. Jij bent er ook altijd bij. Moet jij nou altijd streken uithalen? Gerrit, geef den emmer ers even aan! Dank je!’

‘Was jij altijd even zoet, Krelis, vroeger?’ lachte Siem.

‘Dat kun je net gelooven ‘Siem,’ riep Griet onder ‘de rooie’ vandaan. ‘Denk je dat hij nooit onder dat

pakhuis gezeten heeft, toen hij een jongen was.'

'Neen Griet, dat nooit. Kwâjongensstreken heb ik genoeg uitgehaald, dat wil ik wel weten, maar onder dat pakhuis kwamen wij jongens niet.'

'Wist jullie niet, dat dat kon?' vroeg ik.

'Of we het wisten. Maar het was er niet zuiver in onzen tijd. Tenminste dat zeiën ze!'

'Niet zuiver, Krelis. Hoe zoo?'

'Hoe zoo? Ze zeiën, dat er aardmannetjes onder woonden!'

'Aardmannetjes, Krelis?'

We schoven dichterbij elkaar. Dat kon mooi worden. Meteen ging de deur naar de woonkamer langzaam open. Mie kwam in den stal. Mie was de oude meid van de moeder van Krelis. Geel was haar gezicht van ouderdom en met diepe vouwen. Sneeuw wit haar kwam onder haar zwarte kapje uit. Maar ondanks haar meer dan tachtig jaren was haar oog nog helder en haar gang recht. Ze woonde al jaren en jaren in de boerderij. Ze had Krelis en Griet gebakerd. Ze had den baas en de vrouw, hun vader en moeder, zien sterven, ze was oud geworden met het huis en ze hoorde er bij.

'Heb je 't over de aardmannetjes, Krelis? Jongen, wees voorzichtig, spreek geen kwaad van ze.'

'Dat doe ik ook niet, Mie. Ik zei alleen maar, dat wij vroeger niet onder Keesbuur z'n pakhuis durfden komen, omdat ze zeiën, dat het er niet zuiver was.'

'Ze zeiën, ze zeiën. Denk je dan soms, dat 't niet zoo was. Wil ik je ers wat vertellen?'

Langzaam bukte Mie zich, keerde een van de emmers

om en kwam bij ons zitten. Wij hielden ons stil als muizen.

Mie, dat wisten we, Mie wist veel van den ouden tijd. Mie wist van 't ongeluk dat vleermuizen kunnen brengen en van 't ongeluk, als je een zwaluw kwaad deed of een ooievaar. Mie had vroeger al eens verteld van groene slangen, die in de sloten leefden en die je soms ophaalde met je riem, als je te melken ging met de roeiboot. En hoe je dan dadelijk je riemen moest strijken, om ze kwijt te raken, want dat ze anders om je riem kronkelden, tot ze het bootje bereikt hadden, en ongeluk brachten, door een beet of een spuwsel van vergif. En Mie wist dit alles, want Mie kon vertellen van die en van die, wien het overkomen was, en van toen en van toen....

‘Wil ik je ers wat vertellen?’

Lang lagen haar verschrompelde vingers op de uitstekende knieën en het magere lijf in het strakke, zwarte jakje boog zich voorover.

‘Wil ik je ers wat vertellen? 't Zou me niets verwonderen, als ze er nog waren.’

‘k Voelde Gerrit naast me schuiven op z'n melkblok. Dacht hij aan die lichtjes op dien eersten avond?’

‘Weet je niet, Krelis, van Wouter Stras en z'n vrouw, hoe ze daar kwamen?’

‘Ja, dat heb je me meer dan eens verteld, Mie, toen ik een jongen was. Maar daarom geloof ik het nou niet meer, al deed ik het toen wel.’

‘t Kan wel wezen, Krelis, maar ik weet er van, want ik heb hem nog best gekend, toen hij een oude man was

en het gebeurde. Dat was zoo, jongens:

Wouter Stras woonde met z'n vrouw in een huis, waar nou de molen van Janus Driearm staat en wij woonden er vlak naast in een klein huisje. Hij was al oud en grijs, als ik nu, en ik nog jong als jullie. Wouter leefde zoo'n beetje van z'n rente en mijn vader was boerenknecht bij hier Krelisboer zijn grootvader. Nou op een goeien dag kwam hij bij m'n vader, 'k weet het nog, of het gisteren gebeurd is.

'Jaap, zeit-ie, nou weet ik het niet meer, maar zuiver is het niet.'

'Niet zuiver, Wouterbaas, wat is niet zuiver?' zeit m'n vader.

'Bij mij aan huis niet, Jaap,' zeit ie. 'Daar komt de vrouw van ochtend in het waschhuis om de wasch te doen. Ze was juist gisteravond vroeg naar bed gegaan, 'want, zeit ze, 'we hebben een heele wasch en dan sta ik wat vroeg op om de meid te helpen.'

Goed, ze staat vroeg op, want dat kon ze. Ze roept de meid en gaat al vast in 't waschhuis om de kachel aan te maken voor 't warme water. Maar nou raadt je nooit, wat er was. De heele wasch was verdwenen, zeit ie, en buiten hing ie schoon aan de lijn. En ga nou maar mee, zeit ie, dan kun je 't met je eigen oogen zien. Mijn vader natuurlijk mee en ik ook, dat kun je begrijpen. En jawel hoor, 't was zoo. Daar hing ie. Schoon en wel.'

'Misschien had de meid het 's nachts wel gedaan, Mie,' zei Siem.

'Dat heb ik ook al zoo dikwijls gezegd, Siem,' riep toen Krelisboer, 'maar Mie...'

‘Mie weet beter en die heeft het zelf beleefd. Schoon en wel hing ie aan de lijn. De meid sliep den heelen nacht, de baas sliep den heelen nacht, de vrouw sliep den heelen nacht. Die konden het dus niet gedaan hebben. Het waren de aardmannetjes geweest, wat ik je zeg. En ze kwamen weer en nog eens en nog eens. Telkens als de vrouw de wasch 's avonds gereed zette voor den volgenden dag, hing hij des morgens aan de lijn. En nu kun je recht springen of krom springen Krelis, het waren de aardmannetjes. M'n vader heeft later zelf, toen hij eens na middernacht naar huis ging, het zien wemelen van kleine, groene lichtjes vlak bij den grond. Toen hij dichterbij kwam, waren ze ineens verdwenen.

Jij hebt den ouden Sijmen Dirks nog wel gekend, Krelis, en Griet misschien ook wel. Nou, die zijn vader kwam op een keer ers laat langs 't pakhuis van Keesbuur en die hoorde in de kattedang zoo'n vreemd, fijn geluid, dat hij er eerst van schrok en stevig doorliep. Maar toen dacht hij:

‘Ben ik bang? Nee, ik ben niet bang,’ en hij keerde terug. En bij de kattedang, ja, daar had je dat geluid weer hoog en fijn en zingend. Sijmen z'n vader op z'n knieën, en onder door het kattedgat keek hij en daar zag hij ze, de aardmannetjes.

Zacht sprak Mie nu, Krelis hield op met melken, Griet ook, wij luisterden ademloos, een hokkeling stommelde achter in den stal.

Daar zag hij ze, de aardmannetjes. Weer met de groene lichtjes. Toen schrok hij toch wel, al was hij niet

bang uitgevallen. Of hij toen zuchtte, of een beweging maakte, zoo van verbazing, dat weet ik niet. Maar ze waren plotseling weg. Ineens. Net als toen m'n vader ze zag. 't Was er weer pikdonker in de kattedang en geen geluidje hoorde je.

't Was een duistere avond, geen maan en geen sterren en hij ging gauw naar huis. Hij heeft ze nooit meer gezien.

Maar bij Wouter Stras kwamen ze, da's zeker, en iederen keer. Z'n vrouw, die vond dat best, dat kun je begrijpen. En telkens als ze de wasch klaar zette, nam ze ook een schaalte met pap en zette dat er bij. Dat moet je doen, zie je, als de aardmannetjes voor je werken 's nachts. Dat wist vrouw Stras wel. En iederen morgen was het schaalte leeg ook. Maar Wouter begon dat vreemde gedoe in z'n huis te vervelen. 'Ik zal er een eind aan maken,' dacht hij, 'dat gaat hier alles zoo raar toe, dat kan niet goed zijn.' En hij zei tegen de vrouw:

'Vrouw' zeide, 'dat moet uit wezen met die aardmannetjes. Ik hou niet van dat buitengewone.'

'Wouter,' zeide z'n vrouw nog, 'ik zou me der niet mee bemoeien, kwaad doen ze ons niet, laat ze der gang gaan. Je kunt nooit weten, wat ze je anders nog doen.'

Maar Wouter stoorde er zich niet aan.

Op een avond gooide hij stilletjes petroleum in de pap.

'Oei en wees nu stil en luister.' Zacht klonk Mie's stem en geheimzinnig.

's Morgens hing de wasch niet aan de lijn. Alles was juist zoo als het den vorigen avond was klaargemaakt. Maar bij het schaalte lag een briefje en met

fijne, heel fijne lettertjes stond daar op geschreven:

Aardmannetjes hun eten weg,
Aardmannetjes hun zegen weg.'

'Hadden de mannetjes dat zelf geschreven, Mie?' fluister-vroeg Gerrit.

'Dat hadden ze zelf geschreven. Baas Wouter lachte er wat om, maar van dien dag af was het geluk uit zijn huis verdwenen. Dan verdronk er een schaap, dan brak een paard zijn poot; zijn hooi mislukte jaar op jaar. En eens, het was in November, ik weet het nog goed, we lagen nog maar pas in bed, toen we plotseling opgeschrikt werden door een hevig gebons op de luiken en het geroep van: "brand, brand."

Wouter Stras zijn huis stond in brand, en het brandde tot den grond toe af. Ons huis ging er ook aan. Wij wàren al zoo arm als de mieren, Wouter Stras wèrd het toen. Een paar jaar later stierf hij en zijn vrouw ook. Ik ging kort daarna bij Krelis zijn vader en moeder in dienst. En nou ben ik hier nog.'

Mie stond langzaam op. - 'Ja, dat heb je er van als je met zulke dingen den spot drijft. En jullie jongens, jullie moogt wel oppassen met dat kruipen onder dat pakhuis. Want ik zeg,' en Mie stak waarschuwend de hand omhoog, 'ik zeg, dat het me niets zou verwonderen, als ze er nog waren.'

'Och kom, Mie, je zoudt de jongens griezelig maken,' zei Krelisboer nu. 'Vannacht droomen ze er nog van.'

'O, da's niks,' riep Siem nu opgewonden. 'Da's juist

wel fijn! 'k Geloof er toch niet aan, maar fijn is het!

'Nou' begon Gerrit Glas, 'ik weet het niet. Dien eersten avond...'

'Och jij, jong, dat was immers een kat,' lachte ik nu luid op, ofschoon ik inwendig ook wel een beetje griezeld bij de gedachte, dat het toch eens aardmannetjes hadden kunnen zijn.

'Een kat of geen kat' zei Mie nu, 'maar ik zeg, pas jullie op, er gebeuren wel meer dingen, die sommigen niet gelooven en die toch waar zijn. Ik heb het Krelis ook wel eens verteld van de stem in het water.'

'Och Mie begin daar nu maar niet over. 't Is nu al mooi genoeg,' riep Griet, die nu bezig was de achterste koe de pooten voor 't melken te binden.

'Nee Mie, vertellen!' Siem.

'Wat was dat, Mie?' Mijndert.

'Toe, Mie!' Gerrit.

'Och laat er maar, Griet. De jongens zullen er niet dood van gaan! Allo, Mijndert, geef me het zeephorentje ers aan. 'k Heb het op de zoutkist laten liggen.'

'Ja,' begon Mie en ze ging weer op haar emmer zitten, 'dat van den dominee is al langer geleden. Daar weet ik zelf niet van, maar m'n grootmoeder heeft het me meer dan eens verteld. Hij was dominee op een dorpje in de buurt. Ze waren daar voor 't grootste deel visschers op de Meer. Trouwens dat doen ze er nog veel. En dan was er al meer dan eens een thuis gekomen, die gevaren was voorbij het rieteiland. Ik geloof, dat het er nog is.'

'Ja, dat weet ik wel,' zei Gerrit Glas, 'ik ben er

met m'n vader wel eens voorbij gezeild.'

'Nou, daar waren ze met hun bootje ook voorbijgevaren en dan was het net, of er een lage, donkere stem heel uit de diepte riep: 'Hier is de tijd, waar is de man?' Toen de eerste thuis kwam en het vertelde, werd hij braaf uitgelachen. Dat zou hij zich wel verbeelden. Maar al spoedig kwam een tweede, die het ook had gehoord. En een derde, en een vierde. En op het laatst was het algemeen bekend, dat op die plek een stem diep uit het donkere water riep:

'Hier is de tijd, waar is de man?'

De dominee hoorde het ook en hij wou er meer van weten. In een flinke schuit liet hij er zich door drie man heenroeien. 't Was mooi, stil weer en het water rimpelde maar even. De hemel was blauw. Langzaam naderden ze het rieteland. Even golfde het riet en ruischte.

'Hier vlak bij moet het zijn!' fluisterde een van de mannen. En nauwelijks had hij het gezegd, of even cirkelde het in het water en een dof geluid sprak uit de diepte:

'Hier is de tijd, waar is de man?'

Dominee liet nog langzamer roeien en begon ijverig te bidden. Maar pas begon hij daar mee, of het riet begon onheilspellend te ritselen. Korte windstooten volgden op elkaar, het water begon te bruisen en te koken. Na een minuut zag het zwart. Groote golven wit van schuim rolden aan. De storm gierde. Heen en weer slingerde de schuit. Stevig moesten de mannen zich vasthouden. Eén windstoot nog. Daar stortte de dominee over boord en verdronk jammerlijk. En nauwelijks was dit gebeurd,

of de wind nam af, de golven werden minder en na een minuut was het water weer stil. De hemel was blauw. Het riet golfde maar even en ruischte. Zonder dominee keerden de mannen terug. Hij was de man geweest, waar de stem om vroeg. Nooit werd na dien tijd die stem daar meer gehoord.'

Stil zat Mie even voor zich uit te kijken. We waren er allen stil van geworden. Toen stond ze op en zonder iets meer te zeggen, verdween ze langzaam door de deur in de kamer.

Tegelijk stommelde er wat in de wagenschuur. De staldeur ging open en het vroolijke gezicht van dikken Hein keek om het hoekje.

'Psst, jongens, kom es hier!'

'Kom er maar in, Hein,' riep Krelisboer.

'Nee, Krelis. Jongens kom es!'

Wij alle drie naar hem toe.

'Wat is er?'

Maar hij zei niets, troonde ons mee naar de wagenschuur, grabbelde in het donker naar het touwtje van de buitendeur en eerst toen wij bij de hooischelf waren aangeland, vond hij het blijkbaar veilig genoeg om z'n mond open te doen.

'Der ligt een schuit met aardappelen voor het pakhuis van Keesbuur!'

'Wat zou dat?' vroeg Siem.

'Willen we die naar den overkant brengen? Dan moet ie met Sinter Maarten maar niet sluiten!'

Daar waren we dadelijk voor te vinden. Alleen Gerrit Glas scheen niet veel lust in het zaakje te hebben.

‘Zou het wel gaan, zoo donker als het is?’ vroeg hij aarzelend.

‘Gaan, gaan!’ riep Siem nu tamelijk luid, ‘vooruit het moet gaan! Ben je bang van de stem geworden, Gerrit?’

‘Bang nu juist niet, maar als je haast geen hand voor oogen kunt zien en dan met een schuit!’

‘Nou ga je mee of niet?’ vroeg ik nu, een beetje kort aangeboden.

‘En als je niet gaat, dan blijf je maar thuis,’ voegde dikke Hein er nog bij.

‘Maar o wee, als je ons dan verraadt,’ kwam Siem er nog dreigend achter aan.

‘Goed dan maar!’

En zoo trokken we met z'n vieren stil de steeg door. Mijn hart klopte wel een beetje, want ik mocht na dien Sint-Maartenavond eigenlijk na zessen niet buiten. Alleen had ik verlof om bij Krelis in den stal te zijn. En ik had zoo'n stil vermoeden, dat het dichter bij zevenen dan bij zessen was. Maar de lust om mee te doen aan dit avontuur lokte mij te veel. Voorzichtig slopen we langs ons huis en weldra stonden wij aan den wal bij de schuit met aardappelen. Daar voegden zich nog twee donkere gestalten bij ons, Jan de Zwart en Jaap van den Berg.

Zonder veel woorden en veel drukte begonnen we de schuit los te maken. Jan de Zwart was op wacht gaan staan. Het had opgehouden te regenen, maar de wind was aangewakkerd en het was aardig koud. Aanlokkelijk was het weer juist niet en dan is het stil in den

avond langs de dorpswegen. Onraad kwam er dan ook niet opdagen.

Toen de touwen los waren, stapten we allen voorzichtig in, ook onze schildwacht. Jaap van den Berg en ik hadden ieder een boom om te duwen. Het was een platte praam en er lagen misschien een twintigtal zakken in, die den volgenden morgen vroeg vervoerd moesten worden. Aan beide kanten was een looppad opengelaten om te kunnen boomen. Gerrit Glas en Kreupele Siem zaten bij de punt, die zouden zo goed mogelijk uitkijken, dat we de goede richting namen. Achter in op een paar zakken, zaten dikke Hein en Jan de Zwart.

‘Klaar jongens?’ fluisterde Siem.

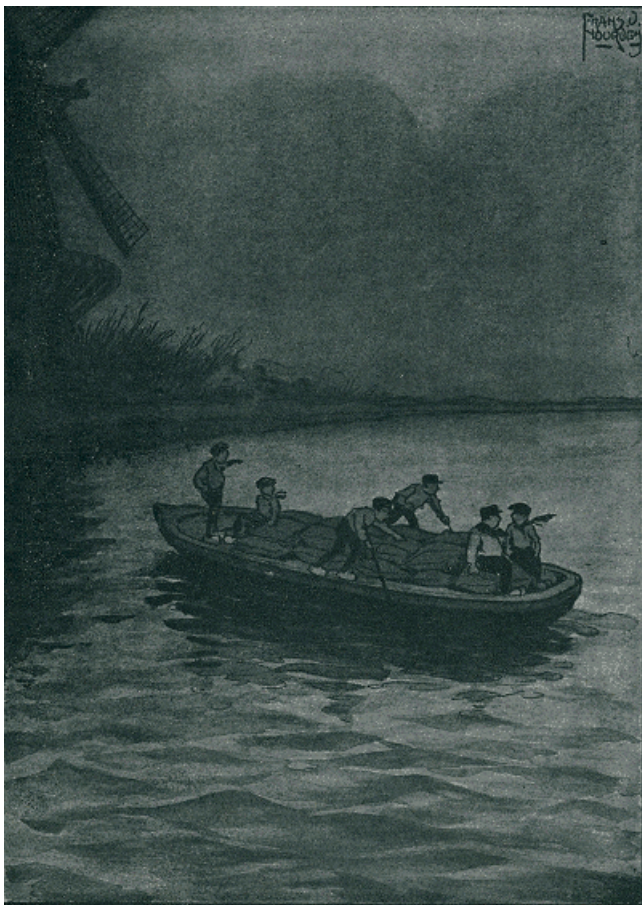
‘Klaar!’ klonk het gedempt terug.

‘Vooruit dan maar. Mijndert pas op, dat je niet te veel plonst, hoor.’

Ik plantte mijn boom tegen den walkant en duwde uit alle macht af. Gemakkelijk ging dat niet, want de wind stond juist op den wal en de schuit lag zwaar. Maar het lukte toch.

‘Vooruit Jaap, nu jij ook!’ klonk het bevel voor van de punt, ‘maar niet te sterk.’

Wij waren goede waterratten, zooals het echte jongens uit het veen betaamt. De jongens uit de stad en de heikickers weten niet, hoe moeilijk het is, om een flinke schuit dwars tegen den wind in over een kanaal te boomen. Dat moet je kunnen, want als je maar even uit de richting wijkt en de wind krijgt vat op je vaartuig, rsst, daar ga je, de punt wijkt al meer en meer af en in minder dan geen tijd ben je een kwart slag gedraaid

‘t Gaat goed, jongens. Hou je taai, Mijndert!’

en sukkel je netjes den kant uit, waar je vandaan gekomen bent.

Ik werkte aan den lijkant, dat is de kant van den wind af, en ik werkte als een paard. Maar met goed gevolg, want al gauw waren we midden in het kanaal. Fijn hield de schuit z'n neus in den wind, nijdigjes klotsklopperden de golven onder tegen den boeg aan.

‘t Gaat goed, jongens. Hou je taai, Mijndert!’

Aan den overkant stond een oliemolen. ‘Het witte Paard.’ Daar was een goede gelegenheid om te landen.

‘Zie je “Het Paard” al?’ riep ik terug.

‘Ja, vooruit maar. Aanstonds zijn we in de luwte.’

En we waren gauw in de luwte. De molen brak de kracht van den wind en hier waren we in rustiger water.’

‘Pas op, Mijndert, daar heb je den kant al!’ riep Gerrit plotseling.

‘Duwen, Jaap, duwen! Haal in je boom, Mijndert!’ schreeuwde Siem nu. ‘Duwen Jaap, allo!’

Haastig sprong hij bij, en met z'n tweeën uit alle macht hangend aan den boom, wisten ze nog juist te voorkomen, dat de schuit met vaart op den wal in liep, nu week de boeg en schurend en krassend legden we te loevert aan. Met het touw in de hand sprongen Gerrit en Jan tegelijk aan wal, om te zorgen, dat hij weer niet weg dreef. Wat zoeken naar een paar palen, wat voorzichtig gescharrel in het donker, toen lag ons watervos stevig aan den molensteiger gemeerd.

Even beraadslagen wat nu te doen stond. Zes opgewonden jongens zaten naast elkaar in de schuit boven

het donkere water. Zwart en dreigend rees voor hun omhoog de reuzige molengestalte. Z'n groote armen donzelden weg in de vale avondlucht. Het riet langs den oever ruischte. Even waren we stil.

‘Zouden we maar niet terugkeeren?’

Ieder dacht het, maar niemand zei het.

Nu, nu het tot daden komen moest, nu zak voor zak uit de schuit en op den oever getild moest worden, nu drong zich het vermetele aan allen op, maar niemand wou het voor de anderen weten. En stil zaten we even. Dat was daar in de harten van die zes jongens een korte strijd: niet doen, terugkeeren, 't is zoo donker en wat moet er van komen. Maar zoo leefde in allen het groot willen zijn en ferm willen lijken voor elkaar, dat geen van de zes er toe kwam om dit voor te stellen. Van den torenklok klonken zwak zeven slagen tot ons door.

‘Vooruit, jongens, daar gaat ie,’ klonk nu lachend Siems stem. ‘Ha, ha, wat zal Keesiebuur morgen staan kijken, als hij bij z'n schuit komt! Hij schrikt zich een aapje, als hij ziet, dat zij leeg is! Allo pak aan. Wie nemen een zak?’

Jan en ik schoten toe, grepen ieder een punt van den dichtst bij den wal liggende.

‘Een, twee, huup.’ Maar makkelijk ging het niet.

‘Hé, Jaap, help ers een handje!’

Jaap schoot toe, dikke Hein stond aan den wal om zoo nog wat dienst te doen.

‘Een, twee, huup!’

Daar ging hij, daar stond hij!

Nu de eerste eenmaal op den wal was, kwam de moed

er wat in en vol vuur togen we aan het werk om den tweeden er uit te krijgen.

Opeens hooren we Siem roepen:

‘De schuit raakt los, gauw den boom!’

Het touw van de plecht was losgeraakt. Vliegensvlug greep Siem een boom.

‘Duwen, jongens, duwen!’ en met vereende kracht werd het paard, dat op hol wou slaan, weer tot staan gebracht. Steviger werd nu het touw om den paal geslagen.

‘Da's weer gered,’ hoorden we nu Siem.

‘Vooruit met dien boom!’

Kletterend sloeg de lange stok op den bodem van onze brik. Maar vlak daarop volgde een luide schreeuw, een plons en: ‘help, help,’ klonk uit het zwarte water omhoog. Siem was over boord geslagen.

Groote verwarring! In een oogenblik hingen wij vijven zoo ver we konden over boord, handen werden uitgestoken en angstig klonk het in den donkeren avond:

‘Siem, Siem!’

‘Hier, hier, help, help!’

Maar te ver klonk de stem. Radeloos liepen we door de schuit, niet wetend, wat te doen.

Een namelooze angst dat Siem verdrinken zou, sloeg in ons naar boven.

‘Siem! Siem! help! help!’ klonk het over het water, maar niemand was er. Stom stond de molen. Zwart lag het water.

Alleen één verloor z'n bezinning niet. Die een zei niets, die een liep niet heen en weer, maar die een greep,

zonder dat wij het merkten, een boom en stak dien in het water, in de richting vanwaar we Siems stem het laatst hadden gehoord.

‘Siem, Siem, grijp, grijp, hier, de boom!’ hoorden we plotseling Gerrits stem. Toen begrepen we en snelden bij tot meerder hulp.

‘Hij heeft hem, o, hij heeft hem! Heb je em? Siem, heb je em? Hou vast, hou goed vast! Hij heeft em! Trekken, jongens! Voorzichtig!’

‘Ik hou het wel, jongens,’ klonk het nu uit het water terug. ‘Goddank.’

Langzaam haalden we den boom in, ademloos, onder hevige spanning. Daar werd het inhalen zwaarder, een hand sloeg om den kant van de schuit.

‘Pak beet nu, bij z'n armen,’ zei Gerrit bevend van blijdschap. En vijf paar armen werden uitgestoken om den lievensvriend weer binnen boord te halen.

Wat was dat een verlichting! Wat voel ik nu nog, hoe groot, hoe nameloos de angst geweest was en hoe groot de vreugde in ons opsteeg, nu Siem weer behouden in de schuit stond.

‘Gauw naar huis nu, jongens,’ was het eenige, wat hij zei. Bibberend van kou ging hij op een zak zitten. Wat repten zich de handen, om den eenigen zak, die aan den wal stond, binnen te halen, wat vloog de schuit, nog geholpen door den wind naar den anderen oever voort. Voor we 't recht beseften, stonden we voor 't pakhuis van Keesbuur aan wal.

‘Niks zeggen, jongens, dan kraait er geen haan naar,’ zei Siem nog. ‘Moeder kan ik het wel vertellen, die zal

het niet verraden. Is er geen onraad?’

Toen de weg veilig was, schoten we als hazen naar huis. We brachten Siem tot aan de deur, toen ging elk zijns weegs, stil en gedrukt, om wat misschien nog komen zou, maar toch vol innige blijdschap, dat Siem gered was. En vol bewondering voor de koelbloedigheid van Gerrit.

Met een bezwaard hart hoorde ik de deur achter mij dicht slaan en met neergeslagen oogen hoorde ik de verwijten van moeder, over m'n late thuiskomst. Eten kon ik haast niet en nog laat in den avond woelde ik om en om in m'n bed. En toen ik eindelijk insliep, droomde ik van de stem, die riep, en hoe wij er heen gingen met een schuit, hoe een storm opstak en Siem in de golven den dood vond. Met een schreeuw werd ik wakker, en moeder had langen tijd werk om me tot bedaren te brengen. Maar wat ik gedroomd had, durfde ik voor geen geld van de wereld vertellen.

Vijfde hoofdstuk.

Den volgenden morgen was het nog nauwelijks licht, of ik was al buiten. De Oostenwind kwam over de lage landen aanblazen, sloeg het water in heftige beweging, zoodat golf op golf donker tegen den wal kwam aanrollen en daar stuk klotste. Eerst gauw even naar de schuit kijken. Die lag er nog en niemand zou er aan hebben kunnen zien, welk een avontuur wij er den vorigen avond mee beleefd hadden. Maar ik zag het er wel aan.

Toen ik die schuit en de zakken daar zoo zag liggen, sloeg de angst om het gebeurde weer hevig in mij op. Hei, ik mocht er niet aan denken, wat wel met Siem had kunnen gebeuren, als Gerrit niet zoo juist op het goeie oogenblik hem den boom had toegestoken. Daar lag hij, die boom. Wacht, hij lag niet zoo, als ik hem het eerst gevonden had, den vorigen avond. 'k Zou hem even goed leggen.

Toen ik weer aan den wal stond, zag ik Keesbuur

aankomen met Jaap Draad. - Stopgaren noemden wij hem altijd.

‘Daar komt hij ook aan,’ dacht ik in mij zelf: ‘die naarling.’ Een naarling wàs hij. Want had hij met Sint Maarten niet gesloten, wij zouden er niet met z'n schuit vandoor zijn gegaan en Siem zou dat ongeluk niet hebben gekregen. ‘Stopgaren moest de schuit zeker wegbrengen. Ook een karweitje met dien wind. Ik slenterde langzaam weg. Of ik van den prins geen kwaad wist, liep ik de twee mannen rustig tegemeot. Daar gingen ze mij voorbij.

‘Dag Jaap!’ Keesbuur was mij het aankijken niet waard.

‘Dag Mijndert!’

Maar nauwelijks waren ze voorbij, of al m'n doorgestane benauwdheid en al m'n wrok tegen Keesbuur moest ik er uitgooien.

‘Stopgaren!’ beet ik er nijdig uit. ‘Smerige Stopgaren!’ - Dit was eigenlijk een verwensching voor Keesbuur bestemd, maar vreemd genoeg, voor hèm hadden we geen bijnaam en we hadden altijd wat ontzag voor hem. Uitschelden deden we hem nooit. En zoo kwam er dan nu dat nijdige ‘Stopgaren’ uit m'n mond. Maar Jaap Draad behoefde het zich niet aan te trekken. Het kan trouwens best zijn, dat ze het niet eens hoorden, en dat de sterke wind m'n woorden wegwoei in Westelijke richting. Nu daar zullen ze dan wel tegen de huizen stukgespat zijn, wat misschien nog maar het beste was. Een beetje opgelucht ging ik toen naar Siem toe. De steeg van Keesbuur door en rechts den hoek om.

Toen ik m'n hand aan den deurknop sloeg, kwam ineens de angst weer terug. Langzaam draaide ik den knop om, riep door den kier, zachter dan gewoonlijk:

‘Siem, ga je mee?’

Zachte stappen naderden. Vrouw Pieterse was het zelf.

‘Siem slaapt, Mijndert, en Japie ook nog. Siem heeft een hooge koorts. Jonge, jonge, wat zijn jullie bezig geweest!’

Ik keek met angstige oogen naar buurvrouw op en een oogenblik was het stil.

‘Zou... zou Siem erg ziek worden, buurvrouw?’ De tranen schoten mij in de oogen.

‘We zullen hopen van niet, vent. Maar loop jij, straks, als je naar school gaat, even bij den dokter aan, en vraag of hij vanmorgen even wil aankomen, en zeg het dan meteen aan meester, wil je?’

‘Ja, buurvrouw. Dag buurvrouw. 't Beste met Siem.’

‘Dank je, Mijndert!’

De deur ging zachtkens dicht en langzaam ging ik terug. Om den hoek sloeg mij de Oostenwind fel tegen het lijf. Lachend en gierend bolderde hij door de steeg. Toen ineens zette ik het op een loopen en kwamen buiten adem thuis. Ze zaten allen al aan 't ontbijt.

‘Maar Mijndert, nu ben je al weer te laat!’ zei vader.

Ik zei niets, maar schoof stil bij.

‘Als dat nu nog eens gebeurd, moet je je boterham maar eens missen.’

Ik boog m'n hoofd over m'n bordje en werkte met moeite mijn deel naar binnen.

Op weg naar school trof ik al gauw Hein en Gerrit.

Gerrit was ook reeds om Siem geweest.

‘Siem heeft koorts.’

‘Ja, ik weet het.’

‘Zou 't erg worden?’

‘k Moet naar den dokter.’

Zwijgend liepen we voort. Even later wisten Jan en Jaap het ook.

Bij school werd Siem al spoedig gemist.

‘Weet jij, waar Siem is, Mijndert?’

‘Hij is ziek, hij heeft koorts.’

Meer werd er niet gevraagd. Iedereen is wel eens ziek. En het spelen ging door. Maar wij vijven, we speelden wel mee, maar heel prettig voelden we ons niet gestemd. 't Spel vlotte niet erg. 't Drukte ons, dat we wisten, dat Siem ziek was, en dat wij daar mee schuld aan hadden.

‘t Is eigenlijk mijn schuld,’ zei dikke Hein, toen we een oogenblik alleen stonden.

‘t Is eigenlijk mijn schuld, want ik ben er mee begonnen.’

‘Jou schuld? 't Is de schuld van Keesbuur en van niemand anders,’ kwam ik, ofschoon ik in mijn hart eigenlijk wel beter wist. ‘Als *hij* met Sinter Maarten niet gesloten had, zouden *wij* de schuit niet losgemaakt hebben.’

Meester Banders verscheen, zette de beide schooldeuren wijd open en klapte in de handen.

Met een bedrukt hart gingen we naar binnen. Nu zou het komen. Meester moest altijd het naadje van de kous weten, als er iemand ziek was in de klas. Daar kwam het: - Rustig zat de klas, even nog wat pratend, voor

meester het teeken van beginnen gaf, als gewoonlijk.

‘Ziezoo kinders, we gaan beginnen. Leg je rekenboeken en de leien maar op de tafel.’

Dat was spoedig gebeurd. Meester had intusschen zeker de klas eens rond gekeken en Siem gemist.

‘Klaar? Mooi! Wie weet, waar Siem Pieterse is?’

Verscheidene vingers gingen omhoog.

‘Ziek, meester!’

‘Ziek? Siem ziek? Wat is dat nu? Moest niemand bericht meebrengen?’

Daar ging mijn vinger de hoogte in. Allen keken naar mij.

‘Jij, Mijndert?’

‘Ja, meester. Compliment van Siem zijn moeder en dat Siem koorts heeft. Mijn stem beefde er een beetje van.

‘Zoo, heeft Siem koorts. Was het erg?’

‘Ja, meester.’

‘Was de dokter er al geweest?’

‘Nee meester. Ik moest vragen, of hij vanmorgen komen wou.’

‘Zoo, zoo. Siem koorts. Dat gebeurt ook niet dikwijls. Nu, kinders, gaat maar aan je werk, je weet, wat je doen moet. En jij, Mijndert, jij loopt om twaalf uur even aan en vraagt, wat dokter heeft gezegd, hé.’

‘Ja, meester.’

De morgen ging verder om als gewoonlijk. Er was niets bijzonders. Tenminste dat zou je zoo zeggen. Maar voor ons vieren, Gerrit zat in de andere klas, was er wel degelijk wat bijzonders. Ik herinner me niet, ooit zoo'n

naren schoolmorgen gehad te hebben. De wind floot langs de school, de bovenlichten van de ramen klapperden, een droevig herfstlicht viel naar binnen. En dit was nu niets geweest, maar voortdurend gingen m'n gedachten naar Siem, die thuis met de koorts in bed lag en misschien wel heel, heel erg ziek zou worden. Ziek door onze schuld. En dan ook moest ik telkens er om denken, dat anderen nu ook gauw zouden weten, hoe het gekomen was. Want ik begreep wel, dat wanneer Siem vanmiddag niet beter was, het ongeluk niet verborgen zou kunnen blijven. En met dit verdriet om Siem en met dezen angst, zat ik dien morgen te werken. Zelfs, wanneer ik voor een oogenblik er niet aan dacht, was het toch, of alles: de klas, de banken, het werk anders, verdrietiger was dan gewoonlijk.

's Middags wàs Siem erger geworden. En met een bedrukt hart en loome schreden ging ik naar school. 'Dokter was bang voor longontsteking,' had zijn moeder mij gezegd en ik begreep wel, dat dat iets heel ergs kon zijn. Stil was ik weer weg gegaan en ik dacht die beide middagen aan weinig anders, dan aan dat ééne.

'Nu Mijndert?' begon meester 's middags, toen we goed en wel in de banken zaten. 'Hoe was het met Siem?'

'Slecht, meester. Dokter was bang voor longontsteking.'

'Wat zeg je, Mijndert? Longontsteking?'

'Ja, meester.'

'Zoo, is het zoo erg? Maar hoe komt die jongen er aan?'

Ik zei niets, ik durfde niets zeggen en ik kon niets zeggen.

‘k Zal om vier uur dadelijk eens naar hem toe gaan. Nu gaan we beginnen, kinderen.’

's Middags onder het naar huis gaan, liep meester Banders ons voorbij, den kraag van z'n jas omhoog tegen den fellen wind. Hij ging den weg naar Siems huis. Wij namen stil onze petten af, inplaats van, als anders, hem vroolijk te groeten met een: ‘Dag meester!’

Eigenlijk zou ik om vier uur ook wel graag zijn gaan vragen, hoe het met Siem ging. Maar meester was er. Dat wist ik. En daarom ging het niet, al zou ik gedurfd hebben. Het was geen weer om buiten te blijven en er bleef mij dus niets over dan naar huis te gaan. ‘Straks loop ik dan nog wel even naar Siem,’ dacht ik. Maar toen ik eenmaal in huis was, werd het spoedig donker. De lamp kwam op. Ik zat als op heete kolen. Ik wou zoo heel graag weten, hoe Siem het maakte, en toch was het, of een inwendige vrees mij terughield. Het werd vijf uur, half zes, zes uur, moeder begon al toebereidselen voor den avondboterham te maken en nog steeds talmde ik. En om zes uur was het eindelijk te laat geworden om nog zonder vragen aan moeder te kunnen gaan.

Het werd kwart over zes, half zeven.

Toen kon ik het niet meer uithouden.

Moeder was een oogenblik alleen in de keuken en daarvan maakte ik gebruik.

‘Moeder, mag ik nog even uitgaan?’

‘Uitgaan, nu nog? Wat wou je dan nog, jongen?’

‘Even naar Siem, moeder.’

‘Naar Siem. En gister ben je ook al zoo laat thuisgekomen. Nee, dat kan niet, hoor.’

Het huilen stond mij nader dan het lachen. Ineens merkte moeder dat.

‘Maar jongen, wat is er?’

Toen barstte ik in snikken uit, liep naar haar toe, borg m'n hoofd aan haar borst en huilde, huilde. Moeder zei niets, maar liet me zoo stil een oogenblik, en streek me kalmeerend met de hand over het hoofd en toen ik wat bedaarde, zei ze rustig:

‘Toe, zeg nu maar aan moeder, wat er is.’

‘Siem is ziek, moeder,’ hokte ik.

‘Siem ziek? Wou je daarom nog even naar hem toe. Maar vent had dat dan dadelijk gezegd. Is 't erg?’

‘Misschien wel longontsteking, moeder, en 't is misschien ook mijn schuld wel.’

En toen, in een vaart achter elkaar, vertelde ik haar alles, wat er den vorigen avond gebeurd was. En rijkelijk vloeiden daarbij mijn tranen.

‘Weet je wat!’ zei moeder, toen ze alles had aangehoord. ‘Droog nu eerst je tranen ers. 't Zal misschien nog wel goed afloopen. Trek je jas maar aan en zet je muts op, dan zal ik onderwijl m'n mantel even halen, en dan gaan we samen. Dan moeten de anderen al vast maar gaan eten.’

Hè ja, dat was heerlijk. Een warm gevoel doorstroomde me, weg waren de tranen, in een wip was ik in m'n jas en m'n klompen geschoten. Nu moeder mee ging, was het, of ineens alles minder donker en ver-

drietig was en of het nog wel weer goed zou komen.

Even later stonden we buiten in den donkeren avond. De wind woei fel en koud. Dicht naast elkaar en snel liepen we den korten weg naar het huisje, waar Siem woonde met z'n moeder en de kleine Japie. Bij den bakker zag ik ze werken in de verlichte bakkerij, met opgestroopte mouwen.

Zacht klopte moeder aan de mij zoo bekende deur. Voorzichtig werd die opengedaan en Siems moeder stond voor ons.

'Wie is daar?' vroeg ze zacht. Ze kon weinig zien in het donker, zoo als ze uit de kamer kwam.

'Mijndert en zijn moeder, buurvrouw,' antwoordde moeder, ook zacht, terug.

'We kwamen even hooren, hoe het met Siem is.'

'O, is u het? Komt u maar even binnen.'

De deur ging nog wat wijder open met haar bekend piepgeluidje en we slipten zacht naar binnen. Er heerschte een schemerig licht in de kamer. Om de lamp hingen kranten. 't Licht moest wat gedempt zijn om Siem. Een beetje schuw keek ik naar den kant van de bedstede. Daar moest hij liggen. Maar ik zag hem niet. Wit en met strakke plooiën hingen de gordijnen.

We moesten bij de tafel gaan zitten.

'Ja, het is longontsteking,' antwoordde vrouw Pieterse nu. 't Kropte in m'n keel. - 'Maar gelukkig, dokter denkt, dat het nog wel los zal loopen en het niet zoo heel erg zal worden. De koorts was vanavond maar weinig hooger dan vanmiddag.'

'Gelukkig maar,' kwam moeder nu. Ik hoop ook heel

erg, dat dokter gelijk heeft. En jij ook, hè Mijndert.'

Ik knikte stil.

'Wat kunnen jongens toch wat uithalen! Slaapt Siem nu?'

'Ja, hij slaapt veel, maar hij is toch erg onrustig.'

'Hoe heeft u het nu met den kleinen Japie, slaapt die hier ook nog?'

'Ja, nu slaapt hij onder. Daar ligt Siem anders en dan lig ik met den kleinen jongen boven, maar dat gaat nu natuurlijk niet.'

'Nee, maar zou het niet lastig zijn, als u vannacht Siem eens moet helpen en Japie wordt ook wakker?'

'Ja, daar heb ik ook al aangedacht, maar wat zal ik anders? Buiten leggen kan ik hem toch niet!'

't Was een oogenblik stil in de kamer.

'Zou Japie niet bij ons kunnen slapen?' vroeg moeder toen. 'We kunnen hem lekker warm inpakken en zoo over dragen. Misschien wordt hij niet eens wakker.'

'Zou dat wel gaan?' vroeg vrouw Pieterse aarzelend.

'Zeker gaat dat!' zei moeder nu. 'De ruimte hebben we. En m'n man zal 't stellig ook goed vinden.'

'Als het kan, dan heel graag. Ik zou het niet dadelijk zoo goed vinden om u dien last te bezorgen, als het niet noodig was. Maar nu u het zelf aanbiedt, nu, ja heel graag. Alleen ben ik bang, dat hij morgen verdrietig zal zijn, als hij niet bij zijn moeder is.'

'Och, maak u daar maar niet ongerust over. Hij kan met onze Annie spelen en daar zal hij stellig wel lust in hebben. Maar nu nog iets. Hoe krijgt u hulp in den

nacht, àls het eens noodig macht zijn? We zullen het niet hopen, maar 't kòn toch eens gebeuren.'

Vrouw Pieterse zweeg een oogenblik.

'Ja,' kwam ze toen. 'Keesbuur en zijn vrouw zijn oude menschen, die kun je midden in den nacht niet wakker roepen.' Meer zei ze niet, maar hoe ze zich dan redden moest?

'Ik weet er misschien wat op. Waar slaapt u vannacht?'

'Ik wou vannacht liever niet slapen. Er moest eens wat met m'n jongen gebeuren.'

'Ja, dat begrijp ik. Maar wat moet u dan morgen? U kunt toch niet altijd wakker blijven!'

'Morgenochtend zou vrouw Jannetje komen, dan kan ik misschien wat slapen.'

'Weet u, wat we moesten doen, vrouw Pieterse? We moesten Mijndert vannacht hier laten slapen. Hij kan best onder in de bedstee.'

Dat was ineens een groote vreugde in me. Hè ja, dèt wou ik. Wat zou dat heerlijk zijn! Dicht bij Siem en als 't noodig was ook helpen. Wat wou ik dèt graag. En met groote spanning keek ik naar vrouw Pieterse, hoè ze dat vinden zou.'

En ze vònd het goed, ze wou het zelfs heel graag. Als het dan noodig was, dat dokter bijvoorbeeld gehaald moest worden of andere hulp noodzakelijk was, dan kon zij bij Siem blijven en ik kon gauw naar huis gaan en vader roepen. Die zou dan wel verder willen zorgen. Zoo werd afgesproken. Even later holde ik de straat over naar huis. Ik moest vader even vragen, klein-

Japie te komen halen en meteen wat warm's meenemen, om hem in te bergen. Tien minuten later was ik met hem terug.

Alles ging stil in het kleine, lage huisje, want die eene kamer was alles tegelijk: ontvangkamer, huiskamer en ziekenkamer en we wilden zoo heel graag Siem ongestoord laten in den slaap, dien hij zoo noodig had.

Heel voorzichtig haalde buurvrouw haar kleinen jongen uit z'n bedje. Even sloeg hij de slaperige oogjes op, maar toen hij zich in z'n moeders armen zag, veilig en wel, sloot hij ze weer gerust en liet z'n hoofdje tegen haar schouder zinken. Warm wikkelde ze hem nu in een wollen deken en zoo gaf ze hem aan vader over.

Wat moet buurvrouw verdrietig in haar hart geweest zijn, dat ze haar lieven, kleinen jongen aan vreemde handen moest toevertrouwen, omdat haar oudste zoo ziek was. Maar ze hield zich goed.

‘U past wel goed op m'n kleine vent, hé!’ zei ze, en glimlachte even.

‘Wees u daar maar zeker van, hoor,’ zei m'n moeder. ‘Maak u zich over hem maar heusch niet ongerust.’

En zoo gingen vader en moeder stil weg.

‘t Beste hoor, vrouw Pieterse,’ hoorde ik vaders stem nog zacht buiten in het donker, ‘en stuur Mijndert gerust, als u maar even denkt, dat het noodig is. Wel te rusten en vooral het beste met Siem! Nacht, Mijndert!’

Toen ging de deur dicht.

‘Ziezoo, jongen, nu zal ik voor jou eens gauw een boterham snijden en dan ga je maar gauw naar bed.’

't Was me vreemd, nu we zoo ineens met zijn tweeën

waren achtergebleven in het stille vertrek. Ik moest zitten in het hoekje bij het raam onder de oude portretten, van Siems vader en moeder, in de koperen lijstjes. En daar zat ik stil te kijken. Buurvrouw schoof voorzichtig een lade open van het kastje naast de bedstee en haalde daar een brood uit, waarvan ze een paar sneedjes voor me klaar maakte, en voor me zette. De ronde kachel stond in het midden van het vertrek en brandde maar weinig, om Siem. Poes lag er vlak bij, ineengerold, te slapen. Verder op was de bedstede met de witte gordijnen en telkens keek ik daar naar, onderwijl ik mijn boterham at. Een paar keer meende ik, dat er beweging kwam in de strakke plooien, en verwachtte Siems stem te zullen hooren. M'n hart begon er dan sneller van te kloppen. Maar het volgend oogenblik zag ik wel, dat ze nog even glad en stil hingen. De groote klok tikte zwaar en rustig.

Buurvrouw ging tegenover me zitten, at ook een sneedje. Maar ze zei niet veel. Even fluisterde ze:

‘Smaakt het, jongen?’ maar dat was alles. Zeker dacht ze aan Siem, of aan Japie. Nu was die bij ons, dacht ik. Hij lag zeker al in het kleine ledikantje, waar Annie tot voor kort nog in geslapen had. 't Was mij op dat oogenblik, of ik al dagen van huis was en in m'n gedachten zag ik onze gezellige huiskamer, waar ze nu aan 't avondeten waren. De tafel wit gedekt, vader en moeder, Lina, onze meid en Annie er bij. Ineens voelde ik mij heel eenzaam en verlaten en ik zou niets liever gedaan hebben, dan hard naar huis loopen.

Buiten hoorde ik den wind fel door de steeg en om

het huisje blazen. Gister om dezen tijd, was het al gebeurd, dacht ik. Nu lag Siem in bed, ziek, longontsteking had dokter gezegd. Meester wist het nu ook zeker wel. Zou er morgen zeker wel over spreken. Zou Siem nog wakker worden, voor ik slapen ging? Eigenlijk hoopte ik het wel. Misschien mocht ik hem dan nog wel even zien, misschien zou hij wel wat tegen me zeggen.

‘Slaapt Siem allang, buurvrouw?’ vroeg ik plotseling, heel zacht natuurlijk.

‘Hij sliep misschien een kwartiertje, toen jullie kwamen.’

‘Ooo.’

Stil was het weer en we aten beiden nog wat. Even later vroeg buurvrouw:

‘Je wou hem zeker graag even zien, hè?’

Ik knikte.

‘t Is toch beter om het nu maar niet te doen, jongen. Hij mocht er eens wakker van worden. En dan zouden we allebei spijt hebben, niet?’

Ik knikte weer.

‘Als je genoeg hebt gegeten, moest je aanstonds maar naar bed gaan. Je kunt je kleeren wel op den stoel bij het bed hangen.’

Even later stond ik in m'n hanssop bij tafel. Ik talmde nog even.

‘Wel te rusten, mijn jongen. Ga maar lekker slapen.’

‘Buurvrouw,’ kwam het er haperend uit, ‘zou Siem vannacht niet erger worden?’

‘Ik hoop van niet, Mijndert. Hij slaapt nu tenminste. En ga jij nu ook maar rustig slapen, hoor.’ Ze gaf me

een kus op m'n voorhoofd. 'Nacht, jongen.'

'Nacht, buurvrouw.'

Maar bij de bedstede keer ik nog eens terug.

'Buurvrouw, als het nodig is, zult u mij dan heusch roepen?'

'Stellig hoor vent. Kom, ik zal je even toedekken.'

Even later lag ik warm en wel geborgen. Wat was het vreemd. Boven m'n hoofd was de slaappleats van Siem. De bedstede was diep en achterin was het pik-donker. Door de witte gordijnen schemerde het licht van de kamer. Ik lag met open oogen, hoorde heel zacht buurvrouw wat heen en weer loopen. Na een tijdje ging er een schaduw langs m'n gordijnen en hoorde ik haar voorzichtig bezig bij het kastje. Toen ging ze naar de tafel en werd het doodstil. Even schoof ik de gordijnen van elkaar, en gluurde door de opening. Buurvrouw zat op haar oude plaats, een dik boek lag voor haar en ze las. Zeker had ze iets gehoord of gemerkt. Ze keek tenminste op, knikte me vriendelijk toe. Toen liet ik het gordijn weer vallen, ging voorzichtig liggen en sloot m'n oogen. Ik hoorde alleen nog maar de klok, die tikte, tikte, rustig in de stilte. Ik dacht aan Siem, die boven me lag. Toen aan huis. En zoo sliep ik in.

Zesde hoofdstuk.

Als je slaapt, gaat de tijd zonder dat je 't merkt. Ik had, denk ik, al een heelen tijd geslapen, toen ik dicht bij me een stem hoorde, die vroeg:

‘Wou je wat drinken?’ En een zachte stem antwoordde. Zoo in den doezel van den slaap meende ik, dat het moeder was, die door kleine Annie wakker was gemaakt, omdat ze dorst had. Ik hoorde iemand zachtjes over den vloer loopen en plotseling begreep ik, waar ik was. Was het buurvrouws gang, die anders was dan die van moeder, als ze 's nachts door de slaapkamer ging; was het de ongewone ligging in m'n bedstee onder een bedstee? Ik weet het niet. Maar ineens schoot het me te binnen, dat ik bij Siem in huis was en waarom ik daar was. Haastig richtte ik me overeind, stootte m'n hoofd nog aan de planken boven mij, maar voelde het ternauwernood. Ik sloeg de gordijnen op zij en half uit het bed hangend, vroeg ik snel:

‘Is er wat met Siem, buurvrouw?’

Buurvrouw keek vreemd op, toen ze mijn stem daar ineens hoorde, maar ze antwoordde kalm:

‘Hij heeft alleen maar wat dorst!’ - Maar tegelijk hoorde ik boven m'n hoofd z'n stem:

‘Wie is dat, moeder?’ Maar moeder werd de tijd om te antwoorden niet gegund. Toen ik hem hoorde spreken, was ik, wip! uit m'n bed en stond bij hem.

‘Dag Siem!’

‘Dag Mijndert!’

Vreemd. Meer zei ik niet. Niet ers:

‘Hoe is het met je?’ Niet ers: ‘Heb je pijn?’ of zoo. Niets dan simpel: ‘Dag Siem!’

‘Dag Mijndert! Slaap je hier?’

‘Ja.’

‘En waar is Japie?’

‘Japie is bij Mijndert zijn vader en moeder,’ antwoordde buurvrouw nu. ‘En Mijndert is bij moeder. Daar heeft moeder meer hulp aan, dan aan Japie.’

Ja, dat begreep Siem. Hij kreeg z'n kopje met drinken, dronk het gretig leeg. Sloot toen weer de oogen.

Ik stond maar stil bij zijn bed, wat onbeholpen, want ik kon niets voor hem doen en ik wist niet wat te zeggen. Het was zoo vreemd, midden in den nacht te staan bij het ziekbed van je kameraadje. Siem hield de oogen gesloten en ademde zwaar en onregelmatig.

‘Ziezoo, Mijndert! Nu heb je Siem gezien. Ik zou nu maar weer rustig slapen gaan.’

‘Is Siem erger, buurvrouw?’ fluisterde ik.

‘Erger niet, denk ik, maar hij slaapt toch heel on-

rustig. Ga dus maar weer bedaard naar bed. Hoe minder drukte, hoe beter.'

Ik gehoorzaamde gewillig, kroop weer onder de dekens en in minder dan geen tijd kwam de slaap weer over mij.

's Morgens tegen zevenen werd ik wakker. Ik hoorde zacht praten in de kamer. Ik richtte me op, onwillekeurig wat voorzichtiger dan in den nacht, en gluurde door de gordijnen. De lamp brandde nog. 't Blijft lang donker in het midden van November. Vrouw Jannetje zat met buurvrouw bij de tafel. Ze spraken zacht, leunden met de armen op tafel, bogen de hoofden naar elkander toe. 'Siem slaapt zeker,' dacht ik.

Even viel ik terug in de kussens, maar aan slapen dacht ik niet meer en ik lag met open oogen. 't Is zoo'n eigenaardig gevoel, als je 's morgens wakker wordt in een ander huis, in een ander bed, bij andere menschen. Ik keek eens rond in m'n nachtverblijf, maar alleen aan den kant van de gordijnen was iets te zien.

'Grappig zoo'n slaaphokje,' dacht ik. 'Net een kamertje. Hier sliep Siem nu altijd. 'k Zou ook wel zoo'n bed willen hebben. En zoo groot. Daar achterin kon je fijn je boel bewaren, als je er een plankje timmerde. Even voelen, of er geen plankje zit.'

Ik scharrelde dien kant wat op, voorzichtig, om Siem, en voelde langs den wand. Nee, d'r zat niets. Dat zal ik Siem toch ers zeggen, als hij beter is. Je boeken kon je der zetten en je postzegels bewaren en je knikkers, afijn alles, wat je wou. Net een klein roovershol. Hoor,

vrouw Jannetje praat weer. Die blijft hier nu vanmorgen, zei buurvrouw gister. Zou buurvrouw nu aanstonds slapen gaan? Zeker wel! Maar waar? Bij Siem kan niet. Dan misschien in mijn bed of bij vrouw Jannetje in huis? Maar uit huis en bij Siem vandaan zou ze wel niet willen.

Even daarna kroop ik voorzichtig m'n bed uit. De beide vrouwen keken op, knikten vriendelijk naar me. Ik schoot gauw m'n kousen aan en m'n broek en ging naar ze toe.

‘Hoe is het met Siem, buurvrouw?’

‘Nog hetzelfde, Mijndert.’

‘Zou het niet erger worden?’

‘Ik hoop van niet. Vanmorgen komt dokter weer.’

‘Mag ik naar huis, buurvrouw?’

‘Ja zeker, jongen, mag jij naar huis. Wasch je maar gauw en kleed je verder aan. En ga dan maar, hoor!’

‘Wil je weer graag naar huis?’ vroeg vrouw Jannetje nog.

Ik knikte en zij knikte begrijpend terug. Toen ik de deur achter mij had dichtgetrokken en de steeg insloeg, schoven de eerste zonnestralen juist over de verre weilanden aan de overzijde van de vaart. De hemel was helder. De wind had hem schoongeveegd en die blies er nu, trotsch op zijn heldendaden, nog lustiger dan den vorigen avond op los. Ik had Siem niet meer gezien. Hij sliep, toen ik wegging.

Zevende hoofdstuk.

Anderhalf uur later openden zich de schooldeuren om ons binnen te laten. We wisten nu allen, hoe het met Siem was en wij viere vooral verwachtten met spanning en een beklemd hart, hoe meester er over zou spreken, want dat hij er over zou spreken, daarvan waren we overtuigd.

Meestal begon meester den dag met even een opgewekt woordje tegen ons allen te zamen, of tegen Pietje of Klaas. Dezen keer was dit echter anders. Z'n gezicht stond ernstiger dan gewoonlijk. Hij ging achter den lessenaar staan, leunde er op met de ellebogen. Zoo liet hij even zijn oogen over de klas gaan. Wij wachtten en zagen naar hem.

‘Kinderen,’ begon hij toen, ‘jelui weet zeker al, hoe het met Siem gaat. Hij heeft longontsteking.’ Ja, dat wisten wij allen, maar wat nu volgde wisten er maar vier en die vier hoorden het aan met angst en verdriet.

‘Eergisteravond met dien harden wind is hij in het

water gevallen en hij heeft toen bepaald kou gevat. Wie van de jongens waren er bij?’

Dralend gingen vier armen de hoogte in, bleven halverwege steken.

‘Ja, Mijndert, dat wist ik. Zoo, ook Hein? En jij Jan? En jij Jaap?’ - ‘t Was muisstil in de klas.

‘Waren er nog meerderen bij, Mijndert?’

‘Ja meester, Gerrit Glas!’

‘Zoo, Gerrit ook. Ga jij Gerrit eens halen, Jansje Brouwer.’

Jansje Brouwer verdween.

Meester liet ons stil zitten, alleen met onze gedachten, tot Gerrit kwam.

‘Jij was er ook bij, toen dat met Siem gebeurde, hé Gerrit?’

‘Ja, meester.’

Gerrit begon hevig te snikken. Meester zei, dat hij in de voorste bank moest gaan zitten.

‘Nu wou ik graag weten, waarom jullie die schuit naar den overkant wilden brengen.’

Alle oogen van de klas keken naar ons, maar we hadden geen van allen den moed te antwoorden. Niets werd gehoord, dan een paar snikken van Gerrit.

‘Nu Mijndert, jij dan maar.’ Nù moest ik spreken, meester wou het.

‘Om de aardappelen er uit te zetten, meester.’

‘Van wie waren die aardappelen?’

‘Van Keesbuur, meeste.’

Ik voelde, dat meester alles al wist en toch vroeg hij, waarom toch?

‘Maar waarom wilden jullie juist Keesbuur dien last aandoen?’

Ik zweeg, ik kon het niet zeggen. Ook de anderen voelden stellig maar al te goed, dat de reden, waarom ze het gedaan hadden geen goeie was, en ook zij zwegen.

Toen zei meester:

‘Ik zal voorloopig niets meer vragen of zeggen, hierover. Straks kom ik er wel op terug. Ik zal jullie nu eerst wat vertellen.’

Even zweeg meester weer. Toen begon hij:

‘Toen ik hier aan de school kwam, woonde Keesbuur al in hetzelfde huis, waar hij nu nog woont. Dat is al meer dan dertig jaar geleden. Op de school gingen toen drie kinderen van Keesbuur en vrouw Jannetje. Jansje zat in de zesde klas, Aafje in de vierde en dan hadden ze nog een jongetje, Jan heette die, en die zat in de eerste klas. Jansje en Aafje kennen jullie natuurlijk wel. Jansje is met bakker Scholte getrouwd en Aafje met Wouter, den wagenmaker. Maar Jan kennen jullie niet en van hem moet ik jullie vertellen.

Jan was een klein, zwak kereltje, toen hij in de eerste klas zat. Vrouw Jannetje heeft me wel eens verteld, dat hij, toen hij pas geboren was, zoo klein was en zoo teer, dat ze telkens bang waren geweest hem te zullen verliezen. Maar met veel zorg en veel liefde was het hun toch gelukt hem in het leven te behouden. Aldoor bleef hij echter sukkelend. Nu eens mankeerde hij dit, dat weer dat. Je kunt begrijpen, hoe verdrietig Keesbuur en vrouw Jannetje dat vonden en hoe ze er steeds aan dachten, bij al wat er met hem moest gebeuren en bij al

wat hij deed: Zou dat hem geen kwaad kunnen doen? Zou dat wel goed voor hem wezen? En je zult ook wel kunnen begrijpen, dat ze hem niet graag verdriet deden.

‘Hij is toch al zoo veel ziek, laten wij zelf hem tenminste geen verdriet doen,’ dachten ze. En toch moeten ouders hun kinderen wel eens verdriet doen, Jansje. Als jij bijvoorbeeld aan je moeder vraagt: ‘Moeder mag ik voortaan iederen avond om tien uur naar bed, dan weet je moeder, dat dat niet goed voor jou is en dan zegt ze:

‘Nee Jansje’ en omdat jij dat toch zoo graag wou, heb jij dan verdriet. Nu vindt moeder het natuurlijk niet prettig om je verdriet te doen, maar ze weet, dat het voor je bestwil geschiedt, en daarom weigert ze toch.

Nu vroegt Jan natuurlijk ook meer dan eens wat aan z'n moeder, wat vrouw Jannetje niet kon toestaan. Maar als ze dan ‘nee’ zei, werd die kleine jongen boos en hij vroeg luider en dringender, en als het antwoord dan weer ‘nee’ was, werd hij nog driftiger. Vrouw Jannetje kon dat niet goed zien. Straks wordt hij misschien wel ziek, als ik volhoud, dacht ze dan. En dan gaf ze toe. En kinderen zoo werd Jan een dwingeland; zwak en teer als hij was, regeerde hij toch, toen hij een jaar of vier was, in huis al als een kleine koning. Maar niet als een goede koning, en niet alleen over z'n moeder, maar al spoedig ook over z'n vader.

Toen kwam hij op school en daar wou hij ook bij alles z'n zin doordrijven. Dat gaf een moeilijken tijd voor de juffrouw, maar ook voor hem. Natuurlijk moest die kleine man eindigen met z'n wil te buigen voor dien van

de juffrouw. Maar toch zoo lang ik hier nu al op school ben, heb ik nooit een ondeugender en lastiger jongen gehad. En thuis bleef hij precies dezelfde.

De jaren kwamen en gingen en Jan kwam in de hoogste klas. Langzamerhand was hij sterker en gezonder geworden, en voor een twaalfjarigen jongen was hij flink uit de kluiten gewassen. Maar een lastpost, dat hij was. Nee maar! Ik zie hem nog zitten, hier in de eerste bank. Wat kon hij moeilijk stil zitten en wat moest ik dikwijls zeggen: 'Vooruit Jan, doorwerken jongen.' Soms pakte hij dan ineens flink aan en werkte een minuut of wat vol ijver, want hij kòn wel werken! Ik wou tenminste maar, dat alle kinderen zoo vlug waren. Maar ik zou niet graag willen, dat ze allemaal zoo koppig en eigenzinnig waren ook als hij. O, o, wat zou meester dan een verdrietig leven hebben, Klaas Struiser! Want koppig kon hij zijn. Meer dan eens is vrouw Jannetje 's avonds bij mij aan huis geweest, om met mij te spreken en met mij te overleggen, hoe het best met hem gehandeld moest worden. Maar veel geven deed het niet. Jan wàs in huis de koning en Jan blééf in huis de koning. Hij was er iedereen de baas, behalve zichzelf. Want dit wil ik jullie ook wel vertellen, Jan wist best, dat hij niet goed deed, als hij zoo was. Als hij soms op school weer eens zoo'n leelijke bui had gehad, heb ik na vieren wel met hem gesproken, en kinders, dan is het meer dan eens gebeurd, dat Jan huilend naar huis ging en met de beste voornemens om z'n goed moedertje nu niet meer zooveel verdriet te doen. Maar een paar dagen later, een dag later soms, ging het weer het oude gan-

getje. Dan gebeurde er weer iets, dat niet naar zijn zin was, en weg waren alle goede voornemens en weg was Jan's goede wil.

Jan ging van school. Hij was toen dertien jaar. Keesbuur zou hem wel graag bij zich in de zaak genomen hebben, maar hij durfde het niet aan. Jan zou bij den wagenmaker in de leer gaan. Dat was toen nog bij den vader van Wouter. Die was een goede, geduldige en flinke man en Keesbuur had alle hoop, dat het bij hem wel zou gaan. En werkelijk, het ging een tijd lang aardig goed. Jan had zin in zijn werk en lui was hij niet. Maar op een goeien dag of eigenlijk op een verkeerden dag, liep het spaak. De wagenmaker had een wagen gerepareerd voor een boer uit De R... Dat was een dorpje in de buurt.

Jan zou hem er heen brengen. Voor die dingen gebruikten ze altijd het paard van Krelisboer zijn vader. Goed, dat gebeurt ook dien keer. Jan haalt het paard uit het land, spant het voor den gerepareerden wagen en rijdt er mee weg. 't Was in den zomer en bij dien boer was juist een vracht hooi, de laatste, binnengekomen, en zodoende was het daar nog al feestelijk. Dat trok Jan en Jan bleef, in plaats van dadelijk terug te rijden, zooals z'n plicht was geweest. Een paar uur te laat kwam hij thuis. Boer Krelis z'n vader had z'n paard zoo lang niet kunnen missen en was al eens een paar malen bij den wagenmaker wezen vragen, of Jan nu nog niet terug was, en de wagenmaker zelf had hem natuurlijk ook best kunnen gebruiken. Erg vriendelijk werd hij dus niet ontvangen, de baas mopperde en juist kwam de

boer weer aan en die mopperde ook en niet zoo'n beetje. Dat was heer Jan zoo weinig naar den zin, dat hij weg liep.'

'Ai!' ging het door de klas.

'Dat hij weg liep en beslist niet meer terug wou. 's Avonds kwam vrouw Jannetje opgewonden bij me. Of ik nog niet eens probeeren wou hem tot andere gedachten te brengen. Maar veel hielp het niet. 's Avonds beloofde hij nog terug te zullen keeren en den wagenmaker excuus te vragen, maar den volgenden morgen kwam en hij deed het niet.

Hij wou geen wagenmaker worden, hij wou smid worden. En of Keesbuur al rustig met hem sprak en of Keesbuur al dreigde, het gaf allemaal niets; hij wou smid worden, totdat zijn haan ten slotte weer koning kraaide en Keesbuur toegaf. Bij den smid was hij toen weer een poos, maar dat liep ook spaak.

Daarna ging Jan van den een naar den ander. Nu eens was hij bij dezen, dan weer bij dien. Hij werd ouder en ouder. Hij werd achttien jaar, hij werd negentien jaar en nog kende hij geen enkel vak, totdat niemand in het dorp en in de buurt hem meer in dienst wou hebben.

Wat hebben Keesbuur en vrouw Jannetje die jaren een verdriet gehad! Zoo groeide hun eenige jongen op en wat moest dat in de toekomst nog worden. Keesbuur was altijd een vriendelijke en tamelijk opgewekte man geweest, maar Keesbuur werd stil van al de zorg om z'n zoon en Keesbuur bemoeide zich al minder en minder met anderen, niet meer dan noodig was voor z'n zaken. En vrouw Jannetje was ook de oude van vroeger

niet meer. Vrouw Jannetje was een vroolijke, in-goede vrouw. Goed bleef ze en goed is ze nog, maar haar vroolijkheid verdween. Er kwam iets droevigs over haar, zooals over de wereld, wanneer dagen achtereen grauwe wolken langs den hemel drijven en het licht van de zon maar weinig doorlaten. Zoo werd vrouw Jannetje. En het ergste zou nog komen. Jan kwam bij vader in de zaak, maar met de jaren was hij onverschilliger geworden en kon hij vroeger nog flink en met lust werken, nu was ook dat voor 't grootste deel voorbij. Dat jaar was heel, heel moeilijk voor de beide menschen. De zomer kwam en de zomer ging. Het werd herfst en November naderde. November kwam en met hem de dag van Sint Maarten. Een dag van licht en vroolijkheid, voor al wat jong is, een dag van vreugde ook voor de oude menschen. Zouden die niet genieten bij al die vriendelijke lichtjes en al die opgewekte gezichten? Het was een mooie, kalme dag. De avond kwam, rustig, maar donker. Mooier avond voor Sint Maarten kon je je niet bedenken. Het wemelde dan ook van de kinderen, die met hun àl schommelende papieren kleurigheden dooreenen warrelden en zongen van Sinter-Maarten, van torens en klokken, van broeken en rokken, van rijke en zalige menschen en die ten einde gezongen met lieve lust en even klaterende vreugde hun liedjes herbegonnen, al ontvangende de gaven der goede en vriendelijke lieden voor wier deuren ze stonden.

Ook Keesbuur en vrouw Jannetje hadden zich niet willen terughouden en evenals al de jaren, die al vooraf gegaan waren, stonden ze ook nu in hun klein winkeltje

en deelden hun gaven uit, tot de drukte minder werd en allengskens de liedjes verstomden en de lichtjes verdwenen. Toen keerden vrouw Jannetje en Keesbuur terug naar hun kamer.'

Even zweeg meester.

'Toen kwam een groot verdriet over hen en veel zal ik er niet van zeggen. Toen merkten ze, dat de groote kast in de kamer was losgesloten en het kistje, waarin ze hun geld bewaarden, was opengebrosken. Alles was er uit verdwenen. Even later wisten ze, dat hun zoon de dief was.

Na dien tijd is Keesbuur nog stiller geworden en hij en vrouw Jannetje bemoeiden zich nog minder met de buitenwereld.

Na dien tijd kunnen zie niet meer meedoen aan de vreugde op den avond van Sint Maarten. Dan sluiten ze hun woning en hun ramen en houden zich samen in hun eenzaamheid. Denken aan hun zoon, hun jongen, die zóó van hen ging en dien ze niet meer zagen in al die jaren.'

Meester Banders zweeg en de kinderen zwegen ook. En toen meester even later vroeg: 'Begrijpen de kinderen nu, waarom ik hen dit vertelde en vooral jullie Mijndert en de anderen?' knikten we even, en we schaamden ons.

Toen ging langzaam de vinger van Jansje Brouwer omhoog.

'Meester, zou Jan nu nooit weer terugkomen?'

'Ik weet het niet, kindje. Laten we maar hopen van wel. En misschien is hij dan ook wel wat beter en ver-

standiger geworden, hé. Maar laten *wij* tenminste het verdriet van die beide oude menschen niet nog grooter maken.'

Om twaalf uur moesten wij vijven even nablijven. Meester had ons nog wat te zeggen.

'Jongens,' zei hij, 'toen ik gisteren naar Siem ging kijken, vertelde zijn moeder mij alles. Je weet wel, dat ik van een goede jongensgrap wel houd. Maar dit was te erg. En een flinke straf hebben jullie wel verdiend. Nu is Siem ziek geworden en mij dunkt, die straf is al groot genoeg. Ik wil die niet nog grooter maken. Maar met Siems moeder sprak ik af, jullie die geschiedenis te vertellen en als Siem weer wat beter is, zal die ze ook hooren. En wat jullie nu verder doet, je zorgt nu wel, dat mij nooit meer iets van streken tegen Krelisbuur te hooren komt, hé.' - En we beloofden dat met een oprecht gemeend: 'Ja, meester.'

Achtste hoofdstuk.

Er volgden moeilijke en angstige dagen; want wel had de dokter gezegd, dat hij hoopte, dat het niet zoo heel erg zou worden, maar het bleef in ieder geval toch nog erg genoeg. Na dien eenen nacht sliep ik er niet meer. Dokter had gezegd, dat er een flinke verpleegster moest zijn en Keesbuur wou de kosten daarvoor wel betalen.

Meester vertelde ons dit den volgenden morgen. ‘En,’ voegde hij er bij, ‘als jullie weten wilt, hoe Siem het maakt, dan moet je dit bij Keesbuur aan huis vragen, dan hebben ze er bij Siem niet zoo'n last van.’ En zoo richtten we alle dagen meer dan eens onze schreden naar het kleine groentenwinkeltje.

‘Hoe gaat het met Siem, vrouw Jannetje?’ en bijna onveranderlijk klonk het dan:

‘Er kan nog weinig van gezegd worden, zegt dokter. 't Kan erger worden, 't kan ook met een sisser afloopen.’

En 't liep met een sisser af, gelukkig.

Op een avond, juist een week nadat het ongeluk gebeurde, kwam moeder, die nog even was wezen hooren hoe 't ging, binnen met het bericht:

‘t Ergste is voorbij. De koorst neemt af en dokter zegt, dat we nu wel gerust kunnen zijn. Siem slaapt nu heel rustig.’

Dat gaf een blijdschap. De zon moet al lang onder zijn geweest, want het was al bij zevenen. Maar in mijn herinnering was het volle, heldere zomerdag, de zon scheen vroolijk en het water van het kanaal glansde als nooit te voren.

Een week later, toen een vriendelijk middagzonnetje achter op het erf en in de kamer scheen, mocht Siem al weer een poosje op zitten. 't Was op een van deze dagen. Nog vroeg in den morgen, zoo een uur of tien. Siem was zoo even opgestaan, want hij sliep 's morgens nog wat lang, en nu zat hij met smaak zijn morgenboterham op te peuzelen.

De kachel brandde lekker. Moeder zat aan tafel en schildte de aardappelen voor den middagpot. Klein-Japie zat aan haar voeten op een stoofje en liet een voor een de geschildte aardappelen, die moeder hem aanreikte, in een bruin-aarden pot met water glijden, en dan zat hij heel ingespannen te bestudeeren, hoe ze wel terecht kwamen bij de anderen.

‘Aptappe zwemmen,’ zei hij. Hij zei altijd aptappe tegen aardappelen, anders sprak hij tamelijk goed. Hij was alleen een vijand van de l en de r. Maar aan dat aptappe wou hij nooit iets veranderen.

‘Aptappe zwemmen,’ zei hij. ‘Japie ook zwemmen.’

En hij stak z'n poezele knuistjes zoo diep in het water als hij kon.

Meteten liet moeder een schil vallen.

'Ho, daa vawt een schiw. Even opzoeken.' En hij bukte zich, maar oprapen deed hij hem niet. Die schil lag daar zoo aardig.

'Boot, moe,' riep Japie nu. 'Boot, moe. Toe, toe!'

En schuivend over den vloer sleepte Japie de boot achter zich aan. Hij zàg hem stuiven door het water, hij hóorde hem toeteren.

'Weg schepen, weg! Boot! Toe, toe!' En hij zag de menschen, de schepen verschrikt naar den kant sturen. Zoo deed de boot de rondte door de heele kamer. Bij den aardappelenpot was het eind-station.

'Ho, nou is Japie weer thuis. Nou *bijft* Japie thuis, hè, moeme.'

Dat had hij de laatste dagen wel twintig keer gezegd, nadat mijn moeder hem weer thuis gebracht had.

'Nou *bijft* Japie thuis, hé moeme.'

'Ja, nu blijf je thuis, hoor! Hier doe die aardappelen maar weer in den pot.'

Dat deed Japie. Vergeten lag de boot. Die was nu weer een aardappelenschil geworden en toen moeder klaar was, zocht ze hem op en gooide hem met de anderen in den kuil achter het huis.

Siem zat onderwijl op z'n laatste hapje brood te kauwen, moeder porde eens in de kachel en Japie zat ijverig met een speld in het vloerkleed te prikken. Dat noemde hij 'naaien.'

De deur ging open en vrouw Jannetje kwam binnen.

Langzaam deed ze de deur achter zich dicht, duwde haar voor alle zekerheid met de vrije hand nog eens wat steviger aan.

‘Ja, por de kachel maar goed aan, buurvrouw. 't Is frisch buiten. Zoo, jongen, ben je al uit bed? Is dat niet wat vroeg, buurvrouw? Mensch, pas maar wat op, hoor! Die longen zijn nog zoo gevoelig!’

‘Dokter heeft gezegd, dat het wel kon, vrouw Jannetje. En Siem voelt zich al weer zoo goed. Hè, Siem?’

Siem lachte maar wat. Die was al lang weer blij, dat hij zoo ver heen was en niet meer dag in dag uit in dat vervelende bed behoefde te liggen.

‘Ja, die dokters, die dokters. Die zijn me ook nog wel eens te roekeloos. Maar afijn, hij zal het wel weten.’

Hoofdschuddend zette vrouw Jannetje zich bij tafel. Een ouden, zwarten omslagdoek, dien ze om de schouders geslagen had, hing ze eerst zorgvuldig over de leuning van haar stoel. Toen verdween haar hand in den zak van haar bonte schort en toen die er weer uit kwam, zat er een groote, bruin-gele peer in.

‘Die is voor jou, jongen.’

‘Dank u wel, buurvrouw.’ Siem greep er gretig naar en zette er meteen maar de tanden in.

‘Moet je die nu zoo opeten! Moet die eerst niet geschild worden? Straks krijg je het nog in je maag!’

‘Hij is lekker zoo, vrouw Jannetje!’

‘Hij heeft gelukkig een gezonde maag, buurvrouw,’ zei moeder.

Maar vrouw Jannetje schudde bedenkelijk het hoofd. Onderwijl stak ze echter haar hand weer in den zak

van haar bonte schort en toen die er uit kwam, zat er een heel mooi, rood-blozend appeltje in.

Klein-Japie was, toen hij merkte van buurvrouws goede gave aan Siem, dadelijk naderbij gekomen. Hij wist wel, dat hij bij zulke gelegenheden nooit vergeten werd.

‘En die is voor jou.’

‘Danke vouw Jannetje, jekke moede.’ En stralend hield hij hem omhoog. Toen ging het ‘hap.’

‘Maar jongen, moet jij hem ook al zoo maar opeten?’

‘Jekke appew, buuvouw.’

Hap, één rood wangetje was al verdwenen. En hap, het tweede volgde.

Hoofdschuddend stak vrouw Jannetje voor den derden keer de hand in den diepen zak van haar bonte schort en toen die er uit kwam, zaten er twee mooie, geel-bruine peren in. Die legde ze op tafel.

‘En die zijn voor moeder. Ja, ja!’ ging ze voort, ‘die mag ook wel eens wat hebben. Die denkt altijd maar alleen om haar kinderen!’

En weer verdween de hand in den diepen zak van haar bonte schort, en toen die er uitkwam... Nee, die kwam er niet meer uit. De zak was leeg en de hand werd er maar uit gewoonte ingestoken en bleef er voorloopig.

Moeder borg de twee peren zorgvuldig in een la van haar kast.

‘Eigenlijk stuurt Keesbuur me, Siem,’ begon vrouw Jannetje nu. Siem schrok een beetje. Hij had zich toch al niet zoo heel erg op zijn gemak gevoeld. Want den vorigen dag had moeder hem verteld van Jan, hun zoon,

en waarom Keesbuur en vrouw Jannetje niet van Sinter Maarten meer hielden en moeder had ook verteld, dat Keesbuur alles wist, hoe het ongeluk gekomen was en waarom ze die schuit met zakken hadden willen leegen. Erg op zijn gemak was hij dus niet en hij schrok een beetje, toen vrouw Jannetje zei, dat Keesbuur haar eigenlijk had gestuurd.

‘Ja,’ ging ze voort, ‘vanmorgen zei Keesbuur zoo: Zou Siem zich nooit eens vervelen, zoo alleen als hij den heelen dag is. Verveel je je wel eens, jongen?’

‘Een enkelen keer wel ers, buurvrouw. Maar niet veel.’

‘Zou je vanmiddag wel eens bij ons willen komen?’

‘Ik moet eerst slapen, vrouw Jannetje,’ en Siem keek moeder eens aan.

‘Ja, maar als je geslapen hebt? Buurman heeft nog een paar oude boeken. Heele groote. En daar staan mooie platen in. Dan kon je die eens met hem bekijken. Wil je dat?’

‘Graag, vrouw Jannetje!’ - ‘t Was Siem eigenlijk wonderlijk te moede. Dat was nog nooit gebeurd, dat Keesbuur hem uitnodigde om hem eens een bezoek te brengen. En nù deed hij dat, nu wij zessen hem stellig veel verdriet gedaan hadden. ‘t Waren toch eigenlijk twee heel goeie menschen, die buurvrouw en buurman.

‘Vrouw Jannetje, is buurman niet boos op me?’ vroeg hij ineens.

‘Boos? Welnee, jongen. Waarom?’

‘Om, u weet wel, van dien avond.’

‘Jongen, daar heb je toch genoeg straf voor gehad.’

Siem zweeg.

‘Dus kom je vanmiddag?’

‘Graag, vrouw Jannetje.’

‘Ik kom ook, middag,’ riep Japie ineens. Hij had juist zijn laatste stukje appel verwerkt en hield alleen het steeltje nog in zijn hand.

Vrouw Jannetje bukte zich en nam hem bij zich op schoot.

‘Wou jij ook zoo graag eens bij Keesbuur komen? Dat mag je hoor, maar vanmiddag komt Siem en dan komt Japie morgen, is dat goed?’

‘Dat isse goed,’ vond Japie. ‘Ikke mowge. Moede ook mowge.’

‘Ja, en dan gaat moeder ook mee, hoor.’

‘Siem ook mee, Mijndert ook mee, Annie ook mee.’

Als het naar Klein-Japies lust en verlangen ging, zou hij de heele wereld graag meegenomen hebben. Hij gunde anderen ook graag van zijn vreugde.

Buurvrouw zette hem weer op den grond en vertrok. Moeder ging verder voor het eten zorgen en Siem en Japie gingen spelen.

‘Wat zullen we spelen, Japie?’ vroeg Siem.

‘Boot,’ verklaarde Japie kortaf. En dan wist Siem wel wat er moest gebeuren.

Twee stoelen met de zittingen tegen elkaar vormden de boot. Japie en Siem waren de passagiers. De huiskamer was de wijde, wijde wereld en die stoomden ze door, en tukke, tukke, tukke deed de boot en hij voer hen langs vaarten en plassen, langs weilanden en dijken en wegen en het water lag blank en de hemel was blauw en er was niets dan het licht van de

lieve zon, die alles bescheen en vroolijk maakte.

's Middags om tegen vieren ontwaakte Siem uit zijn verkwikkend slaapje en gluurde door de gordijnen de kamer in. Moeder zat te naaien in haar hoekje. De middagzon wierp nog een paar laatste stralen door het venster in de kamer.

‘Moeder, mag ik opstaan?’

‘Zeker, jongen. 't Is bij vieren.’ Een glas warme melk stond hem al te wachten.

‘Moeder, zou buurman nu heelemaal niet boos meer zijn?’

‘Welnee, jongen, en hij is heelemaal niet boos geweest. Ik heb je immers al meer gezegd, dat hij zoo kwaad niet is, als jullie wel denkt.’

Ja, dat begon Siem nu ook wel te begrijpen, maar 't was toch nog wel een beetje vreemd.

‘Zal ik dan nu maar gaan, moeder?’

‘Ja, best, dat zou ik maar doen.’

‘Brengt u me even weg, moeder?’

‘Weg brengen? Siempie, Siempie. Je kunt wel merken, dat je wat verwend bent de laatste weken. Nee hoor, ga je gang maar, anders ben je ook altijd haantje de voorste, en Keesbuur zal je niet opeten.’

Van Siems huisdeur tot de keukendeur van vrouw Jannetje was maar enkele stappen, maar ze vielen Siem nog zwaar genoeg. En of je nu die stappen al langzaam doet, juist omdat ze zoo zwaar zijn, eindelijk komt daar toch een eind aan, en zoo was het ook met die passen van Siem. Er kwam een eind aan en hij stond voor de keukendeur. Nu moest hij den knop wel omdraaien en

‘volk’ roepen en dat deed hij dan ook. Maar hij deed de deur zoo voorzichtig mogelijk open en hij riep dat ‘volk’ zoo zachtjes, dat hij alleen maar merkte, dat er ‘volk’ was. Toen moest hij wel wat harder roepen. En na een paar kuchen, ging dat ook wel, maar toen ging het ineens zoo luid, dat hij er zelf van schrok. Daar binnen hoorden ze het nu wel, maar ze schrokken er niet van.

‘Daar is Siem zeker,’ zei vrouw Jannetje.

‘Ja, dat kon wel zijn,’ zei Keesbuur en hij ging zelf naar de keuken, Siem tegemoet.

‘Dag buurman.’

‘Zoo jongen, ben je gekomen, dat is goed. Kom maar binnen.’

Keesbuur stak hem zijn rimpelige, oude hand toe en Siem lei er de zijne in. Keesbuur knikte eens even en lachte een beetje, en toen wist Siem ineens, dat het werkelijk goed was. Maar dat Keesbuur zoo knikken en lachen kon, dat had hij nooit geweten. Dat had hij alleen maar van zijn moeder en meester Banders gezien. Nu voelde hij zich dadelijk thuis en zoo stapte hij de groote huiskamer van vrouw Jannetje en Keesbuur binnen.

Vrouw Jannetje zat op haar gewone plaats voor het raam. Er stond een stoel voor hem bij tafel klaar, vlak bij den stoel van Keesbuur. Hij was hier maar één keer geweest, toen hij met moeder mee was gegaan om het kleine huisje te huren. Dat was nu alweer een paar jaar geleden, maar hij wist het nog best. Kijk, daar had je de schouw met die mooie, blauwe tegels en van onderen

een glad-koperen rand. Wip, was hij weer van zijn stoel en stond er bij. Hij wist nog best, wat verschillende van die tegels voorstelden. Kijk, daar had je dien man en die vrouw bij dien boom. Dat waren zeker Adam en Eva in het Paradijs; daar had moeder hem wel van verteld. En dat waren Kain en Abel. Kain sloeg Abel dood. De rook van Abels offer ging recht omhoog. Dat kon je zien en daar had je dat van Kain, daar sloeg de rook van neer. En dat was Jezus, hij droeg zijn kruis zelf op zijn schouders en dat viel hem heel moeilijk, dat kon je best zien.

En daar was een man; die was aan het zaaien. Dat was ook zeker wel iets uit den bijbel, wat er op dien tegel stond.

Hij was heelemaal vergeten, dat er nog twee mensen in de kamer waren. Daar hingen die portretten nog, die herinnerde hij zich ook van den vorigen keer. Die twee meisjes waren zeker de twee dochters van buurman en buurvrouw, toen ze nog jong waren. En die jongen daar, dat was zeker Jan.

Keesbuur en vrouw Jannetje zaten hem glimlachend aan te kijken en ze zagen, hoe z'n oogen gingen van de schouw naar de portretten en daar bleven staren naar dat eene.

'Ja, Siem,' zei Keesbuur toen eenvoudig: 'Dat zijn onze kinderen. Dat zijn Jansje en Aafje en dat is Jan. Die ken je niet, hè? Die is ver weg. Willen we nu die boeken eens voor den dag halen?'

't Was Siem vreemd te moede. Wat zei buurman dat kalm van Jan. Maar toch voelde hij zich heel bedroefd,

zóó als buurman het zei, en hij ging in dat oogenblik veel van Keesbuur houden. En dat is zoo gebleven zijn heele verdere leven.

Buurman ging naar een ingemetselde kast in den muur en kwam terug met twee dikke boeken, rood ingebonden, en die legde hij op tafel. Toen bogen zij beiden zich over de platen.

In die dikke boeken stond veel van vreemde landen en volken. Siem zag platen van verre steden en van rivieren in landen, waar de kokos groeit en de tijgers leven. En overal wist Keesbuur wat van te vertellen.

Voor al een paar platen vond Siem prachtig. Op de eene zag je de zee. Een grauwe, donkere lucht hing er boven. Hooge golven gingen er, wit schuimend, niets dan de zee. Een paar groote vogels scheerden langs het water. Daar zag je midden op de golven een eigenaardig schip. Twee lange kano's, een punt opwippend voor, een punt opwippend achter. En de twee kano's aan elkaar verbonden door een planken vloer. Een mast er op, en een zeil van boven heel breed, van onder uitlopend in een punt. En op dat ranke vaartuig, zag je wel zes mannen, spiernaakt. En voort ging het over de wijde, golvende, schuimende zee. De vogels sperden hun bekken wijd open en krijschten.

‘Dat is in Indië,’ zei Keesbuur. ‘En dat zijn papoea's.’ - Meer niet.

Maar Siem wist genoeg. En hij keek er lang naar. Hij zou wel mee gewild hebben. Ze konden zeker wel zwemmen als ratten, die papoea's.

En op de andere plaat zag je sneeuw en ijs, zoo ver

het oog reikte. Dat was bij de Eskimo's. Vooraan zag je in hun huis, dat was uitgegraven in de sneeuw. Eerst een gang, daar kroop net een man door. En dan een soort hol. Net een omgekeerde halve bol en dat was hun kamer, daar woonden ze in den heelen, langen wintertijd. Buiten zag je nog een slee staan, en daar zaten een paar honden bij.

‘Die spannen ze er voor,’ zei Keesbuur. ‘Soms wel tien en nog meer. En dan gaat het vooruit over de sneeuw- en ijsvlakte, zoo hard als het maar kan.’

Siem moest onwillekeurig aan de holbewoners denken, toen hij die plaat zag. Den volgenden zomer moeten we ers Eskimo spelen, dacht hij. Maar dat zei hij niet.

Wat waren dat fijne boeken. Telkens als er een paar bladen werden omgeslagen, was er weer wat nieuws. En Keesbuur vertelde daar met zachte stem en eenvoudige woorden wat bij. Siem reisde en reisde en het ging hem als de kleine Japie, wanneer die in zijn boot zat, die tukke tukke deed over het water.

Wat was de wereld groot en wat was er veel! En wat was er veel moois en schoons! En de oude man en de jonge Siem zaten nog lang, nadat de lamp reeds was aangestoken, gebogen over de boeken, die hen deden reizen door die groote, schoone wereld. Maar het grootste en schoonste gebeurde nog ver van die verre steden en rivieren. Heel dichtbij, in hun eigen harten. Want dat jonge mensch voelde al meer en meer, dat die oude man goed en vriendelijk was gebleven te midden van alle zorgen en al het verdriet, dat hij had beleefd. En die oude man gevoelde zich weer gelukkiger en blijder nu hij

't geluk en de blijdschap zag van dien jongen, dien straatbengel, bij de mooie platen in zijn oude boeken. En hij begreep, dat die jongen ook nog wel wat anders was, dan alleen een bengel. En zoo ontbloede er in hen beiden een goede vriendschap voor elkaar.

Keesbuur bracht Siem zelf naar huis terug.

'Hier breng ik je jongen terug, buurvrouw Pieterse. En hij komt nog ers, heeft hij gezegd.'

'Zoo dat is goed. Is het je bevallen, jongen?'

'Nou.' - Meer zei Siem niet, maar dat eene woordje zei genoeg. En toen een klein uurtje later, moeder hem in zijn bed nog eens warm toestopte, zei hij nog:

't Is een fijne man, Keesbuur, moeder.'

'Dat is het juist, Siem. Daar kan ik ook van meepraten.'

Negende hoofdstuk.

Het was avond. De sneeuw lag ver en rustig over de landen. De lucht was helder. De menschen gingen langs de wegen en je hoorde ze niet. Alle menschen waren ineens rijk geworden en liepen zelfs buiten op kostbare tapijten, zooals ze nog nooit in één weverij door menschenhanden waren gemaakt.

't Was een uur of vijf en we waren moe van al het spelen en werken in de sneeuw. Boer Krelis was een goede toevlucht en hij ontving ons met open armen. Siem was er na dien ongelukkigen avond nog niet weer geweest en wij slechts weinig en dan nog maar voor korte oogenblikken.

Maar nu zaten wij weer met Siem bij boer Krelis en er ontbrak niets aan ons jongensgeluk, want Mie vertelde.

Toen boer Krelis zag, dat Siem er weer bij was, had hij dadelijk Griet en Mie laten roepen. Die moesten den drenkeling ook eens zien. En Griet had hem de hand

gedrukt en hem gelukgewenscht met zijn beterschap en Mie had hem eens met haar hand op de schouders geklopt en gezegd:

‘Dat is nog goed afgelopen, jongen. Jullie ook met dat kruipen onder dat pakhuis. Ik heb je er nog wel voor gewaarschuwd.’

‘Och Mie, kom nu maar niet meer met die aardmannetjes aan, dat weten we nu al. Vertel ze maar eens wat anders, dan zijn ze meteen stil en wij kunnen rustig melken.’

En zoo was het gebeurd. Mie kende een heeleboel oude verhalen. Die had ze niet uit de boeken, want ten eerste stonden ze daar niet in en ten tweede kon ze niet lezen; maar die verhalen waren zoo oud als de wereld misschien wel en de vader vertelde ze aan z'n zoon. en de moeder vertelde ze aan haar dochter en die vertelden ze weer aan hun zoon en dochter en zoo werden ze ouder dan de menschen en ze leefden door de tijden heen, totdat Mie ze hoorde van haar moeder en grootmoeder en ze later weer aan ons vertelde.

‘Der is een land,’ begon Mie, ‘en dat heet Indië en der is een ander land en dat heet Amerika. En die landen waren nog niet ontdekt. Toen waren er nog geen stoombooten, alleen maar schepen, en die schepen voeren toen al ver weg. Jaren bleven ze soms uit.

Nou, eens zeilde er ook weer zoo'n schip de haven uit. En 't zeilde maar al door en eindelijk kwam het in een onbekende zee. Daar begon het te stormen, zoo erg, dat het schip verging. Alle menschen verdronken; de kapitein, de stuurman en de matrozen. Alleen drie matrozen

spoelden aan land. Daar lagen ze nat en bewusteloos aan het strand. Brr, zoo koud en eenzaam. En toen ze eindelijk bij kwamen, stond de zon hoog aan den hemel en die had hun kleeren al vast gedroogd. Ze zagen elkander aan en wisten niet, waar ze waren. Ze hadden honger en gingen dus maar op stap. En ze liepen en liepen, maar de wegen kenden ze niet en het land kenden ze niet. Ze kwamen door dichte bosschen, maar huizen zagen ze niet en menschen evenmin. En toen de zon was ondergegaan en de duisternis over de aarde zonk, hadden ze nog niets gegeten en ze hadden alleen wat kunnen drinken van het water uit een snelstroomend beekje.

‘We moesten maar gaan slapen,’ zei de een. Ze hadden wel ergens honger ook, maar het was toch donker en de anderen vonden het dus goed. Ze klommen ieder in een hoogen boom, want ze waren bang voor wilde dieren, voor tijgers en leeuwen, en daar hoog in die boomen sliepen ze in.

Tegen middernacht werden ze wakker door een vreeselijk geraas en toen ze verschrikt naar omlaag keken, zagen ze in de verte een wagen aan komen rollen. Die reed zoo hard als een trein van nu. En hij had twee vurige oogen. Voor den eersten boom hield hij even stil, toen reed hij door en bleef bij den tweeden boom staan en zoo ging het ook bij den derden boom. Toen reed hij door en verdween in vliegendende vaart in het donker van den nacht.

Je kunt begrijpen, wat ze daar met elkaar over spraken. Maar wat het was, daar konden ze toch niet achter komen. Eindelijk sliepen ze van vermoeienis weer in.

Den volgenden morgen al vroeg zetten ze hun onderzoekingstocht weer voort. Ze liepen en liepen, maar de weg bleef hun vreemd en het land bleef hun vreemd en ze vonden niets te eten dan wat rauwe wortelen en wat boschbessen. Toen de dag ten einde liep, waren ze weer midden in een groot bosch, en menschen hadden ze niet gezien. Moe en moedeloos klommen ze weer in een hoogen boom naar boven en ze wisten niet, wat het leven hun brengen zou en hoe dit eindigen moest. Zoo kwam de slaap. Maar tegen middernacht, daar werden ze weer wakker en dezelfde wagen naderde weer. Zijn vurige oogen doorboorden het duister. Weer bleef hij staan voor iederen boom en weer verdween hij daarna pijlsnel in het duister van den nacht, zonder dat ze iets van een mensch hadden gezien, of ook maar iets van een menschenstem vernomen. Weer bespraken ze lang en breed, wat voor een wagen dat toch zijn kon, totdat een van hen zei: 'Waar een wagen is, moeten menschen wezen. Als die wagen morgennacht weer komt en stilhoudt onder mijn boom, dan ga ik er in.'

'En ik ook,' zei de tweede. 'Zoo kunnen we toch niet blijven leven. Als we dan toch sterven moeten, komt het er ook niet veel op aan, hoe dat gebeurt.'

De derde zou ook meegaan.

De derde nacht kwam en ze sliepen weer ieder in een hoogen boom. De wagen kwam weer en weer hield hij stil onder iederen boom. Maar toen hij daarna weg reed in het donker van den nacht, waren de boomen leeg en de drie matrozen zaten in den wagen en pijlsnel gingen ze vooruit.

Toen de wagen eindelijk stil hield, stonden ze voor de poort van een prachtig paleis. Dat gingen ze binnen. De poort ging vanzelf open, maar ze zagen niemand. Ze gingen verscheidene zalen door, de een al mooier dan de andere, de deuren gingen van zelf voor hen open en sloten zich weer achter hen, maar mensen zagen ze niet. Eindelijk kwamen ze in een zaal, daar stond een tafel, wit gedekt voor drie personen. Nu, dat beviel hun best, na al de ontberingen die ze de laatste dagen geleden hadden, dat begrijp je. En ze smulden van de spijzen, die daar stonden opgedischt, zoo lekker, als ze nog nooit gedaan hadden. Toen ze daarmee klaar waren, zeiden ze: ‘Nu zullen we nog eens verder kijken.’

Ze kwamen in een kamer, daar stonden drie bedden, helder en frisch opgemaakt. Dat stond ze ook wel aan.

‘Daar konden we wel eens een dutje op gaan doen,’ zeiden ze, ‘dat zal ons beter bevallen, dan daar boven in die wiegelende boomen.’

Ze deden het en het beviel hun ook beter. Ze sliepen als marmotten.

‘Nou en die kunnen slapen,’ riep Siem, ‘dat weet ik.’

‘Stil nou jò!’

‘En ze sliepen als marmotten. Maar zoo ongeveer weer tegen middernacht werden ze wakker, doordat er iemand over hen heenliep, maar toen ze goed en wel begrepen, wat er eigenlijk gebeurde, was die al weer verdwenen. Ze sliepen weer in en er gebeurde verder niets.’

Den volgenden morgen vonden ze weer den tafel gedekt en dien heelen dag zwierven ze door het paleis

en verwonderden zich zeer over al wat ze zagen en vooral over hun eigen toestand. 's Avonds sliepen ze gerust weer in en droomden van al de mooie dingen, die ze zagen.

Maar tegen middernacht, daar had je het weer. Weer liep er iemand over hen heen, maar voor ze recht begrepen, wat er gebeurde, was hij weer verdwenen. Dat was een rare geschiedenis, maar ze wilden weten, wát voor een geschiedenis het was en daarom besloten ze den volgenden nacht wakker te blijven. Ze deden het ook en toen tegen middernacht die gestalte weer over hen heenliep, grepen ze hem en hielden hem goed vast ook.

‘Heila baasje, wat moet dat!’ En het baasje vertelde hun, dat het juist de bedoeling was, dat ze hem zouden grijpen, want de wagen met de vurige oogen had hen hierheen gebracht, omdat ze een koningsdochter moesten verlossen, die daar door zeven draken gevangen gehouden werd in het paleis en als ze die zeven draken aan durfden en ze overwonnen, zou de koningsdochter verlost worden en zij zouden een prachtig nieuw schip krijgen, waarmede ze naar huis konden varen en dat ze houden mochten ook.

Top, dat stond hen aan. Een nieuw schip, daar waren ze voor te vinden en van draken waren ze niet bang. Als ze maar wapens hadden. Nu die kregen ze en toen versloegen ze de draken. Hoe, zei Mie, dat weet ik niet precies, want ik heb meer verstand van koeien. Maar toen ze dood waren, hoorden de matrozen ineens een prachtigen, jubelenden zang, die klonk als een uit hon-

derd vrouwekelen, maar ze zagen niemand, de koningsdochter ook niet. Maar dat kon ze weinig schelen, want dicht bij het paleis was de zee en daar lag op de reede een fonkelnieuwe driemaster en die was van hen en ze zijn er veilig weer mee thuis gekomen.'

'Nou maar,' riep Jan de Zwart, toen het uit was, 'zoo'n reisje zou ik ook wel eens willen maken!'

'Ja, dat zeg je,' zei Mie, 'maar dan moest je zeker vooruit weten, dat de golven jou aan land spoelden, net als die drie matrozen.'

'Of,' riep dikke Hein, 'of je moest een schip hebben, dat zoo groot was, dat het niet vergaan kon!'

'Die zijn er niet,' zei Siem toen.

'Nee enkel maar,' beweerde Hein.

'Die zijn er niet,' zei Siem nog eens met nadruk. 'Mijn moeder heeft me ers verteld van een schip en dat was zoo groot als van Amsterdam tot Texel en dat is toch vergaan.'

'Dat kan niet,' riep dikke Hein toen heftig.

'Dat kan wel!'

'Dat kan niet!'

'Ja jongens, dat kan wel,' zei Mie nu kalmpjes, 'mijn moeder heeft me ook al van dat schip verteld.'

'Nou,' zei Siem, 'mijn moeder zei, dat schip heette het Schip van Sinternuiten en 't was zoo groot, dat een man op een paard wel zes weken werk had om te zeggen, dat het schip klaar was om uit te zeilen en dan duurde het nog wel zes weken voor ze goed en wel aan 't zeilen waren.'

'Ja,' vulde Mie aan, 'en dat schip was vol geladen

met zout en dat is toen op een keer vergaan en daardoor is de Noordzee nu altijd nog zoo zout.'

Maar toen ontstond er een gejoel en gejuich door elkaar, dat Mie maar gauw opstond en lachende en zich de magere handen wrijvende verdween.

Toen de kalmte een beetje terugkeerde in den stal, hoorden we buiten zingen.

'Hoor, er zingt er een buiten,' zei een van ons. We luisterden allen.

Daar klonk buiten een donkere stem, die zong in den avond en zacht daar boven uit ging een schel stemmetje, dat meedeinde op en neer met de tonen van een lied, waarvan we geen woord verstonden, maar dat we dadelijk herkenden, al hoorden we het meestal maar eens of tweemaal in den tijd, die verliep tusschen winter en winter. En dat was in de dagen, die gingen om Kerstmis, als het jaar ten einde liep en alle dagen waren als een mooie, stille Zondagmorgen. Dan kwam de man met de ster. De avonden waren donker en eenzaam, de kinderen zaten in huis en speelden of lazen bij het licht van de lamp en de gezellige warmte van de al maar brandende kachel. Dan ging het ons als nu, dan klonk op een avond heel uit de verte de donkere zang van den man met de ster. En dan vlogen we op, lieten alles in den steek en verdrongen ons bij de buitendeur en tuurden in de duisternis. Dan zagen we hem komen in de verte, en duidelijker hoorden we zijn zang. Maar meer dan de man en meer dan zijn lied, was ons de ster, die hij droeg. Die lichtte, lichtte rood en groen en wit en blauw, en die draaide langzaam nu de groene punt boven en dan de

witte en dan de blauwe en dan de roode.

Dan waren we niet te houden meer en we moesten naar buiten, ten dan stonden we en zagen op naar die groote, lichtende ster, die toch maar gemaakt was eenvoudig van wat latten en papier en met een kaarsje, dat er in brandde, maar die zoo mooi glansde en kleurde in den avond.

Zoo waren we ook nu niet te houden en fluks schoven we achter elkaar den stal uit, door het donker bij den hooiberg, den hoek om en de steeg in. En gekomen waar de straat was, wit en stil geleid langs de vaart, daar zagen we den man staan voor het huis van den bakker. Hij was wit van de sneeuw, die weer langzaam uit den onzichtbaren hemel daalde en om hem dromde het van jongens en meisjes, ook witjes reeds gedekt door de al maar vallende vlokken. Daar was de ster, nu zagen we ze duidelijk. Nu stonden we er bij, en nog maar fluisterend gingen enkele stemmen. Al die anderen zweg en zagen en luisterden.

Nu hoorden we ook weer de woorden van het lied. Hoor, hij zong! Dat was zijn oude stem, dat was de oude wijs en fijn en daarboven uit trillerde nog het stemmetje van zijn dochttertje, zoo oud zoo wat als wij en met een fijn bleek snuitje. Wat zou ik graag dat meisje zijn geweest! Dan had ik mee mogen zingen en mee mogen gaan van huis tot huis in den wit-sneeuwen avond over de lichtende wegen, met de ster, die kleurde en glansde.

Hoor hij zong! Dat was weer de oude stem en de oude wijs en het zong mee in ons, maar in stilte:

Nu zingt den Heere blij,
Wij menschen al te garen
En ook de Engelenrij
In deze nieuwe jaren.

Want in deez' donk'ren nacht,
Maria's lieve zoone,
Zoo lang al reeds verwacht,
Werd in deez' nacht geboren.

Die ster die daar verscheen,
Drie wijzen uit het Oosten,
Die trokken er haastig heen,
De ster, die hen vertroostte.

Toen zijn ze voortgegaan,
Totdat de sterre bleef stille staan.

De ster, die stond toen stil,
Verroerde geene vinne,
Te Bethlem boven den stal.
Daar trokken ze haastig binnen.

Daar lag dat kleine kind,
In doeken teer gebonden,
Bij de beesten in een stal,
Voor onze booze zonden.

Daar lag die lieve Heere,
Die zooveel goeds doen zal,
Dien wij nu allen eeren,
Al bij de beesten in een stal.

Dat zong de man. Of wij jongens alles begrepen, wat hij zong? Wel weet ik, dat ik zag in mijn gedachten, als ik zoo luisterend stond en hoorde:

Een land hier ver vandaan, Palestine. Een donkere nacht en een donkere hemel. Maar aan dien hemel een ster, die lichtte en schitterde, meer en schooner dan ooit een ster te voren. En drie wijze mannen zagen de ster; die zagen haar en die wisten, dat nu Jezus geboren was, Jezus, die later, grooer geworden, zou rondgaan onder de menschen en die hun vertellen zou, hoe de wereld beter en mooier zou kunnen zijn, wanneer ze zelf beter en mooier van binnen werden. Jezus, die geen kwaad kon zien en geen onrecht kon dulden en geen leugen wou spreken, en die eindelijk gekruisigd zou worden door menschen, die hem haatten, juist omdat hij hen en anderen op hun fouten en gebreken gewezen had.

De drie wijze mannen zagen de ster, nadat ze dagen gereisd hadden door verre landen en onbekende streken om Jezus te zien en de ster ging hen voor aan den donkeren nachthemel en ze volgden haar. Tot zij eindelijk stil bleef staan, boven een stal in een stadje, en daar waren Maria en Jozef; en daar was Jezus geboren en daar lag hij, zacht gewikkeld in doeken in een krib. En de beesten en de menschen en de kleine Jezus, ze waren daar allen bijeen, gedekt door een dun dakje en beschut door schamele muren. Daar gingen de wijzen binnen en groetten Jezus eerbiedig.

Dit zag ik alles, waar de man van zong. En de ster, die zagen we voor ons, groot en mooi en heerlijk. Voor elk huis en voor iedere deur klonk het lied, en de ster

draaide langzaam, langzaam. Zoo zagen wij het ieder jaar.

En we gingen mede van huis tot huis door den vredigen avond voor Kerstmis en toen de huizen minder talrijk werden en nog maar hier en daar op donkerden langs de vaart, toen hielden we stil en durfden niet verder. We zagen de man voort gaan. Naast hem zijn klein, bleek meisje, dat ons een prinsesje leek uit een sprookje. We zagen ze na, tot ze in het donker verdwenen en alleen de ster nog groot en stralend lichtte in de verte. Toen keerden we terug, en gingen den weg naar huis rustig en maar weinig sprekend voor jongens als wij.

Heel uit de verte hoorden we nog flauw den zang van den man, die zong zijn lied van de sterre.

Tiende hoofdstuk.

Het wou maar niet vriezen in de kerstdagen. Papa Winter was dien Zaterdag al met sneeuw begonnen en wij hadden nu minstens verwacht, dat hij daar nog dienzelfden nacht een flinke portie ijs in de slooten aan zou toevoegen.

Maar jawel! Van onze verwachtingen had Papa zich weinig aangetrokken, en toen we den eersten Kerstmorgen naar buiten snelden, vonden we nog wel de wegen wit, maar in de slooten lag zoo'n onnoozel dun vliesje ijs, dat een fatsoenlijke Hollandsche jongen daar zijn neus voor optrekt. En dat deden wij dan ook. Maar al trokken we er onzen neus voor op, we moesten toch even goed nog eens onderzoeken, hoe sterk, dat onnoozele vliesje wel was, maar toen zelfs een nietig kiezelsteentje er door weg zonk, flup, en een klein, rond gaatje achterliet, toen wendden we ons toch minachtend af en gingen sleeën.

De Kerstmis was een witte Kerstmis, maar de schaatsen bleven op den zolder.

Nauwelijks waren die paar Zondagen achter den rug, of die grauwe Papa dacht zeker: 'Ziezoo, nu is het welletjes, nu hebben ze een paar knappe dagen gehad, zooals het behoort met Kerstmis, nu kan ik weer m'n gang gaan.'

Hij scharrelde van alle kanten grijs-gauwe wolkenzakken bij mekaar, die volgepropt waren met sneeuw; die begon hij over de wereld uit te schudden. Maar terwijl hij daar zoo druk mee bezig was, dat hij nergens anders oog voor had, dacht de Zuidenwind, die een dag of wat leelijk door hem in een hoekje geduwd was:

'Wacht ouwe, jij denkt de menschen te pakken te nemen, ik zal het jouw ers doen.' En ongemerkt uit zijn hoekje begon hij te blazen, pff, pff, vlak langs de aarde. Niet hard, maar zoo stiekempjes aan maar en de winter schudde en schudde en zag onder zich niets dan wirrelende, warrelende sneeuwvlokken, zóó veel, dat hij de aarde er niet door kon zien.

'Dat gaat goed,' dacht hij en hij streek zich eens welgevallig langs den baard.

Onderwijl daalden de vlokken en raakten in den zachten en verwarmden luchtstroom, dien de Zuidenwind over de aarde blies en daar smolten ze en de menschen op aarde zeiden: 'Het regent' en wij jongens mopperden. Dat ging zoo door van den middag tot een uur of drie. Toen dacht de winter: 'Ziezoo, nu heb ik ze genoeg getrakteerd, en hij rustte van zijn werk en blikte met welbehagen naar beneden, waar de vlokken nog al

maar dwarrelden. Maar toen dat minder werd, want dat werd het natuurlijk al gauw, toen er geen nieuwe zakken werden aangesproken, - wat was dat? Waar was de sneeuw? Niets dan modder en water op de straten en een vieze, grauwgrijze sneeuwpap op de landen. Dat had die gniepige Zuidenwind hem gelappen! Dat begreep hij dadelijk! Wacht maar, hij zou hem wel!

Maar zoo gemakkelijk liet de Zuidenwind zich toen ook niet op den kop zitten. Die begon te blazen en te sissen en zoo luid mogelijk om hulp te roepen. Al gauw kwamen daar opdagen zijn vrienden: de Westenwind en de Zuidwestenwind en zij met hun drieën begonnen op te spelen tegen vader Winter, dat het een lieve lust was. Maar de menschen op de aarde vonden het niet zoo'n lieve lust; want het woei en woei, nu uit het westen dan uit het Zuiden en dan uit het Zuidwesten, nu een ruk, dan een stoot, dan een woedende vlaag met een luide gil en hier vloog de Zuidenwind op een heer aan, rukte hem den hoed van het hoofd en smet dien den winter naar het gezicht en daar vlogen ze met zijn drieën schaterlachend naar een parapluie en keerden hem onderstboven en hielden de punten dreigend en grijnslachend onder den neus van den steeds boozter wordenden en steeds heftiger wordenden vader winter, tot het donker werd en zijn geduld geheel uitgeput was. Toen riep hij met een donderend geluid *zijn* vrienden te hulp en ze kwamen met grommende geluiden en kwade gezichten; de Noordenwind en de Oostenwind en wij hoorden, stil in de huiskamer gezeten, den heftigen strijd, daar buiten in het donker aan. Gierend en jammerend

vloog de Westenwind bij wijlen door de steeg en loeiend van toorn was het, of de Oostenwind daar dan tegen in ging, tot dan plots een heftige warreling van al de kampenden, één woedend gegil en geraas deed opstijgen. Pannen smeten ze elkaar naar het hoofd, we hoorden ze kletterend stuk vallen op de straatsteenen. Takken vlogen door de lucht en striemden in de gezichten der tegenstanders; totdat eindelijk, de Oostenwind,forsch en ruw gezelschap, die was komen aangieren over verre landen, in matelooze woede met een greep van zijn machtigen reuzenvuist een jongen boom bij de kerk om de kruin vatte, hem uit den grond sleurde en, hem heftig rondslingerend, er op de vijanden mee inbeukte. Toen was 't uit, ijlings bliezen de zuidelijken den aftocht en ziende, dat zijn hulp nu overbodig was, trok de Noordenwind zich daarna ook weer terug in zijn ijzige woning, ver achter de schuimende zeeën. Maar de Oostenwind, prat op de behaalde zege en zonder lust om weer dadelijk dit land te verlaten, bleef nog wat blazen over de verlaten, nachtelijke landen en verkilde het water in de slooten en de vaart tot ijs. Tegen middernacht was ook hij bedaard, hij trok zich terug, maar bleef op verren afstand toe zien, of soms zijn hulp nog meer gewenscht zou worden. En de winter, ziende dat het goed was, zooals het was, lachte tevreden en legde zich voor eenige uren ter ruste.

Toen was alles stil onder den grooten, klaren hemel en de sterren schenen.

Den volgenden morgen lagen de wegen glad beijsd. Japie Stopgaren duwde een handkar voor zich uit, die

volgeladen was met zand en een andere man greep daar telkens in met volle handen en smeed het met krachtigen armslag schuin neer, dat het fijn uit elkaar stoof en waar de kar voorbijgereden was, lag een smal, bruingeel pad over den gladden, glinsterenden weg. Mie van boer Krelis verscheen buiten met een paar oude sokken over haar sloffen. Zoo stond ze vaster. Ze strooide asch en kolengruis in de steeg en al gauw liet moeder Lina een handje helpen. Er lagen doode takken in het grasveld voor de boerderij en een paar pannen lagen aan scherven in de steeg.

Na middernacht had het weinig meer gevoren, zoodat het ijs in de slooten ons nog lang niet dragen kon. Maar erg kon ons dat niet schelen, die gladde, ijzige weg was fijn genoeg. Daar sleedden en gleden we op naar hartelust, een enkele verscheen zelfs met een paar schaatsen onder zijn voeten, maar die verdween al gauw weer, want het ijs was veel te ongelijk en te hobbelig om er een behoorlijke streek op te doen.

Het zal zoo ongeveer een uur of elf geweest zijn, toen wij vieren, Siem, Gerrit Glas, dikke Hein en ik, die voor ons huis aan het sleeën waren, geroepen werden door Krelisboer.

Hij stond in zijn blauwen kiel op den stoep van de achterdeur.

‘Jongens, hé, kom ers hier!’

Wij stormden de steeg in. Wat zou hij willen?

‘Heb je wel eens in een arreslee gezeten?’

Geen van allen.

‘Wil je er wel eens in zitten?’

‘Met een paard er voor, Krelisboer?’ grapte Siem.

‘Ja natuurlijk! Nou, zou je dat willen?’

Dat was ook een vraag! Natuurlijk wilden we dat!

‘Luister ers. Ik heb nog een goede ar op den zolder staan. Die gaat er vanmiddag af en ik heb twee paarden op stal staan.’

‘Gaan die er voor en mogen wij dan mee?’

‘Nee, daarvan gaat er één voor en dan mogen jullie er in en ik ga achterop. En boer Siemens - die woonde dicht bij den molen - heeft ook nog een ar en daar gaat het andere voor en als jullie dan nog vier jongens uitzoekt, mogen die ook mee!’

Dat was een feestbericht.

‘Ik kies Jan de Zwart!’ riep Siem.

‘Ik Klaas Struiser!’

‘Ik Jaap van den Berg!’

‘Ik Piet van Stralen!’

‘Mooi,’ zei Krelis, ‘ga het ze dan maar zeggen en om twee uur precies rijden we af, hoor. Geen minuut later.’

‘Goed, goed. Maar Krelisboer, wie stuurt dan de tweede ar?’

‘Dat zul je wel zien?’ lachte hij geheimzinnig. ‘Adie.’

Krelisboer stak zijn handen in zijn zakken en liep het erf op en wij gingen de vier andere gelukkigen opzoeken.

Om half twee waren we al present. Dat kun je begrijpen! De beide arren stonden al buiten, maar de paarden waren er nog niet. Krelisboer was niet zoo haastig gebakerd als wij.

Maar die arren! Dat waren pracht dingen! Een blauwe

was het en een groene en aan de zijkanten van allebei waren prachtige ijsgezichten geschilderd.

Zou Krelisboer nog in den stal zijn? Wij achter elkaar alle acht het deurtje door, maar de stal was leeg, dat wil zeggen, er was geen mensch. Beesten waren er natuurlijk genoeg.

‘Waar zou-ie zijn?’

‘Zeker in de huiskamer.’

‘Durf jij gaan kijken?’

‘Durf jij? Ik niet!’

Daar stonden we als acht onnoozele gansjes bij elkaar.

‘Ik durf wel gaan,’ zei een van de gansjes. Dat was Siem. Die was dus niet onnoozel. Er bleven dus nog zeven over, en die zeven bleven rustig achter, wachtten tot Siem terug zou komen.

Al gauw daarna hoorden we achter de deur zijn ongelijke stap. Daar was hij weer!

‘Krelisboer komt dadelijk. Hij is heelemaal op zijn Zondags. Fijn, hè jongens.’

Nou, of het fijn was! We hadden wel lust gehad om allen te zamen een ronde-dans van plezier te maken. Maar we waren nu eenmaal niet in een balzaal, dat wisten we. En we zouden toeschouwers gehad hebben, die van dansen niet veel afwisten. Daarom dansten we maar niet, maar knepen mekaar eens in de armen en porden elkaar eens vriendschappelijk in de zijde of buik.

Daarna verscheen Krelis en hij was op zijn Zondags. Zijn zwart pak had hij aan met het hoog dichtgesloten

vest, en zijn mooie gouden ketting hing van het eene vestzakje tot het andere.

‘Jullie bent niet te laat, jongens!’

‘Nee, Krelisboer!’

‘Komaan, we zullen de paarden er maar eens voor spannen, eerst de Bruin maar.’

De Bruin werd van stal gehaald en voor de blauwe ar gespannen. Mooie kwasten zaten er aan het hoofdstel en een prachtig stel bellen blonk op het zadel.

‘Ziezoo, Siem, hou jij deze nu even vast, maar geen grappen verkoopen hoor. De Bruin is een goed beest, maar van praatjes houdt hij niet.’

Siem stond daar als een volleerde boer bij het paard, hield het kort bij den bek aan de teugels vast en klopte het eens vriendelijk op den nek. Krelis kwam al gauw terug met de Zwart. Die kwam voor de groene ar.

‘Ziezoo jongens, onderwijl ik de Zwart inspan, loopten jullie nog gauw even naar huis, dat kan nog wel. Dan zeg je, dat het wel donker kon zijn, eer we thuis komen en dat ze zich dus niet ongerust behoeven te maken.’

‘Donker, Krelisboer?’ Dat beloofde fijn te worden.

‘Ja, ik moet naar Schaardijk en dat is gauw een goed uur rijden. Dan daar even zijn, de paarden wat rusten. Vijf uur, half zes zal 't dus gauw worden, voor we thuis komen. Zeg dat maar. En... neem meteen maar een jas mee, het kon wel koud zijn, als we terug komen Hein, roep jij Gerrit, dan kan die het paard van Siem even overnemen.’

Weg waren we. Tjuu, wat vlogen we over den gladden weg. Na tien minuten waren we allen terug. De paarden

waren klaar en we hadden maar in te stappen. Maar wie scharrelde daar bij de ‘Zwart’ rond? Hè, dat was meester Banders!

Acht verwonderde gezichten.

‘Dag meester!’

‘Zoo, brave jongens! Maar wat kijken jullie! Heb je me nooit meer gezien?’

‘Gaat meester ook mee?’

‘Ja, meester gaat ook mee!’

‘Hoera! Jongens, meester gaat ook mee!’

‘En zal meester ook sturen?’

‘Ja, meester zal ook sturen.’

‘Ha! jongens, meester stuurt de Zwart!’

‘Ik wil bij meester!’

‘Ik ook.’

‘Meester, mag ik bij U?’

‘Tjù, tjù. Kalm een beetje! We zullen de heertjes maar zelf verdeelen, vin-je ook niet, Krelisboer?’

‘Ja, dat zal wel het beste zijn, meester. Anders kibbelen ze morgenochtend nog.’

‘Goed dan! Gerrit, jij gaat op de heenreis bij Krelisboer, en Klaas, Mijndert en Jan ook. En de anderen komen bij mij. Terug wisselen jullie dan om.’

Eerlijk is eerlijk en bij dezen rechtspraak konden we ons allen neerleggen. 't Was zoo rechtvaardig mogelijk.

‘Klaar, allemaal?’ vroeg Krelisboer.

‘Klaar!’

‘Mooi, dan gaan we maar, meester!’

Krelis nam de leidsels van Bruin zijn rug en zette zich op zijn plaats achter aan de ar.

‘Vooruit maar, jongen!’

Bruin trok aan en daar gingen we. Meester volgde met ‘Zwart.’

Jongen, jongen wat ging dat fijn! De steeg uit ging het nog stapvoets, maar nauwelijks waren we den hoek om, of Krelisboer liet de teugels wat vieren, klakte met den tong en Bruin zette den draf er in.

Rrt! daar gingen wij den bakker voorbij! Rrt daar had je Keesbuur zijn huis! Ha, ze keken door de ramen, Keesbuur en vrouw Jannetje; en vrouw Pieterse stond met Japie voor aan de steeg.

‘Hoera! Dag buurvrouw, dag Japie!’

Rrt, daar was het huis van Gerrit Glas en daar het pakhuis!

Tingeling! tingeling! gingen de belletjes op Bruin zijn rug. Wat liep dat dier prachtig! Kijk Zwart ook eens z'n best doen! Hij volgde vlak achter onze ar. Die meester kon sturen! Ja, dat wisten we wel. 't Was niet voor 't eerst, dat meester leidsels in zijn handen had. Hij kwam zelf ook van een boerendorpje en hij woonde hier, nu al zooveel jaren. Kijk, daar knikte hij naar ons!

‘Hoera, dag meester! Wie het hardst?’

‘Ja, ja, vooruit meester!’ schreeuwden Siem en Hein. Maar meester lachte eens en daar bleef het bij.

Wat liepen die paarden prachtig! Nu waren we het dorp al uit en hier en daar vlogen we nog maar een huis voorbij. Dezen weg was de Sterreman ook gegaan voor een dag of wat.

We reden nu op den vaartdijk. Rechts lag de vaart, strak bevroren en eenzaam en links liep de dijksloot en

lagen de weilanden, wit, wit; en overall langs de slooten staken boschjes geel, verstorven riet omhoog. In een open watervlak, waar de wind het bevroren belet had, zwommen wat eenden luid snaterend rond.

Er woei een frisch windje en de hemel was lichtblauw.

‘t Kon wel gaan vriezen vannacht, Krelisboer!’

‘Ja, als de wind in dien hoek blijft! *Als* ie daar blijft!’

‘Zou hij draaien gaan, Krelisboer?’

‘Misschien wel, jò. Als ie er niet blijft, dan draait-ie!’

Ja, zooveel wisten we er ook van. Maar we wilden juist weten, wat er gebeuren zou, als hij niet draaide; want als het bleef vriezen, dan werd het ijs dikker en sterker, en dan kwamen de schaatsen onder de voeten en dan - nou, als je een Hollandsche jongen bent, weet je wel, dat dan je geluk volmaakt is.

‘Maar àls de wind nou niet draait, Krelisboer?’

‘Dan blijft-ie er! Vort Bruin, trek an jongen!’

Zoo werden we niets wijzer! Krelisboer wist het zeker zelf niet.

In de verte zagen we boven de vaart een zwarte rookkolom opstijgen.

‘Krelisboer, kijk ers! Is dat een boot?’

‘Waar jongens, 'k zie niets?’

‘Daar, kijk recht voor je uit vlak bij het stoomgemaal. Ja, 't is er een!’

Dat gaf een teleurstelling. Dat was nu ieder jaar weer aan. Telkens kwam de winter en lei de vaart vol met het prachtigste donkere harde ijs en wij maakten al de mooiste plannen om er tochten op te maken, en ieder jaar kwamen er dan van die ongelukkige booten, en die

jakkerden er door, voor het flink sterk was geworden en braken alles aan schotsen en al vroor het dan later weer dicht, mooi ijs werd het toch niet weer. En daar had je nu waarachtig weer zoo'n ongeluksding.

'k Denk, dat het de "Vijf Gebroeders" zijn,' zei Krelisboer na een oogenblik goed turen.

'Jongens,' riepen we naar de slee van meester, 'kijk! daar!'

'Waar? Wat!'

'Daar! Kijk! De 'Vijf Gebroeders!'

Dat was genoeg om ons begrijpelijk te maken en er loeide een storm van verontwaardiging op uit de achterste ar.

Dat zou wel geen wonder wezen! De 'Vijf Gebroeders' lapte het hem haast ieder jaar. Het eerst ging hij er door en als alle andere booten het al opgaven, dan schoof hij nog met zijn boven het water uitstekende punt over het ijs en knak, knak, barstte het open en pang, krrr, rolde het geluid van den brekenden ijsvloer een eind over het land en vervulde ons met teleurstelling en woede tegelijk.

Ja, hoor! Daar had je het al! 'Krrr, knak, pang,' daar barstte dat lieve ijs in stukken en 't wàs de 'Vijf Gebroeders.' Als we gekund hadden, we zouden dat zwarte monster wel bij zijn walmende pijp hebben willen nemen en hem dan zoo uit het water op het land sleuren, dat de schroef sloeg als een razende in de lucht.

'Hoei, leelijkerd!' Verwenschingen vlogen hem naar het hoofd.

'Nou jongens!' troostte Krelisboer, 'zoo erg is het

toch niet. De slooten zijn er toch ook nog.'

'De slooten, wat heb je nou aan de slooten!'

Nu, eigenlijk hadden we daar genoeg aan, want in ons waterrijk landje waren de slooten breed en er waren er ook genoeg en ze hebben ons menigen genotvollen winter gegeven, maar die boot door de vaart was ons een steeds weerkerende ergernis. Hij had er geen recht op om dat ijs te breken. Hij kon varen als er water was. Dat was voor hem en het ijs was voor de schaatsenrijders. Hij zou toch ook niet prettig kijken, als we zijn vaarten vol met aarde gooiden, zoodat hij niet varen kon!

Hij was al weer voorbij en liet een groot, open pad na door het ijs, overal waar hij gegaan was, en hier en daar was alles schots, stuk geschokt door de heftige golving van het water. Ze moesten nooit booten uitgevonden hebben, vonden we, en stellig zouden we zoo nog wel eenigen tijd doorgeprutteld hebben, als Krelisboer niet plotseling met de zweep vooruit gewezen had.

'Daar rijdt ook een ar!'

'Jongens, nog een ar!' ging dadelijk de telefoon naar onze makkers in de andere slee.

'Die zullen we probeeren in te halen!'

'Inhalen, jongens, inhalen!' werkte de telefoon weer.

'Hoera!'

'Vort Bruin, vooruit jongen!' Even klapte Krelisboer met de zweep in de lucht, een ruk aan de ar en Bruin snelde over den gladden weg.

Nog een zweepknal klonk achter ons en ook Zwart zette aan, zoo hard hij kon.

‘Hoera! Vooruit Krelisboer! Nog harder, nog harder!’

‘Niet zeuren, jongens. Laat mij nu maar begaan. ‘t Zal anders spannen, want allebei onze arren zijn vol en ‘t is de vraag, hoeveel personen die in heeft. Vooruit, Bruintje, doe je best, jongen!’

‘t Waren beide flinke, gezonde paarden, die niet verwend waren in den stal, maar, goed gevoed en onderhouden, ook tegen geen kleinigheidje op zagen, en beide vlogen ze dan ook voort.

Rrrt, wat ging dat! We zaten haast te dansen in onze sleeën.

‘Stil zitten jongens, hoe stiller je zit, hoe makkelijker rijdt het voor de beesten!’

Voor ons uit over den dijk reed de vreemde ar. ‘t Was een witte, dat zagen we al gauw. We wonnen goed, dat was duidelijk merkbaar, maar nog altijd had de bestuurder van die ar niet gemerkt, wie er achter hem kwamen en wat die van plan waren. Al meer en meer naderden we, tot we misschien nog op een honderd meter afstand waren. Daar maakte de weg een bocht en toen kreeg hij ons in de gaten en meteen scheen hij te merken, dat we hem inhalen wilden. Hij wenkte met de zweep en knalde er mee in de lucht en zijn paard zette ook den galop er in.

‘Vooruit Krelisboer, harder, harder!’ riepen wij. ‘Hoera, we moeten het winnen.’ En ook uit de achterste slee klonken juichkreten van Siem en de anderen. ‘t Werd een wilde ren over den gladbeslagen dijk. Alles vloog ons voorbij. Maar ook de ar voor ons had er nu

een aardig vaartje in en we bleven op gelijken afstand van elkaar. Nogmaals zette Krelisboer zijn paardje aan en nogmaals klonk ons gejuich over de witte landen, maar ook voor ons scheen het paard weer harder te snellen over den weg en... och heden, inplaats van in te halen, werd de afstand grooter en grooter. Eerst wilden we het nog niet weten, maar eindelijk was het te duidelijk. De vreemde ar won zichtbaar.

Toen zei Krelisboer: 't Is genoeg!'

'Hè nee, Krelis, vooruit, vooruit. Aanstonds wordt hij daar wel moe.'

'Nee, nee, 't is nu genoeg. Kalm aan maar, meester.'

Hij wendde zijn hoofd om. Meester was met zijn slee vlak achter ons.

'Kalm aan maar, 't gaat niet.' - De paarden werden wat ingehouden.

'Goed zoo, Bruintje. Je hebt je best gedaan, hoor, maar 't ging niet. Zagen jullie wel, dat hij maar alleen in de ar zat!'

Ja, dat hadden we wel gezien, maar daarom zouden we het des te fijner gevonden hebben, als we gewonnen hadden. Maar afijn, er was niets aan te doen. We begrepen nu ook wel, dat Bruin niet afgejakkerd mocht worden, en we hadden toch een prachtigen wedstrijd gehad.

'Als hij ook vier jongens in de ar had gehad,' zei Krelisboer nog, 'zou het wel anders gegaan zijn.' En daarvan waren ook wij vast overtuigd.

Een kwartiertje later reden we Schaardijk binnen. 't Was een klein dorpje, alleen maar langs den dijk ston-

den de huizen, zijwegen waren er niet. Meest waren er boerenhuizen, links van den weg, aan de overzijde van de dijksloot en alle door bruggetjes met den dijk verbonden. We waren nog maar nauwelijks een paar huizen in het dorp voorbij gereden, of meester riep naar voren:

‘Hé, wacht ers even!’

‘Ho, Bruin!’

De arren stonden stil. We stapten uit.

‘Mijndert, hou jij 't paard even vast!’

Krelisboer begaf zich met de zweep in de hand naar meester, die al bij Zwart stond en zijn pooten onderzocht.

‘Mankeert er wat aan?’

‘Ja, hij begon zoo mank te loopen en kijk, hij is een hoefijzer kwijt. Dat zou slecht hebben kunnen afloopen op dien gladden weg.’

‘Daar begrijp ik niets van. Vanmorgen is hij nog bij den smid geweest om op scherp gezet te worden.’

‘Ja, maar je ziet het. 't IJzer is verdwenen!’

‘Nou, er is niets anders aan te doen, dan dat we er mee naar den smid gaan. Dan moeten we het laatste stukje maar stapvoets gaan.’

Dat deden we. Vijf minuten later stonden we voor de smidse.

‘Ziezoo,’ zei Krelisboer. ‘Meester, gaat u nu onderwijl uw boodschap doen, ik moet even bij den boer hier naast zijn; daar kan Bruin dan meteen wat uitblazen en dan, als u klaar is, zal Zwart ook wel klaar zijn.’

Zwart werd bij den smid gebracht, de groene ar bleef er staan en wij zouden met de blauwe naar den kennis

van Krelis, maar een smederij is altijd een interessant ding voor jongens.

‘Krelisboer, mogen we hier niet blijven?’

‘Hier blijven? En wat doen?’

‘Kijken!’

‘Kijken? Nu goed dan, maar niet ver uit de buurt gaan, hoor!’

‘Nee, Krelisboer!’

Krelisboer vertrok en wij bleven achter in de smederij. Vlak bij den ingang stonden een paar dikke vierkante balken. Daar werd Zwart tusschen gezet en zijn linkerachterpoot werd vastgebonden aan een ijzeren staaf, die tusschen een van die balken en den muur zat. Toen gingen de smid en zijn knecht aan 't werk, en zij vonden in ons jongens gretige toeschouwers, behalve in twee. Dat waren dikke Hein en kreupele Siem. Die kregen er al gauw genoeg van.

‘Niet ver uit de buurt gaan,’ had Krelisboer gezegd.

Een beetje uit de buurt mocht dus wel.

‘Zullen we eens een klein eindje verder het dorp inkijken,’ vroeg dikke Hein.

‘Da's goed,’ zei Siem, ‘dat hoefijzer zal er toch wel onderkomen, al zijn wij er niet bij.’ En ongemerkt knepen ze er samen tusschen uit.

Ze keken eerst eens wat in de buurt en slenterden langzaam verder het dorp in. Maar omdat het dorp een dorpje was, kwam er gauw een eind aan. De huizen begonnen tenminste al verder en verder uit elkaar te staan.

‘Nu mogen we wel teruggaan,’ zei dikke Hein.

‘Och wat!’ zei Siem. ‘Dat paard is nog lang niet klaar.’

‘Ja!’ zei Hein, ‘maar we zouden niet ver uit de buurt gaan.’

‘Zijn we dan ver uit de buurt?’ vroeg Siem.

‘Nee, ver niet!’

‘Nou dan! Straks lopen we op een holletje terug en niemand heeft er last van.’

Samen slenterden ze nog een eindje verder en kwamen, waar de sloot langs den dijk maar een meter of wat breed was.

Daar stond een jongen op het ijs, dicht bij den kant.

‘Is het al sterk genoeg?’ vroeg Siem.

‘Dat zie je!’ zei de jongen. Hij stapte aan den kant, nam een aanloopje en gleed handig over de heele breedte van de sloot heen. Ze zagen het ijs onder zijn voeten golven.

‘t Golft lekker!’ zei Siem.

De jongen knikte, nam een aanloop en gleed weer terug. Toen kwam hij bij hen staan.

‘Nou jij ers!’ zei hij tegen Hein.

‘Denk je, dat ik niet durf?’ vroeg die.

‘Je dūrft niet en je kùnt niet.’

Hein zei niks, hij trok zijn handen uit zijn zakken en flup - daar stond hij aan den overkant. Hij was wel dik, maar daarom nog niet stijf. Het ijs boog nog meer dan bij den jongen. Die knikte goedkeurend.

‘Nou terug,’ zei hij.

En met een aanloopje kwam Hein er zonder ongelukken.

Toen keek de jongen Siem eens aan en hij dacht zeker:

‘Jou zal ik maar niet vragen, want jij loopt mank.’

Maar daarom kon Siem nog wel glijden en hij gleed en hij kwam er net zoo goed over als de anderen.

‘Nu loopen,’ zei de jongen.

Siem en Hein knikten; stonden weer met de handen in de zakken te kijken.

De jongen stond even stil aan den kant van de sloot. Hij draaide zijn hoofd om en riep:

‘k Heb het nog niet geprobeerd.’

Toen, met de ellebogen geheven en zich licht makend, liep hij er met snelle dribbelpasjes over, stond met een flinken sprong aan land.

‘t Gaat,’ riep hij terug. En ‘t ging ook, maar ‘t ijs boog nog erger, dan de vorige malen.

‘t Boog erg,’ riep Hein.

De jongen kwam terug.

‘Dit is sneeuwijs,’ zei hij, ‘dat is taai. Nu jij.’

Dat was weer tegen Hein en in zijn stem lag weer iets van: ‘je durft toch niet.’

Hein liep langzaam, met de handen in de zakken naar den kant. Hij duwde eens met zijn eene voet, om te onderzoeken, of het wel sterk genoeg zou zijn. Siem en de jongen kwamen er nu vlak bij staan.

‘Ik ben zoo zwaar!’ zei Hein.

‘Dat is zoo,’ zei de jongen, ‘maar ‘t zal toch wel gaan, ‘t is sneeuwijs.’

‘Vooruit dan maar,’ zei Hein en hij ondernam de korten, maar gevaarlijken tocht. Het ijs boog danig, maar Hein kwam er, en hij kwam terug ook. Alleen in

het midden trapte hij een klein gaatje, en dadelijk stroomde daaruit water over het ijs.

‘Ik kon haast niet tegen den golf opkomen,’ hijgde hij.

Siem kwam er weer gemakkelijk, die was lichter.

Zoo ging dat een poosje achter elkaar, heen en terug, heen en terug. Er waren al gauw een stuk of wat gaten in het ijs en dat maakte het niet sterker. Maar 't ging prachtig en ze genoten heerlijk. Hoe meer gevaar, hoe mooier werd het.

‘Nu met zijn tweeën!’ zei de jongen.

‘Goed,’ zei Siem, ‘maar dan een eindje verderop. Hier is het nu te zwak.’

‘En dan eerst de twee lichtsten,’ riep Hein, ‘dan kunnen we eerst zien, of het gaat.’

Dat vonden de beide anderen ook en zoo gingen Siem en de jongen eerst. Maar dat liep al dadelijk mis, want bij den terugtocht zakte de jongen dicht bij den kant tot zijn knieën er door. Hij was er wel gauw weer uit, maar zijn kousen waren heelemaal nat.

‘Dat is niks,’ zei hij. Ze gingen aan den kant van den weg zitten en de jongen trok zijn kousen uit en wrong ze flink, dat het water er uit liep. Siem nam onderwijl zijn zakdoek en wreef daarmee zijn beenen.

‘Anders wordt je ziek,’ zei hij.

‘Dat gebeurt zoo gauw niet,’ zei de jongen.

‘Zou je een erg standje krijgen van je moeder?’ vroeg dikke Hein.

‘Ze merkt het niet,’ zei hij.

‘En je vader?’

‘Die merkt het nog minder.’

‘Wat is je vader?’

‘Boerenwerkmán. En 's winters loopt hij met de ster en den rommelpot.’

‘Loopt jou vader met de ster!’

‘Ja, en met den rommelpot.’

‘En komt hij ook bij ons?’

‘Hij komt overal.’

‘En hij heeft een ster met een groene en een witte punt en een roode en een blauwe?’

‘Precies,’ zei de jongen.

‘Dan is het hem,’ besloten Siem en Hein tegelijk en ze kregen nog meer eerbied voor den jongen, nu zijn vader met die ster liep.

‘En dat meisje, was dat je zusje?’

‘Ja, dat was Mien, daar wonen we.’ En hij wees met zijn hand naar een klein huisje, dat een eind verder aan den dijk stond.

‘Willen jullie de ster nog eens zien?’

‘Vooruit.’

‘Kom dan maar.’

De jongen had zijn kousen weer aan en met hun drieën gingen ze op een holletje den dijk langs. Er liep geen mensch.

Bij het huisje stond een schuurtje, van hout en geteerd.

‘Daar is hij,’ zei de jongen, ‘ga maar mee.’

Hij duwde de scheef hangende deur open en ze stapten binnen. Er kwam maar weinig licht door het eenige, lage venstertje, waarvan bovendien voor een kapotte ruit nog een stuk bordpapier zat. Vlak bij dat venster

zat een man op een bankje te werken. Siem en Hein zagen dadelijk, dat het de sterreman was en durfden niet goed verder naar binnen gaan.

‘Kom maar,’ zei de jongen, ‘t mag wel.’

‘Wat moeten jullie?’ vroeg de man.

‘De ster zien,’ zei de jongen.

‘Zoo,’ zei de vader. ‘Wie zijn het?’

‘Weet ik niet.’

‘Ik ben Siem Pieterse,’ zei Siem toen en hij ging meteen het schuurtje wat verder in, ‘en hij is Hein Mulder. Mager Heintje!’ voegde hij er lachend bij.

‘Dit is de ster,’ riep de jongen en hij kwam er al uit een hoek van het schuurtje mee aandragen.

‘Pas maar op,’ zei de sterreman, ‘maak hem nog maar niet meer stuk, dan hij al is.’

Dat was nu de ster! Maar ze wilden het haast niet gelooven. Die houten stok en die latten! En 't papier was overal stuk.

‘Dat komt van de sneeuw,’ zei de jongen. Hij zette hem weer in den hoek en ze keken er niet meer naar om.

‘Wordt dat een nieuwe rommelpot?’ vroeg Siem en hij ging vlak bij den man staan. De man zat met een groote, bruine melkkan op zijn knieën en hij was bezig daarover een varkensblaas te spannen. Hij was er haast mee klaar. De jongens stonden ingespannen te kijken. Nog een goeden, stevigen knoop in het touw, dat het vlies gespannen hield, toen maakte hij een gaatje in de blaas en daar kwam een stokje door.

‘We hebben er nog twee,’ zei de jongen.

‘Haal ze eens,’ zei de vader. ‘Neem Mien ook mee.’

‘Ja,’ zei de jongen en hij liep hard weg.

‘Ja,’ zei de man, ‘nu komt oudejaarsavond weer en dan Nieuwjaar. En dan wensch je de menschen veel heil en zegen.’

Bij ons op het dorp liepen ze niet meer met den rommelpot, maar zoo nu en dan kwam er nog wel eens iemand ergens anders vandaan en zong langs de huizen zijn Nieuwjaarslied en kreeg dan zijn loon voor zijn wenschen.

De jongen kwam met Mien terug. Dat leek nu heelemaal geen prinsesje meer. Ze had een zak om het lijf gebonden. Dat was haar werkschort. Ze hadden ook ieder een rommelpot en gingen bij hun vader staan.

‘Zullen we maar, vader?’ vroeg de jongen.

‘Goed,’ zei de man.

't Was al schemerig in het schuurtje geworden, en door dien schemer ging plots een gesjoemmoemmoem. Snel bewogen de handen het stokje in het vlies op en neer en zoo kwam er een sterk gonzend geluid, waarboven uit na een oogenblik het trillerige stemmetje van Mien ging uitzingen, terstond begeleid door de brommerige stemmen van vader en zoon. En met hun drieën zongen ze:

Klein zieltje, klein zieltje
 Zat achter de deur.
 Klein zieltje, waar treur jij zoo voor?
 Heb jij er gebroken het Hemels gebod?
 Zoo val op de knieën
 En bid dan tot God.

En bid dan tot God
 Met een nedrig fatsoen,
 Of hij den Hemel wil opendoen.
 En de Hemel werd opengedaan.
 Daar zag hij twee arme grijsaards staan
 En de eene op krukken
 En de ander lam:
 Zoo gingen zij naar een ander land.

En een ander land.
 Daar is vrede door der englen zang
 's Morgens vroeg,
 En van 's morgens tot 's avonds.
 Veel zegen in 't jaar.'

Nog even bromde de zang van den rommelpot na, toen was het uit.

‘Halen jullie daar veel mee op?’ vroeg Siem.

‘t Blijft bij ons toch armoe,’ zei de jongen. Heel in zijn eentje begon hij nog even na te zingen, de sterreman, en Mien verdween.

Daar klonken dichtbij, buiten, luide stemmen.

‘Krelisboer!’ riep Hein ineens verschrikt, maar meteen ging de schuurdeur open.

‘Ja, hier zijn ze! Drommelsche jongens, is dat zoeken naar jullie, we hebben overal gezocht! Wat doen jullie zoo lang weg te blijven!’

Siem en Hein stonden verslagen. Ze waren heelemaal vergeten, dat ze in Schaardijk waren en nog terug moesten naar huis en dat de anderen zouden wachten.

‘Wat doen jullie weg te loopen! En wat doe je hier?’

‘De rommelpot,’ zei de jongen.

‘De rommelpot, de rommelpot! Rommel jij maar raak met je pot! Alla jongens, maak dat je naar de smederij komt! Jullie moogt weer met me uit arren, dat kun je begrijpen!’

Krelisboer was boos en Siem en Hein voelden wel, dat ze schuld hadden, daarom zwegen ze en gingen gauw heen.

‘Bezjoer,’ zeiden ze tegen den jongen.

‘Bon,’ zei die.

‘t Begon al aardig te schemeren buiten. De zon was al onder en er was een flinke wind gaan waaien. De hemel was donker.

‘Ja,’ ging Krelisboer voort, ‘en ‘t mooiste is nu nog, dat we allen kans hebben een flinke bui op ons dak te krijgen. We hadden al een kwartier onder weg kunnen zijn.’

Krelisboer had al weer gelijk. De lucht stond dreigend. Snel gingen ze voort. Al gauw kwamen ze langs een plek, waar gaten in het ijs waren, maar Siem en Hein draaiden het hoofd maar een anderen kant op.

Toen ze bij de smederij kwamen, stonden de paarden ingespannen en allen waren gereed om te vertrekken. Meester zei niet veel tegen de jongens, maar hij schudde ernstig het hoofd. Stil stegen allen in.

‘Ik zal maar voorgaan, meester. We zullen maar niet te hard rijden, als het donker wordt’

‘Da's goed, Krelisboer. Jongens, knoop je jassen dicht.’

Aan iedere slee brandde een lantaarn. Die had Krelis-

boer uit voorzorg er al aan laten hangen dien morgen. De paarden trokken aan, de bellen rinkelden. Daar gingen we.

't Was koud op den weg en we kropen dicht in onze jassen. Enkele sneeuwvlokken slierden al schuin naar beneden. Geel licht viel uit de vensters der huizen.

'k Zal blij zijn, als we goed en wel thuis zijn, jongens!' zei meester nog. 'Wel, wel, wat is dat weer omgeslagen.' Toen was hij stil en tuurde over den dijk.

De duisternis viel snel. Wij fluisterden in de slee.

De sneeuwvlokken vielen al dichter.

Buiten het dorp merkten we eerst recht, hoe sterk de wind was opgestoken. De sneeuwvlokken vielen al dichter. We reden eerst toch nog tamelijk vlug voort, maar toen werd het al donkerder en donkerder, en de wind stak al feller op. Wij zaten wit besneeuwd in onze slee, dicht op elkaar gekropen.

Daar hoorden we plotseling Krelisboer wat achterom schreeuwen, maar de wind woei zijn woorden zijwaarts weg en we verstonden het niet. Toen zagen we de voorste ar stilsthouden en ook meester hield vlug zijn paard in. Klaas Struiser kwam aan.

'Meester, Krelisboer zegt, we zullen maar langzaam rijden, want anders vertrouwt hij het niet.'

'Best jongen,' zei meester. En nu ging het met een langzaam sukkeldrafje door den guren avond.

Dat duurde zoo eenigen tijd, tot we aan den bocht kwamen, waar 's middags ons nadeel in den wedstrijd begon. Vandaar af liep den weg recht toe, recht aan naar ons dorpje.

Weer hield Krelisboer even stil. Weer kwam Klaas

Struiser aan. 't Was nu zoo donker geworden, dat we de slee voor ons haast niet onderscheiden konden, alleen het licht uit onze lantaarn verlichtte haar flauw.

'Meester, Krelisboer zegt, we kunnen nu de paarden wel zelf laten loopen. Ze weten den weg nu beter dan wij.'

'Dat kon wel zijn, jongen,' zei meester.

Klaas verdween weer.

'Vooruit maar Zwartje,' zei meester. 'Nu moet je zelf den weg maar vinden.'
Losjes liet hij de teugels hangen.

Dadelijk kwam er wat meer gang in de ar en sneller klopten de hoefslagen op den dijk.

'Meester,' zei Hein een beetje angstig, 'zou hij niet met ons in de vaart rijden?'

'Geen nood jongen. Als een paard den weg goed weet, vindt hij dien ook wel, al is het nog zoo donker.'

Dit stelde ons wel wat gerust, maar we tuurden toch aandachtig vooruit, bij het licht van de lantaarn, langs den weg. Maar veel zagen we niet. Het paard, dat zagen we. Een donkere, groote gestalte, die op en neer bewoog met een rustige zekerheid en die zóó regelmatig zijn hoeven liet klikklakken over den weg, dat het ons spoedig een veilig gevoel gaf.

Het mocht donker zijn, pikdonker, het mocht stormen en sneeuwen, hij zou ons wel en veilig thuis brengen. En toen wij dit vertrouwen in ons paardje gekregen hadden, werd deze koude avondtocht door het donker, ons nog tot een groote vreugde.

Tsa, wat ging het nu fijn! Wat blies die wind nijdig

en koud! Ja, nijdig en koud, maar ons deerde hij niet meer! Sneeuwen, sneeuwen deed het altijd door, we zagen er zoo goed als niets van, maar we voelden de vlokken, als ze plakten in ons gezicht en neerdropen dan, nat, langs onzen neus en wangen. Laat maar sneeuwen! Morgen kunnen we het wel weer gebruiken! En ineens, eerst zacht, maar gauw daarop wat luider en warmer, klonk het op uit onze monden:

Sneeuw dekt den grond,
Lustig in 't rond,
Klinglen de bellen,
Tinglen de schellen,
Paarden en slee,
Alles doet mee.

Erg veel hoorden we wel niet van onze bellen op den rug van het paard, door dien fellen nijdigaard van een wind. Maar in ons hoorden we ze des te duidelijker en 't laatste half uurtje genoten we volop.

‘Dat is toch nog mooi geweest, jongens,’ zie meester, toen we het dorp binnen reden, en de huizen wat meer licht wierpen langs den weg, en de wind ons zijn vollen kracht niet meer kon doen voelen.

‘Nou, meester!’

‘Daar komen ze,’ hoorden we even verder roepen.

‘Hoera! hoera!’ daar waren we op goeden grond en dicht bij onze beste vrienden en aan het einde van onzen tocht klonk nog eens volop het bellen- en schellenliedje.

‘Hooeren jullie wel?’ wilden we daarmee tot de wach-

tenden zeggen, 'hooren jullie wel? Daar komen we, en alles is goed en we hebben een mooien tocht gehad en we zijn blij en welgemoed.'

Even later namen we afscheid van Krelisboer en meester.

'Dag Krelisboer, wel bedankt voor den prettigen middag.'

'Ja jongens, 't is goed hoor. Wel te rusten.'

'Dag meester, ook wel bedankt!'

'Dag kerels, slaap maar lekker uit.' - Zoo gingen we.

Even later ging meester ook den weg naar zijn woning.

Elfde hoofdstuk.

De winter ging voorbij, zooals hij reeds zooveel voorbijgegaan was. Het had eerst nog een heele drukte gegeven, voor hij goed en wel was afgereisd; want de oude heer kon moeilijk scheiden. Soms was hij al een heel eind op weg, maar dan ineens werd het hem te machtig en terwijl iedereen hem al in het hooge Noorden waande, lei hij 's nachts nog eens gauw den grond wit en hard en bevroor de jonge, uitgeschoten knopjes. Of wel, hij zond een zwerm regenvlagen naar omlaag, dat het water langs de dakpannen naar beneden tapte in de goten, en de straten in een oogenblik blank lagen. Maar eindelijk was hij dan toch voor goed heengegaan; niets anders achterlatend dan de herinnering in ons aan gelukkige dagen en gezellige avonden.

Nu was de lente er. Het ijs was ontdooid, de boomen liepen uit en stonden met een lichtgroen gazen kleed langs de wegen en in de tuinen. De weiden zagen frisch groen en fleurig.

Mei naderde. De koeien op stal keken al eens om naar boer Krelis, wanneer hij ze in den avond zat te melken en het nog al maar niet donker wou worden. En het was, of ze zeggen wilden: 'Hoe is het, Krelisboer, wordt het nu haast geen tijd, om dien vervelenden, donkeren stal eens te verruilen tegen de wei?'

De 'rooie' begon er op een goeden dag ronduit met haar buurvrouw over te spreken.

'Dat is geen manier van doen,' bromde ze. 'Daar zie je elken dag het lieve zonnelicht door dat onnoozele, vierkante ruitje boven je kop binnenvallen en je weet, dat het nu buiten minstens tien keer zoo goed is, als hier binnen en de boer schijnt er niet aan te denken, om ons er uit te laten.'

'Ja,' zei buurvrouw. 't Is wat moois. En het hooi, het is niet om te gebruiken, 't lijkt wel beschimmeld. En dan moet je weten, dat er buiten zulk heerlijk malsch gras in de weide groeit.'

'Ja, 't is eenvoudig schandalig,' bromde de 'rooie' weer en ze gaf een paar nijdige rukken aan haar koptouw.

'Stil, rooie!' riep Krelisboer, die aan 't andere einde bezig was met voeren.

'Stil, stil! Hou jij je stil!'

'Hij heeft mooi praten,' kwam buurvrouw nu weer. 'Hij kan lopen, waar hij wil en hij kan eten wat hij wil.'

'Hij moest zelf maar eens een maand of vijf niks dan hooi te eten krijgen,' zei de rooie weer. En nog eens gaf ze een paar nijdige rukken aan het koptouw.

‘Stil toch, rooie! Koest beest!’ riep Krelisboer weer.

‘t Is, of die rooie het voorjaar in den kop heeft,’ ging hij voort tegen Mie, die juist den stal binnenkwam.

‘t Wordt ook zoo zoetjes aan tijd,’ zei die. ‘We zijn vandaag al de laatste.’ - Ze bedoelde April.

Meteen liep ze eens naar de rooie toe, stapte over de groep en klopte haar eens met de oude, gerimpelde hand op den rug.

‘Wor-je ongeduldig, beestje? t Is gauw je tijd, hoor! Nog een paar dagen en dan zal de baas je naar t land brengen. Zoete koe!’

‘Die weet tenminste nog, wat een dier toekomt,’ bromde nu de rooie, wat minder onvriendelijk.

‘Ja, die is beter dan de baas, dat zeg ik altijd,’ zei nu buurvrouw weer.

Eigenlijk waren die beide koeien heel onrechtvaardig. Als er één goeie boer in de wereld was, dan was het wel Krelisboer. En dat wisten ze ook wel, maar ongeduld maakt onrechtvaardig. Dit gebeurt bij de menschen ook wel eens.

Even later stonden ze samen rustig te trekken aan het hooi, dat Krelis ze tot avondmaal gegeven had, en ze waren al hun ongeduld en mopperigheid kwijt.

Een dag of wat later, toen ik juist naar buiten ging, kwam Krelisboer de steeg uit.

‘Woensdag gaan de koeien van stal, Mijndert, heb je lust om mee te helpen?’

‘k Moet naar school, Krelisboer!’ Er lag teleurstelling in mijn stem.

‘Maar 's middags toch niet, wel?’

‘Gebeurt het 's middags?’ vroeg ik verheugd.

‘Ja, tenminste de koeien voor den Noordhoek.’

Dat troffen we. De ‘Noordhoek’ was een stuk land, dat je niet anders dan met een vaartuig kon bereiken. 't Lag aan alle zijden omringd door water en ongeveer een kwartier roeien van de boerderij. De koeien moesten er dus met een praam heen gebracht worden.

‘Dan graag,’ antwoordde ik dus.

‘En Siem en Gerrit Glas mogen ook mee, als ze lust hebben. Zeg het ze maar.’

‘Ja, Krelisboer.’ Ik weg om mijn kameraden op te zoeken.

Dat was Maandag.

Twee dagen later scheen er een lekker voorjaarszonnetje, toen we om twaalf uur uit school kwamen. We troffen het dus.

Om één uur waren we present. Boer Krelis was juist bezig de platte praam met den achterkant tegen den wal te leggen. Hij stak den boom schuin in den slappen veenbodem van de sloot en bond de praam er stevig bij de plecht aan vast. De praam lag nu dwars in de sloot. Nog een tweede boom kwam ongeveer halverwege, voor de stevigheid.

Toen stapte Krelisboer aan land, greep met beide handen de zware, vierkante post en wij schoten ongevraagd toe, om hulp te verleenen. Twee groote, ijzeren haken, die er aan zaten, sloegen gretig om den achterkant van de praam en legden hem vast. Over deze post konden de koeien haar vaartuig binnenstappen.

In den stal was het een vreemd, leeg gezicht. Drie koeien stonden er nog maar en een geit, 't leek verlaten en armoedig, zoo waren we gewend aan de volheid van dieren in den stal, twee aan twee tusschen de houten schotten. De rooie was er ook bij en die loeide maar, en loeide dringend. De zoele lentelucht was haar in neus en longen gedrongen door de wijd geopende deuren.

Griet kwam ook, lachend met roode wangen.

‘Dat gaat goed zoo, Krelisbroer. Weg met dat beestengedoe uit het huis. Morgen niets dan schrobben en boenen, en dan zul je eens zien, wat een ander ding jou stal wordt.’

‘Dat zal zoo zijn, Griet en dat moet het. Ziezoo, roodje, nou is het jou beurt.’

Krelis maakte het koptouw los van het schot.

‘Alla rooie, achteruit!’

Maar een koe is een wonder dier. Nu zou zij naar buiten gaan en zij had de lentelucht al voèlen gaan door neus en in longen, maar nee, nu wou zij niet. Was het goede dier in al die lange dagen van loome, luie winter-rust versuft en verdomd, dat hij niet meer begrijpen kòn, dat het niet vanzelf buiten kwam en dat het daarvoor loopen moest?

‘Toe dan, rooie, alla.’ Maar de rooie bewoog niet van zijn plaats en Krelis kon niets beginnen.

Daar drong van buiten door de open deuren, het loeien van een ander koebeest uit de weide over de sloot.

Plots snoof nu de rooie heftig door de neusgaten, draaide den kop om en langzaam bewoog hij zich achteruit.

‘Goed zoo, rooie! Pas op Krelis, voorzichtig bij de groep.’

Maar de rooie kwam er veilig over, en toen zij stond op den vloer buiten de schotten, schoot daar in eens de lentelucht door haar aderen; een vervaarlijk geloei stiet zij uit den geopenden bek, den kop vooruit gestrekt en even geheven en toen stormde zij voorwaarts, waar ze het gat van de deur zag en ze den buiten wist. Strak spande het touw, maar Krelis had het vast in ijzeren vuist en schuin naar achteren het lichaam, liet hij met stijve passen zich voortsleuren.

‘Ho rooie, ho! Niet zoo wild!’

Griet, in haar ijver om mee de koe te bedwingen, waar zij vreesde, dat Krelis alleen haar niet houden zou, greep den heftig zwaaienden staart, en ook zij liet zich meesleuren, 't lijf achterover, de beenen gestrekt, 't gezicht lachend een gullen lach.

In een oogwenk waren koe en man en vrouw en jongens buiten. Daar hield de rooie een oogenblik stil. Diep zoog zij de lucht de longen in. Daar was het wijde, het groote, dat ze weer kende van vroeger en dat ze haast vergeten was in de doffe, zwoele beklemming van den winterstal.

Toen golfde een hevig geluid haar den bek uit, kort en stootend, oe ù, oe ù. Dat was haar welkomstgroet aan de lente.

Daarna liet ze zich willig voeren, tot waar de praam geklonken lag aan den walkant.

Daar kwam een nieuwe moeilijkheid, want de ‘rooie’ kon heelemaal niet begrijpen, dat het, om in de wei te

komen, noodig was in dat lange, platte ding te stappen en weifelend bleef ze dan ook weer staan. Krelisboer mocht roepen: ‘Toe dan rooie, vooruit dan beestje!’ Griet mocht haar met de vlakke hand op den rug kloppen, ze deed geen stap.

Daar klonk uit de wei weer het geloei van een ander koebeest. De rooie hief den kop op en keek den kant op, waar het geluid vandaan kwam. En ze dacht aan heel andere dingen dan aan een platte praam, die in het water lag.

‘Vooruit dan, rooie! Toe dan, beestje!’ riep Krelis weer en zonder te bedenken wat ze deed, verzette ze de pooten, en voor ze het wist, stond ze in het schommelende, deinende vaartuig. Toen ze daar eenmaal in stond, was ze zoo bang, dat die schommeling erger zou worden en ze te water zou geraken, dat ze heel behoedzaam poot voor poot verzette. Krelisboer bond het koptouw vast aan een ring, die in het boord zat en de rooie stond rustig, gelaten afwachting nu, wat komen zou.

Zoo kwamen ook de beide andere koebeesten na wat moeite veilig en wel binnen de praam en het allerlaatst kreeg de geit ook nog een plaatsje.

‘Ziezoo,’ zei Krelisboer vergenoegd, ‘dat is al vast zoo ver. Nu gaan we meteen maar met ze op reis, jongens. Vin-je ook niet, Griet?’

‘Mij best, Krelis.’

‘Vooruit dan maar. Jongens, dan moesten jullie de lijn nemen en trekken, als Griet dan achter gaat met den boom, ga ik voor.’

Dat was, wat we wel verwacht hadden, en het was

juist een kolfje naar onze hand.

De lijn lag al voor bij de plecht.

‘Bind ze maar goed vast, Gerrit!’

‘Ja, Krelisboer.’

Toen met een breeden zwaai slierde Gerrit de lijn van de plecht de sloot over naar den anderen kant, de lussen ontkrulden in de lucht en klets spatte het touw in het water. Maar het einde lag veilig op het droge en we renden de brug over, die de sloot overspande.

Krelis en Griet stapten nu aan boord. Ieder trok een boom uit den veenbodem. De zwarte bellen borrelden op. De post werd ingehaald.

‘Trekken maar, jongens! Rustig aan maar.’

De lijn spande zich, de boomen werden weer in het water geplaat en met vereende krachten wisten we de nu diep liggende praam in beweging te zetten.

De lijn was juist lang genoeg.

‘Pas op, trap niet in de koegaten!’

De kanten van onze veenweilanden waren laag en drassig en diep zakten de koeien dikwijls met de voorpooten er in, als ze te drinken stonden. Die gaten bleven en liepen vol water.

‘Pas op, trap niet in de koegaten.’

En zoo voorzichtig keken we de eerste oogenblikken uit, waar we onze voeten zetten, dat het eensklaps uit de praam klonk:

‘Trekken, jongens, trekken, en strakker spande zich toen dadelijk weer de lijn. Maar die leelijke, domme Gerrit! 't Volgend oogenblik schoot de lijn los van den ring in de plecht en wij schoten vooruit, tuimelden op

en over elkaar in het gras; Gerrit, die vooraan liep, onderaan, wij beiden als kikkers over hem heen.

Een schaterlach van Krelis klonk over het water.

‘Da's jou schuld, lummel,’ beet ik er boos tegen Gerrit uit, maar in hetzelfde oogenblik barstte ik in lachen uit, de lummel zat met een mond vol slijk en gras te kijken, of hij in de onderwereld beland was en geen tien kon tellen. En dat kon hij op dat oogenblik ook niet, en daarom begon hij maar te springen en te proesten, dat het zoo een lust was. Toen dan eindelijk zijn mond zoo ongeveer weer leeg was, zette hij meteen den tel er maar in, maar verder dan één bracht hij het niet.

‘Een, een, een, een...,’ toen schoot hem een stukje gras in den keel en eerst toen dat er na heel wat gehoest en geproest weer uit was, begon hij weer:

‘Een, een,... een lijn kan toch ook wel breken!’

‘Breken, breken!’ lachte Siem.

‘Dat kun je net denken! Inhalen maar, hé?’ riep hij tegen Krelis. En snel palmde hij de lijn in, rolde hem meteen op groote lussen. Al gauw was het eind er.

‘Kijk ers, jò, is die lijn gebroken? Hij is nog net zoo heel als wij! Daar komt hij, hoor Krelis!’

‘Jaaa, maar oppassen, hoor! dat je de koeien niet raakt! Ze mochten van den schrik eens een bad gaan nemen.’

De lijn snorde door de lucht. Krelis ving haar met zijn boom op en bond haar nu zelf stevig aan den ring.

‘Allo, vooruit maar weer!’

Nu ging het beter, tenminste de lijn schoot niet meer los en we gingen goed vooruit. We liepen den kant van

de wei tot het einde af, daar bogen we de zijslot in. Als we die teneinde waren, moesten we in de praam stappen, een minuut of vijf door allerlei sloten links en rechts afbuigen en dan waren we aan den Noordhoek. Maar voor we aan 't instappen toe waren, riep Siem opeens:

‘M'n klomp, m'n klomp!’ en hij hompelde op een klomp en een kous nog een stap of wat met ons mee. Z'n andere houten schoeisel had hij in een koegat achter moeten laten, maar hij had het verloren schaap al gauw weer aan zijn voet. Het eenige nadeelige gevolg was, dat hij nu een kletsnatte en beslijkte kous aan zijn eene been had. Maar dat kan je als jongen al bitter weinig schelen, wanneer je drukke bezigheden hebt.

‘k Voel 't slik tusschen mijn teenen doorsieperen,’ zei Siem alleen even. Verder was het geval de moeite niet waard om nog meer besproken te worden.

‘Aantrekken, jongens!’ riep Krelis weer uit de schuit. Vooruit ging het weer. Wij trokken de lijn. Griet en Krelis werkten achter en voor met den boom.

Zoo waren we al gauw aan het einde van de sloot, even lei de praam aan wal, Siem mocht op de plecht zitten, Gerrit en ik kregen achterin een plaatsje. Zonder onze hulp ging de praam nu langzamer, maar het duurde toch niet lang of we waren bij den ‘Noordhoek.’ Met een touw in de hand sprong ik het eerst aan land en een oogenblik later lag de achterkant weer vastgesmeerd aan den wal en dwars lag de schuit weer in de sloot. De ‘post’ werd uitgezet en gedwee stapten de koebeesten na elkaar op het land. Luid mekkerde de geit. Dadelijk

begonnen allen zich aan het malsche gras goed te doen. Aan het andere einde van het land liepen nog een stuk of wat koeien, die waren er 's morgens gebracht en toen die de geit hoorden mekkeren, hielden ze op met grazen, zagen naar de richting, waar het geluid vandaan kwam, merkten dat er nieuwe bewoners op hun eiland waren geland, staken de staarten omhoog en kwamen op een drafje naderbij, om kennis te maken. Maar dichterbij gekomen, merkten ze, dat het niet noodig was, en tevreden nu, voegde ze zich bij haar makkers en aten met ze als goede kameraden.

Nu zijn we weer terug van onzen tocht en we gaan de huiskamer binnen bij Krelisboer. Dat is ook al zoo'n oude kamer, net als bij Keesbuur. Een mooie schoorsteenmantel van blauwe tegels en met koperen rand onderaan; een groote, oude staartklok, die zwaar en gewichtig tikt; dikke, zware blaken, geel geschilderd, die den zolder dragen.

Denk nu niet, dat we daar niets te maken hadden, wij jongens, bij die groote, volwassen menschen, Krelis en Griet en bij die oude Mie, en dat we beter buiten hadden kunnen spelen in de voorjaarszon.

Dan zou duidelijk blijken, dat je niks geen verstand hebt, hoe het hoort, als de koeien in de weide gebracht zijn. Hoe het dan hoort in een goede boerderij, als die van Krelis en Griet. Dan komen allen samen, die er aan meegeholpen hebben, in de groote kamer. En dat doen ook wij; Griet zet een groote, bruine kan op tafel en die

is vol met koffie en voor ieder staat een flinke boterham klaar, en allen gaan zitten aan tafel, Griet aan den eenen kant voor een raam en Krelis aan den anderen kant voor een raam. Dan komen de vrouwen bij de vrouwen en de mannen bij de mannen. En omdat niemand anders meegeholpen heeft dan oude Mie en wij drie jongens, gaat Mie bij Griet zitten en wij bij Krelis, eerst Siem, dan ik en dan Gerrit. Die komt juist op het hoekje en gaat daarom maar aan den smallen kant van de tafel zitten.

Denk nu ook niet, dat Krelis dan niet weet, hoe het hoort, want dat de meeste boeren niet alleen koffie schenken bij zoo'n gelegenheid, maar ook een borreltje, want dan zou daaruit duidelijk blijken, dat je Krelisboer niet kende; want dat zou hij nooit aan jongens als wij, gegeven hebben.

‘Dat is geen goed voor jongens,’ vond Krelis. ‘En eigenlijk konden groote menschen het ook wel missen. Ongeluk komt er tenminste genoeg door.’

En zoo schenkt Griet koffie in groote ronde kommen en wij slaan onze beide handen om de reuzenboterhammen en werken ze met smaak naar binnen, en de koffie volgt.

‘Ja,’ zegt Krelis, ‘da's weer Mei. En nu met Augustus, wat dan jongens?’

‘Ik blijf nog een jaar op school, Krelis. Ik mag op de Hoogere Burgerschool.’

‘Zoo en wat moet je dan worden? Professor?’

‘Ik werd maar boer, als ik jou was,’ zegt Griet. ‘Mooier vak is er niet.’

‘Ik leer liever nog wat, Griet.’

‘En jij, Siem, wat gebeurt er met jou?’

‘Ik wordt timmerman,’ zegt Siem beslist.

‘Timmerman? En ga je dan bij baas Johannes in de leer?’

‘Ja, moeder heeft het al met hem afgesproken!’

‘t Is wat moois,’ zegt Griet. ‘Ook al geen boer! En jij Gerrit, wat wor-jij later?’

‘Ik ga bij vader op het kantoor.’

‘Ook al geen boer?’

‘Nee.’

‘Och Griet,’ zegt Mie nu, ‘je moet maar denken, alles is nodig. Wij boeren komen in de eerste plaats. Maar dan verder: huizen moeten er ook zijn en professors ook en kantoren ook.’

‘Ja,’ zegt Krelisboer, ‘wàt je bent, doet er weinig toe. Hoè je bent, daar komt het op aan. Niet alleen een boer moet je wezen, maar ook een goeie boer; niet alleen een timmerman, maar een goeie timmerman ook.’

‘Ja,’ komt Mie nu weer, ‘en niet alleen een mensch, maar ook een goed mensch. Mijn moeder vertelde mij vroeger eens van drie prinsen.

Hun vader was koning over een groot land. De twee oudsten waren nare prinsen. Die voelden nergens anders voor dan voor feestvieren en pretmaken, en ze waren erg trotsch, zoodat bijna niemand in het land veel met ze op had. Maar de jongste prins, daar hielden de menschen nog eens van! Die was eenvoudig en vriendelijk van hart. De twee oudsten waren fors gebouwd en blozend, de jongste was bleek en had een bochel. En

toch, waar hij ging, werd hij met blijdschap gegroet, terwijl de oudsten gehaat waren.

Nu regeerde er over een naburig land een koning, en die had een heel lieve en vriendelijke dochter en de vader van de prinsen dacht:

‘Wat zou ik graag willen, dat een van mijn prinsen met dat lieve meisje kon trouwen.’

En hij stuurde een bericht aan zijn buurman koning, of die dat ook zou willen.

‘Ja, zeker wel,’ antwoordde die, ‘maar dan alleen met den jongste, want van hem heb ik zooveel goeds gehoord.’

Maar wat deed nu de koning? Hij zond er zijn oudsten zoon heen. Maar die had het al zoo gauw verkorven in dat andere land bij den koning, bij de prinses en bij de menschen, dat hij teruggezonden werd met het bericht, dat zijn vader den jongsten moest sturen; deze kòn het niet geweest zijn.

Goed, de vader houdt den oudsten zoon thuis en zendt den tweeden. Hij kon toch dien misvormden zoon met zijn bochel niet zenden! Maar ook die tweede werd al gauw teruggestuurd en nu werd de vader van de prinses boos en zei, dat hij zich zoo niet voor den gek houden liet en dat de koning nu gauw zijn jongsten zoon moest zenden, want dat hij anders oorlog zou maken.

De vader schaamde zich wel, dat hij nu zoo'n gebrekkigen zoon moest zenden, maar oorlog had hij toch niet graag, dus hij moest wel.

En de jongste zoon ging en dadelijk nam hij in het

vreemde land ieder voor zich in door zijn goed en vriendelijk karakter. En de prinses zag ook al gauw, wat een goed mensch hij was en ze was wat blij, dat ze zoo'n besten man zou krijgen. Ze trouwden samen en leefden jaren lang gelukkig en later werden ze koning en koningin en heel het volk hield van ze, niet omdat ze de koning en de koningin, maar omdat ze zulke goede menschen waren.'

'Ja,' lacht Griet nu, 'dat is nu allemaal goed en wel, maar ik zou dan toch maar willen, dat iemand als Mijndert bijvoorbeeld boer werd en dan een goede boer en een goed mensch tegelijk. Want ik zeg maar: goede boeren kunnen er niet genoeg in de wereld zijn.'

Die Griet! Ze was wel een boerin, die trotsch was op haar vak.

De oude hangklok begint te ratelen en slaat vijf.

'Kom,' zegt Krelis, 't wordt mijn tijd. Ik moet gaan melken.'

En mijn tijd wordt het nu ook. Niet om te gaan melken, maar om te eindigen. November gaat nu over het land en over een paar dagen zal het weer de dag zijn, waarop ik vroeger langs den weg ging en met een lichtende lampion en een lichtend hart Sint-Maarten vierde. Met een lampion loop ik nu niet meer, maar lichter en mooier gaat het leven weer voor mij glanzen, als ik terugdenk aan die dagen, aan die goede vrienden, aan Sint-Maarten en Kerstmis, aan meester Banders en Keesbuur, aan Siem en Gerrit en den sterreman, aan allen, die mij de dagen van mijn jeugd vol zon en zomer maakten.